

59581

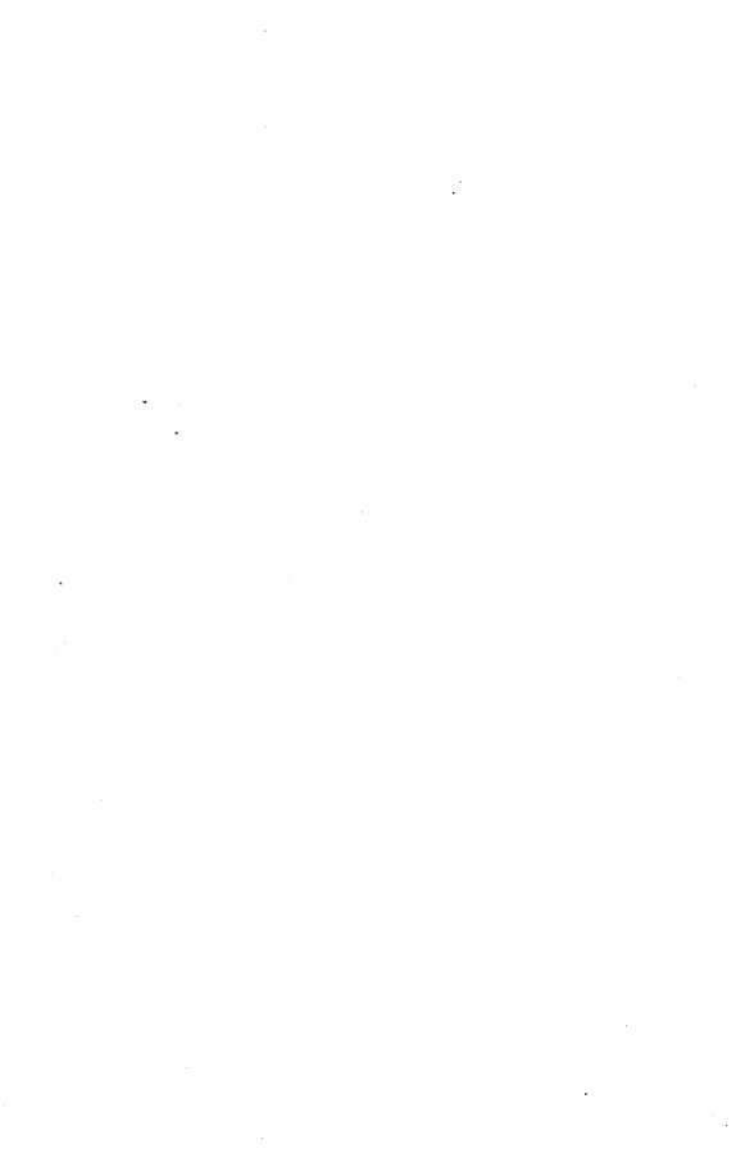
ZBRANI SPISI

PAVLINE PAJKOVE

II. zvezek.

273

LMS

Zbrani spisi

Pavline Pajkove

II. zvezek.

Zbrani spisi

PAVLINE PAJKOVE

Drugi zvezek.

V Celji, 1895.

Tiskal, izdal in založil Dragotin Hribar v Celji.

59581

Prejeto od urada
za upravljanje imovine
upornikov

N
inv. št. 030018788

Kazalo.

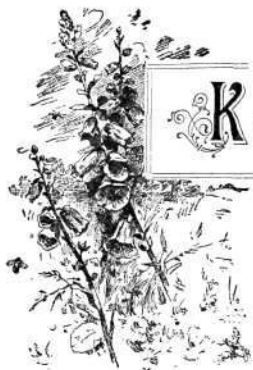
Roka in srce	1
Mačcha	56
Očetov tovariš	161
Pripovednik v sili	201

Roka in srcé.

Novela.

I.

Kličejo jo gospodično Leonoro, če tudi se njenim petinpetdesetim letom ta naslov nekoliko nerodno prilega. Pa kaj je hotela? Sreča je ni seznanila s prijateljem, ki bi jej bil ime gospodične spremenil v gospó. Ko je stopila v trideseto leto, čutila je pri tem nazivanju še nekoliko neugodnosti, ko je pa štirideseto srečno prejadrala, dala je vsem sladkim upom slovó in celó z nekakim ponosom poslušala svoj naslov: gospodična.

Toda, kaj pravim sreča? Okolnosti njene so bile vedno take, da jej nikdar ni ostajalo časa misliti na-se, poslušati svojega srca. Takó jej je izginila mladost in z njo prilika omožitve. A nikdar še ni imela uzroka pritoževati se na svojo osamelost. V njej zares da ni uživala prijetnosti, pa tudi ni poznavała sitnob, ki so združene z zakonskim stanom.

Njeno življenje bilo je priprosto, brez posebnih dogodkov in bode tudi najbrž enako ostalo. Bila je edini otrok nizkega uradnika. Uživala je najnežnejšo ljubezen svojih roditeljev. Bila je zató razvajen in trmast otrok, ali ob enem tudi hvaležna hči, ki je z enako mero povračala gorko roditeljsko ljubezen. Ves njeni svet je bila družba očeta in matere. Izkusila ni nikdar, da razven teh rodbinskih vezij še obstoje druge.

Tako jej je čas potekel do njenega sedemnajstega leta. Ondaj še le so začeli prihajati prvi oblaki na do sedaj vedno jasno nebo njenega življenja. Izgubila je očeta, in akoravno je zdaj mati še z večo ljubeznijo skrbela za njo, zapazila je vendar kmalu, da mater stiskajo skrbi. Takrat se je tedaj začel spremenjati njeni značaj. Prejšnja brezskrbnost se je spremenila brž v trdno voljo. Vzboljšati stanje svoje materi bila je nje edina skrb. Z majhnim prežitkom, kterege je njena mati prejemale po očetovej smrti, in z oskrbljevanjem štirih nje varstvu izročениh mladenčev ste si obe kmalu pomagale.

V kratkem je Leonora postala iz razvajenega otroka resna deklica. Skrb za dečke, katero je bila popolnoma prevzela, dajala jej je celó nekoliko ponosa. In ta ponos poviševala je še udanost, katero so jej gojenci izkazovali.

Deset let je zadovoljno živela. Iz dečkov so postajali čvrsti mladenči. Nekteri so pod njenim varstvom ostajali do končanih šol, nekteri jo prej zapustili, a vselej so se z novimi nadomestovali. Imela je takó vedno male in velike ob enem, in ta različnost je delala njeno skrb ne samo bolj prenesljivo, ampak v nekem oziru celó zanimivo.

Ali neki dan zadene Leonoro udarec, kakoršen za devojko hujši biti ne more. Nagloma je izgubila tudi mater, in prej nego se je svoje nesreče prav zavedela, bila je sama na svetu. Druge podpore zdaj ni imela razven lastnih rok in veselja do dela. Prežitek, kterega je mati dobivala in ki njima ni bil majhna podpora, odpadel je popolnoma. Drugega pripomočka ni videla, nego da je pomnožila število gojencev. Bila je na nogah od ranega jutra do pozne noči. Uboga njena glava, in ubogi njeni ušesi, v kterih je vedno šumelo od neprestanega nemira! Še le ob osmih, ko so njeni gojenci v naročju Morfeja² utihnili, začinal je Leonori čas oddiha in mirú. Ondaj je uživala nekoliko prostih uric. Pregledavala je navadno pisma, če jih je kaj med dnem prišlo, in tudi kakov časopis, katerega si je izposodila; potem se pa čez rame ogrne in skoro redno vsak večer obiskuje znane rodbine. Tukaj nekoliko poizve, kaj se godi po svetu, posluša pogovore, dela si svoje sodbe o tem in onem, veseli se z veselimi, žaluje

z nesrečnimi, in potem se vrača v svojo sobico, vselej zadovoljna s seboj, malo kedaj pa z vunanjim svetom, s katerim po sreči nima preveč občevati.

Trudim in ubijam se res od rana do noči, rekla je večkrat Leonora sama pri sebi, ali pri tem tudi uživam zlato svobodo, mislim in delam kakor se meni samej ljubi, in kedar se v moje skromno stanovanje poniža vstopiti kakov čestit gospod župnik ali sodnik ali učen profesor in me obišče kot svojo nekdanjo gospodinjo, ondaj dospé moja sreča do vrhunca. —

Bilo je zvečer nekega dne, ko je Leonora pregledovala svojo pošto. Dobila je dve pismi. Ni bilo namreč dneva, da bi pisem ne dobivala. Ljudje, to je njeni znanci in prijatelji, imajo do nje čudovito zaupanje, posebno pa ženske. Marsiktera je svetú in tolažbe iskala pri njej, ki je vendar sama tako malo izkusila v življenju. Pravijo, da je Leonora modra, da vselej pravo pogodi. Toda kje bi si ona pridobila modrosti? Gospodična Leonora je malo izkusila v življenju, bodisi dobrega, bodisi slabega, in vendar pravijo, da same izkušnje človeka izučé. A zato je ona tembolj opazovala ljudi in njih dejanja. Preudarjala je vselej z resnobnostjo stvar na vse strani, predno se je upala izreči svojo sodbo. Njena sobica je bila tako rekoč njeno svetišče, kamor je vselej pribežala v važnih trenotkih, ter se v njo

zaklepala z dvojim zapahom. Ta sobica je znala povedati o sklepah in stoterih mislih, ki so se tam rodile. Ali vse to je Leonora zamolčevala čakáje, da se stvari same od sebe razvijejo, in potem je sodila, je-li prav sklepala ali ne. Tako je ravnala, in to je bila skrivnost njene modrosti. —

Začne torej pisma pregledovati.

Prvo pismo jej je prineslo malovažno naročilo. Od koga je pa drugo?

Ah, vsklikne Leonora, od ljube Valerije; potem nadaljuje: Kaj mi pa zopet piše? Ali se mi morda zopet pritožuje, da ni najti primernega ženina njenim hčeram? Ali da njeni mož Karol noče povikšati mesečnih troškov za vedno večo toaletu doraslih hčerij? — *Stare pritožbe!* Uboga Valerija, kako si bila srečna, ko si postala žena barona N.! Kako si se veselila svojih otrok! Kako mi nisi mogla dopovedati svoje radosti z ljubeznivimi otročiči! A zdaj je že deseto leto, odkar ti iz te sreče naraščajo vedno več skrbi. Obila rodbina, odgoja otrok in poleg tega cela vrsta slabih letin, ktera vedno bolj zmanjšuje letne dohodke! A zdaj še pomanjkuje ženinov za ne ravno premožne, da-si lepe in dobro odgojene gospodične! Ali le potrpi, Valerija; prikaže se ženin, kedar se bodeš najmanj nadejala. — Ali pogledimo, kaj nam pismo novega poroča!

Raztrga zavitek ter čita:

Draga Leonora!

Naznanjam ti, da je moja Melita postala nevesta z markizom Konradom. Bil je sošolec mojemu Karolu. Poroka bode v šestih tednih. Ker se bo ravno do one dobe tvoj tičnik izpraznil, povabljam te, da nas tedaj razveseliš s svojim dohodom.

S pozdravi od nas vseh

Tvoja

Valerija.

Hm, mrmrala je Leonora z glavo majaje: Melita, najmlajša hči, in ona se prva poroča? In onih treh nobena? Pa ta sošolec Melitinega očeta! — Kako čudno se to vse sklada! Melita ima osemnajst let, a ta njeni markiz najmanj svojih petdeset! Ali je on udovec, ali pa celo fant, bogat ali ubog? Najbrž pa bogat. In kako kratko piše Valerija, brez vsakih pojasnil, ona, ki je tudi v pismih izgovorna, ki tako rada navaja uzroke? Ne, ta stari ženin in ta mlada nevesta, ta reč mi noče iti v glavó. —

II.

Ko se je Leonorin tičnik izpraznil, vrgla je Leonora, kar je imela svoje najboljše oprave, v kovčeg in je odpotovala. Potem ko se je štiri ure vozila, zagleda na holmu v zadnjih solnčnih žarkih prijazno se bliščati v starem slogu sezidani grad barona N. Obdan je bil z vrtovi, polji, vinogradi in

gospodarskimi poslopi. Ali ko Leonora iz okna železničnega voza zagleda krasni holmec, kjer je skoro vsako leto nekaj srečnih tednov prebila, ni bila vesela, temveč neka otožnost se polasti njenega srca, kot da je slutila neko prihodnjo boleost. Vzdramil jo je pa kmalu iz te mimogredoče zamišljenosti sprevodnikov glas, ki je naznanjal postajo, kamor je Leonora bila namenjena.

Na kolodvoru jo pričakuje Valerijina kočija. A Valerije same ni bilo, da bi jej bila dala, kakor navadno, prvo dobrodošlico; prišel je mesto nje najmlajši njeni otrok, dvanajstletni Alfonz. Zagledavši Leonoro je veselo zaklical: Dobro, da ste prišla, gospodična Leonora; zdaj bode zopet veselo v hiši. —

Alfonz je bil od nekdanj Leonorin ljubljeneec, mudila se je po cele ure z njim, igrala in pripovedovala mu pravljice, odgovarjala mu na sto vprašanj, katerih mu nikdar ni manjkalo. Bila je tudi njegova priprošnjica pri očetu in materi, kedar je imel zavoljo porednosti dobiti hišni zapor, ki je bil njegova največa kazen. Zato je večkrat trdil, da ima Leonoro najrajši na svetu.

Po vprašanjih, ali so doma vsi zdravi, kaj delajo sestre, in enakih vsedla sta se v kočijo in zdrčala naprej.

Nekako tesno je bilo Leonori pri srcu; rada bi bila kaj poizvedela gledé bližnje ženitve, a čutila je, da bi bilo to oziroma na otroka nepristojno vprašanje.

Med tem jej je Alfonz pripovedoval, kako je preživel čas, kar se nista videla. Pripovedoval jej je tudi o svojih študijah in igrah. Na enkrat pa prime s ponosom Leonoro za roko in reče nekako skrivnostno: Ali veste, gospodična Leonora, da v štirinajstih dneh dobim živega konjička, na katerem se bodem učil jahati?

Ali res? odgovori Leonora. Od koga pa, ako smem prašati? Najbrž si napravil šolski izpit z odliko, in oče ti hočejo to s tako lepim darom poplačati.

O ne oče, ampak gospod markiz Konrad mi obeta ta dar v spomin svoje poroke.

Tako? dejala je Leonora popravivši si svoj sedež. Ima-li gospod markiz lepe konjičke?

Leonora je brž sprevidela, da jej fant vse, kar ona želi izvedeti, brez vprašanja pripoveduje. Bila je vesela tega.

O da! mnogo ima konjičkov, ker je zelo bogat, odgovoril je Alfonz ves živahen ter je navdušen nadaljeval: Ima tudi dve hiši v glavnem mestu, eno grajščino s posestvom na selu, četrero konj, dva kočijaša, troje slug, oskrbnika na selu, oskrbnico v mestu, kuharja, več dekel in dve služkinji. Kaj ne,

gospodična Leonora, — in uprl je naivno svoje modre oči v njo — da bo Melita imenitna gospa? In mama pravijo, da mora vsako jutro in vsak večer Boga hvaliti, da dobi takega ženina.

Da, da! odgovori Leonora raztresena; hvaležnost je ena najlepših lastnostij vsakega človeka, in še dostavi: In kaj ne, da je Melita prav vesela?

Vesela ni, ali mama pravijo, da nobena nevesta ni vesela. Srečna pa je gotovo; saj je dobila od gospoda markiza briljanten nakit, kterega jej je iz Pariza naročil. In sestra Lujiza, ktera je menila, da ga ona dobode od gospoda markiza, se je jokala potem celi teden.

Leonora omolkne pri zadnji novosti. Da bi jej fant bil neresničnih dogodjajev pripovedoval, tega ni mislila; pa če bi jej on tudi bil po otročje pretiraval, vsaj eno se jej je zdelo verjetno, da ta ženitev ne teče po navadnih tirih.

V tem trenutju se zasučejo konji v drevored, ki se je raztezal do širokih kamenitih stopnjic, in postojé pred vežo Leonori dobro znanega gradiča.

III.

V Valerijinem objemu in v njenem pogledu, ki je izraževal samo dobroto, zapustila so Leonoro vsa prejšnja premišljevanja. Kako blagodejen je trenotek, ko po dolgej ločitvi zopet slonimo na prsih

pravega prijatelja s prepričanjem, da je srce, katero čutimo biti, ukljub daljavi, ki nas loči od njega, vselej zvesto nam ostalo.

S takimi čuvstvi je Leonora o boku svoje prijateljice koračila skoz prostorno predsobo, vodečo v sprejemnico. Tja prišedši pomagala jej je Valerija snemati klobuk in plašč, potem jo pa privedla na zofa rekoč: Predno te pripeljem v tvojo znano sobico, darovati mi moraš nekoliko časa.

Kje pa je tvoj soprog, kje so tvoje hčerke? segla jej je Leonora v besedo; rada bi jih že pozdravila. Posebno bi pa rada čestitala mladej nevesti.

Kakor rahel mraz je pretreslo pri teh besedah Valerijo. Zdaj še le, ko je bilo minúlo prvo navdušeno svidenje, zapazila je Leonora, da je Valerija v teku enega leta vidno shujšala. Nje život ni bil več tako poln, na čelu se je prikazalo nekoliko gub, naznanjajočih skrbi, in oko je kazalo, da je večkrat bilo v solzah.

Valerija je štela deset let manj nego Leonora, ali ker je bila nekdam velika lepotica, smela se je še imenovati lepa gospa. Ko jo je Leonora lani zadnjič videla, bila je še dobro ohranjena, a letos je kazala najmanj petdeset let.

Leonora še ni imela dosti časa opazovati te spremembe v njenem obrazu, ko Valerija poreče nekoliko bojzljivo:

Moj soprog je z deklicami na sprehodu; mislim, da bode vsak čas zopet tukaj. Kar pa zadeva Melito — pri tem imenu premolkne, a kmalu s težkim glasom dostavi:

Leonora, bodi mi sedaj v enem najvažnejših trenutkov mojega življenja svetovalka. Pomozi mi s svojo veljavno besedo. Izkušaj ti s svojo izgovornostjo v Meliti vzbuditi vsaj spoštovanje do njenega ženina!

Ali ste dobro čuli Leonorini ušesi, ali so dobro videli nje oči, da je njena nad vse ljubljena Valerija sedela takó obupna poleg nje? Kakošne so to besede, mislila je Leonora pri sebi, Meliti vzbujati spoštovanje do svojega ženina? Kje pa je ostala ljubezen, toliko potrebni pogoj vsakemu zakonu? In ta materina skrb! Ali je treba, da se Melita moži, ako nima k temu volje?

Po njenej glavi je rojilo kakor v panju. Hotela je popraševati, dalje poizvedovati, a Valerijina pobitost jej ni puščala k temu časa. A nekaj je vendar morala odvrniti; zato reče:

Vsa moja pomoč ti je na razpolaganje, ako te morem tolažiti, ako morem Melito spraviti na tebi zaželjeni pot. Ali, ljuba moja, predno se lotim takó težkega posla, ktereга vzamem samo iz ljubezni do tebe in tvoje rodbine na-se, morala bi natanko poznati okolščine.

Valerija je povzdignila pri teh besedah glavo, ali v njenem obrazu je bil izražen hud notranji boj. Pogladila si je z levico mračno čelo, kakor da bi si je hotela razvedriti, desnico je pa dela na srce, kakor bi je hotela upokojiti, in začela z resnim glasom:

Ah Leonora, kako se vsaka nepremišljenost v življenju maščuje! Kako so bridki nje nasledki, posebno kedar zadenejo nedolžne osebe! Ti poznaš izvrstni značaj mojega Karola. On je dober soprog, skrben oče, priden in vesten gospodar. Strasti so njemu popolnoma neznane. A kakor ni nič popolnega pod solcem, tako ima tudi moj Karol jako nevarno slabost: on je včasih nepremišljen. Zdaj bode leto, nadaljuje, kar je bil v glavnem mestu po opravkih. Tam se je nekterim prijateljem pritoževal o vedno manjših dohodkih vsled slabih letin in o vedno večih stroških. Prijatelji so mu svetovali, naj poizkusi srečo na borsi, češ, da je že mnogim sreča bila prijazna. Ne da bi se bil s kom prej dobro posvetoval, začel je staviti in — tu si je Valerija zakrila oči — v kratkem času izgubil je petdeset tisoč goldinarjev!

Usmiljeni Bog! je na tihem vzdihnila Leonora. Valerija pa zopet nadaljuje: Leonora, kakošni so bili naši dnevi po takšnej izgubi! Naše premoženje je veliko, ali na razpolaganje imamo samo njegove dohodke; premoženja se ne smemo dotakniti, ker je

ono, kakor veš, fideikomis. Kaj je bilo storiti? Svota je morala biti v teku enega meseca povrnena, ali pa Karola je čakalo gorjé. Oj Bog, in on je oče peterih otrok! Glej mojo glavo posuto s sivimi lasmi; to so nasledki in spomini onih grozovitih dnij. Ali Bog, ki ni hotel, da bi se bili v obupu pogubili, bil nam je vsaj za trenotek milostljiv.

Med najboljšimi Karolovimi prijatelji bil je vedno tudi markiz Konrad, in ko je naju v nesreči zapustil ves svet, dobi Karol od markiza pismo, v katerem mu je na posodo ponujal onih petdeset tisoč goldinarjev. Povrne pa mu jih Karol naj v desetih letih.

Markizova postrežljivost je nama bila v veliko pomoč, ali le v pomoč, v kakoršno je nevarnemu bolniku zdravilo, katero mu podaljša življenje za nekoliko trenotkov, a zavarovati ga ne more. Sprejela sva hvaležno to ponudbo, pa misel, da imava sedaj velik dolg, kterega poplačati nam bo v določenem času težko da mogoče, spremljevala naju je noč in dan.

Karol je bil po tej nezgodi vedno obupen. V svojej velikej nesreči je skoro pozabil, da je soprog, da je oče nepreskrbljenim otrokom. Kaj pa jaz? — Po dnevi sem kakor senca hodila po sobah, solze zakrivaje, ter se mirno kazala družini in otrokom, kterim je naša nesreča še do danes neznana. Oj

človeški obraz je prava krinka, pod katero smo dostokrat prisiljeni zakrivati svoje najsilovitejše občutke. Noči pa sem prebila v molitvi in joku, a bile so tudi take noči, ko niti moliti nisem več mogla, oči pa so ostale suhe. — Leonora se je komaj solz vzdrževala, ko je slišala Valerijino pripoved.

Zakaj mi nisi o tem nikdar besedice pisala? jej očita potem ljubeznivo. Saj je zaupanje že samo na sebi trpečemu človeku v tolažbo. — A zdelo se jej je, kakor da bi Valerija ne čula njenih besed, ker je vedno zrla nemo pred se. Leonora je torej iz spoštovanja do njene tožnosti takoj omolknila, a Valerija nadaljuje:

Približeval se je čas, ko bi se imela prva svota markizu povrniti. Pred tem pa pride pismo od markiza. Pismo nam je naznanjalo, da se misli ženiti, da bi mogel svojo hišo na dostojen način gostom odpirati, ker je ravno za deželnega predsednika izbran. Ker pa ima Karol četvero hčERIC, naj mu eno v zakon dá, ako bode ktera privolila. Gledé dolga se bodeta potem poravnala. Karol je bil po tej vesti prijetno iznenadjen. Od veselja mu je prvič po dolgem času zopet zasvetilo okó. Zdelo se mu je, da mu neko težko breme pada s srca. Poleg tega ga je tudi vzradostila misel, da lahko ena njegovih hčERIC postane soproga bogatemu markizu, možu starega spoštovanega imena in znanega

vrlega značaja. Njegovo veselje in moje upanje, da zopet enkrat vedro vidim čelo moževo in prejšnji zadovoljni njegov obraz, okrepčalo je tudi mene. Misel, da bi ena mojih hčeri markizu podala roko v zakon, bila je popolnoma po mojem ukusu. Markiza sem spoštovala že od nekdaj. Vselej kedar je v prejšnjih časih k nam zahajal, puščal je v meni utis svojih lepih lastnostij. Bil je Karolov sošolec, to je res, a bil je vendar celih pet let mlajši od njega. Da pa ni že prej mislil na ženitev, bile so tega njegove rodbinske razmere krive. Ta zaveza se je meni tedaj zdela ne samo velika sreča za eno mojih hčeri, ampak tudi čast za našo rodbino. A pri vsem tem vendar nisem mogla biti celó vesela. Zdelo se mi je, kakor da prodajem hčer, da si kupim nekdanji hišni mir. Dobro sem vedela, da markiz Konrad nima lastnostij, s katerimi bi se mogel prikupiti mladim devojkam. Mladih devojk oči se ustavljajo bolj pri tem, kar jih mami, kar ima v sebi nekaj zvanjega čara. Lepota, postava, laskavost in dobrikanje, to so omame mladim srcem; za pravo ceno, za poštenost človeka se one malo brigajo. Markizova zvanjost pa ni posebno lepa, da-si prav čedna. Markiz je uljuden človek, a nepotrebni besed in prilizovanja on ne pozna. Na videz je hladen, a v prsih nosi gorko srce. Sodila sem, da bi se v njega mogla zaljubiti le bolj postarna in

bolj postavna devojka. Ako bi ga mlada vzela, storila bi to le zavoljo velikega bogastva. Moje hčere pa: Lujiza v petindvajsetem, Ela v triindvajsetem in Serafina v edenindvajsetem letu, — na Melito niti misliti ni bilo — vse prenežno čutijo, da bi se določale vzeti moža samo zavoljo ugodnega življenja, ki bi jih čakalo v zakonu. Ta sodba je bila zopet grenka kapljica v kupici veselja, katero me je nekoliko časa prevladalo. Razodela sem svoje dvome takoj tudi Karolu. A on ni vedel temu druge pomoči, razven sladkih besed in prigovarjanja, ako bi se nahajalo na zapreke.

Bila je to moja težka naloga: govoriti odslej naprej proti lastnemu prepričanju, podirati v srcih svojih otrok tako lepe, s tolikim trudom vsajene blage nazore. To se mi je zdelo hud greh. Hotela sem se zoperstavljati temu, kakor se mi je dozdevalo, sebičnemu nasvetu. Spomnila sem se pa zopet obupnosti Karolove in v duhu gledala, kako vsa rodbina pogreza v pogubo vsled nesrečnega dolga. In potem sem trdno sklenila premagovati se in poizkušati vsa sredstva, da pregovorim na to zvezo markizovo izvoljenko, ako bi se temu zoperstavljala.

Moje in Karlovo prigovarjanje je napravilo utis le na Lujizo, najstarejšo mojo hčer. Menda zato, ker je ona kot petindvajsetletno deklé dobro čutila, da jej že zahaja prva mladost in z njo tudi izbirčnost;

morda pa je tudi spoznala vredni markizov značaj. Ona je bila popolnoma voljna postati markizova soproga, ako bi njo snubil. Že sem v gorkeji molitvi zahvaljevala nebeško previdnost, ker je stvar obetala srečen izid, a človek obrača, Bog pa obrne.

Markiza smo pričakovali. Namignil je namreč v pismu, da nas obišče, in to smo si tako tolmačili, da pride snubit. O priliki njegovega prihoda priredili smo majhno svečanost in primerno oblekli vse tri starejše devojke. Markiz je prišel. Oh! kako mi je bilo srce, ko je njegov pogled prehajal z ene hčere na drugo! Z njegovega obraza pa ni bilo brati nobenega sklepa. Bil je prijazen, kakor navadno, pa ne bolj, nego zahtevata dostojnost in uljudnost. Pri obedu sedela mu je Lujiza z desne strani. Mnogo mu je pravila o enoličnosti selskega življenja, o razkošnosti velikih mest in kakó si želi enkrat pogledati v veliki svet. Prizadevala si je prikupiti se mu, a markiz jo je voljno poslušal, pa ravno tako, kakor je poslušal njene sestre.

Med tem priskačeta v sobano Melita in Alfonz, Melita v priprosti obleki, z dolgimi kitami, ki so jej visele čez rami, polna živahnosti pripoveduje, kako je Alfonzu nagajala pri ribljenju v vrtnem ribniku. Potem se usede meni na stran in začne s tekom svojih osemnajstih let jesti. Meni je bilo, kakor bi sedela na žrjavici. Tam se je Lujiza laskala s

svojimi malosrečnimi dovtipi, tu pa sem gledala, kako markiz z vidno ugodnostjo opazuje Melite priprosto in na pol otročje vedenje. Po obedu dam hčeram znamenje, naj zapusté sobano. Najprej se Lujiza poslovi z umetnim poklonom. Enako ste storili Ela in Serafina. Priporočita se potem tudi Melita in Alfonz. Že sta hotela za sestrami oditi, ko markiz vstane, se njima približa, ter prime osupneno Melito za roke in jej ljubeznivo poreče: Prosim, gospodična, ali bi se ne bi hoteli še nekoliko pomuditi? Kako Vam je že ime?

Melita priprosto in z navadnim glasom odgovori: Melita, gospod markiz!

Gospodična Melita, nadaljeval je markiz, Vi morate postati moja ženka. Ali bi to hoteli? —

Nikdar ne bom pozabila Melitinega obraza, kakoršen je bil v tem trenutku. Pogledala je najprej markiza, potem mene in pa očeta, ker pa je na vseh naših obrazih videla le resnbnost, dela je molčé obe roki okoli mojega vratu in se tiho zajokala.

Nekoliko neprijetnih trenutkov sledilo je za tem prizorom. Markiz je prvi zadobil prejšnje ravnotežje in mirno dejal: Gospodična Melita, ali bi to bilo tako nezaslišano? Res da za dvakrat toliko let štejem kakor Vi, ali zato Vas bom znal tudi dvakrat bolj spoštovati in ceniti.

A ona vzravnavši svojo postavo poreče: A jaz vas ne cenim! Zakaj ne snubite Lujize? Ona bi gotovo bila pripravljena. — Kaj ne, mamica, — in pri teh besedah pritisnila je svoje mokro lice na moje — da ne pustiš od sebe svoje Melite?

Ubogi otrok! Ona je vedela, da je materino srce oni kraj, kjer sme vsak čas iskati tolažbe. Ali moje srce, že dovolj trpeče, takrat ni imelo kaj drugega jej dati razve pomilovanja. Kaj sem torej hotela storiti? — Božala sem jej glavico in rekla: Melita, kar se tebi v prvem trenutju dozdeva nepričakovano, to ti bode v veliko srečo. Potolaži se, in kedar se upokojiš od prvega vznemirjenja, bodeš o tem čisto drugače sodila nego sedaj.

Iztrgala se mi je iz naročja, še predno sem te besede prav izrekla, nemo se poklonila in odšla.

Kmalu sem tudi jaz zapustila sobano. Markizu roko podavši izkušala sem Melito zagovarjati, češ, da je boječa vsled svoje mladosti, a ker je dobrega srca, da se bode udala in še njega ljubila, predno se sama tega prav zavé. V resnici pa sem bila jako neverna o tej stvari in nasprotnega mišljenja. —

Osodepolni dan je minul. Po tej dogodbi smo se vsi trudili Meliti dokazati, kako bode srečna, če postane markizova soproga. Moja naloga pa je še bila, da jo prepričam, da ne sme devojka, če tudi še tako mlada, nikdar opuščati tako ugodne prilike;

kajti dostikrat se zastonj pričakuje, da bi se zopet prikazala; da domišljije, osobito pa ljubezenske, hitro izginejo, bodisi soprog še tako in tako lep. Melita se je potem udala, a kakošne spremembe so se od one dobe godile z njo! Ona se ne joče, ne vzdihuje, postaja vedno bolj resna in stroga. Prejšnji njeni smehljaj, ki jej je tako lepo pristojal, izginil je celoma. Mrzka je proti ženinu, osorna v družbi, nestrpljiva s posli. Za vse priprave k svoji poroki nima najmanjšega čuta. Ne govori več nego najpotrebnejše besede, mene in očeta se pa vidno izogiblje.

Valerija je hotela še dalje govoriti, a solze, ktere dotlej vzdrževala, ulile so se jej siloma iz očíj.

Najbolj me boli, vzdihnila je, da me lastni otrok zanemarja. —

Leonora je s težkim srcem poslušala Valerijino povest. Rada bi bila pomagala, pa kako bi to mogla, predno ni govorila z Melito in pa markiza Konrada osebno spoznala?

Valerijine solze so se bile posušile. Sklenila je potem utrujene roke in dejala: Zdaj ti je vse znano, Leonora; ničesar ti nisem prikrila. Povej mi zdaj svoje mnenje o tej stvari. Kaj nam je storiti?

Valerija, takó povzame Leonora resno, težko ti povem, kako me veseli, da ste našli rešitelja v osebi markiza. Vesela sem vedé, da ima Melita postati soproga blagemu in bogatemu možu; ali da

Melita pri vsem tem trpi, da izgubi morda za vselej mir in svojo srečo, ako postane žena možá, kterega ne bi ljubila, to se mi zdi jako žalostno.

Ali, jej odvrne Valerija, moj zakon s Karolom je bil tudi sklenjen brez mojega nagnenja, a zagotavljam te, da mi je pozneje postajal od dne do dne ljubši, in reči smem, da je bilo moje zakonsko življenje z njim vedno srečno. Nemogoče ni, da bi tudi z Melito enako ne bilo.

Tvoje mnenje je pametno in jako možno, odgovorila je Leonora, a vendar se mi dozdeva, da je tvoj up sezidan na negotov slučaj. Na vsak način bi bila Melitina žrtva velika, kajti vse bogatstvo in vse ugodno življenje, veruj mi, bode le v majhno povračilo storjenim njenim vsakdanjim mukam.

Kaj je tedaj storiti? poprašuje Valerija.

Kaj storiti? ponavlja Leonora. Preložiti čas poroke, ter čakati, da okolnosti, slučaji, božja previdnost in nekoliko pametnega našega prizadevanja približa k prijateljski zvezi dvoje src, namenjenih skupaj živeti.

Tu je pretrgalo pogovor rahlo trkanje na vrata. Bil je sluga, ki je naznanjal, da je miza k večerji pokrita.

Ljuba Valerija, rekla je Leonora, meni je zdaj nemogoče, kaj použiti. Tudi bi po vsem tem, kar sem danes izvedela, nezmožna bila z zbranim duhom

govoriti. Oprosti me za nocoj pri rodbini s kakim koli izgovorom, jutri pa najdeš v meni zopet prejšnjo mirno Leonoro.

Končala pa je z besedami: moli in upaj! Blizu žalosti biva tudi pomoč! — In ločili ste se.

IV.

Drugo jutro je vzbudilo Leonoro rano trijančenje v bližnji farnej crkvi, ktero je naznanjalo nedeljo. Pazljivo je poslušala Leonora nekaj časa prijazni glas zvonov, katerih jek je odmeval po tihej dolini gor do temnega gozda pod goró. Kolikorkrat je že Leonora zamaknena poslušala te melodične glasove, a vsakokrat je bila po njih začarana, kakor da bi jih slišala prvič. Leonorina jutranja molitev je bila kmalu opravljena. Odprla je široma okna. Iz oken se jej odpre krasen prizor. Bilo je sredi avgusta. Priroda je bila oživela po hladni rosni noči, ki je nastopila po vročem dnevi. Solnce je prijetno razširjalo svoje žarke čez polje in vinograde, nad poslopji in vrhovi grajščinskega gaja. Leonora je bila nekaj časa v krajino zamaknena. Kako prozaičen je proti temu prizoru pogled iz njenih mestnih oken! Zato je ginena poluglasno rekla: Kako ljubezniva si priroda! A škoda, da tudi tvoja krasota mine, kakor je vse v življenju minljivo. Solnce na večer zaide in tudi ves ta čar izgine z njim. Ali, Leonora, očitala

si je potem smeje, ne govori vendar, kakor pesniki! Ti in pa poezija, kakošen razloček! Sicer pa, tolažila se je sama, tudi tvojim že popolnoma prozaičnim letom izvira še jeden vir poezije. In ta vir je tam, kjer leži bolnik, potrebujoč tolažbe, kjer je kaka sirota, potrebujoča pomoči. Braniti nesreči z dobrimi nauki, navduševati k čednostim z lepimi vzgledi, otirati solze, tešiti obup, to je tvoja poezija!

Bilo je pol sedmih. Leonora se je šetala po drobnem pesku sredi gaja. Obhodila je tudi sadni in cvetlični vrt, tu odtrgaje kakej cvetlici velo lističje, tam popravlja je v tla priklonjeno steblo kake vrtnice. Obiskala je tudi bečelnjak. Pozdravila starega, več let jej znanega vrtnarja in mimogredé zamenila tudi nekoliko besed s kuharico, ravno prihajajočo od crkvenega opravila. Znana jej je bila domača navada, da se rodbina že ob pol osmih zbira pri zajutрку. Imela je tedaj še eno uro za se časa. Poleg vodometja je stala prijazna kolibica, in v to kolibico je stopila.

Še ni sedela dobrih pet minut, ko se prikaže na stezici senca neke prihajajoče osebe. Približa se visoka ženska postava v modrej kašmirovej obleki, obrobljenej z belimi robci.

Melita, vzkliknila je Leonora iznenadjena, ti se tako rano sprehajaš? In hitela jej je nasproti, podajajoč jej obe roki v pozdrav.

Melita jej prijazno stisne roke ter reče: Dobro došla, gospodična Leonora! Vi pa že počivate? To mi svedoči, da ste že dolgo časa na nogah.

A ni poljubila Leonore, kakor je to prejšnje krati storila. V vkusnej obleki se je Melita vedla, kakor kdor prvokrat stopi v kako imenitnejše društvo, ter ne vé, kako bi se obnašal. V cvetu svoje mladosti, v blesku svoje lepote stala je pred Leonoro kot boginja, ostro jo z očesom opazujoč, kakor da bi jej hotela pogledati v dušo in reči: Ali mi menda tudi ti hočeš čestitati?

Melita je bila prava podoba svojé matere, kedar je ta bila v njenih letih. Imela je nje visoko postavo, nje lepo vzrasli život, isto milobo sijajočo iz njenih velikih, črnih, pametnih očíj; njeno lepoto so poviševala nežna koža in majhna ustica, ki so se zdela vstvarjena samo za nasméh.

Melita, jaz te . . . Melita jaz Vas . . .! Lenora ni vedela, kako bi jo nazivala. Srce jej je svetovalo jo tikati kakor doslej, ponosna njena podoba pa jo je nehoté silila k vikanju. Zmagalo je vendar srce, ostala je pri tikanju mené, da jej bode pozneje, kedar postane markizinja, ponudila novemu stanu primerni naslov. Melita, jaz te več ne poznam, takó močno si se spremenila. Kakor vrtnična popika čez noč, tako si se ti razvila in postala mahoma iz otroka cela gospá.

Hoteli ste reči, odgovori jej Melita z nasmehom, da me ne poznate, ker sem oblečena in počesana kakor dvorna dama. Ali ne vidite, da so me napravili po sili starejšo? Nakitili so me kakor pupiko, da postanem vrednejša nevesta čestitemu ženinu!

Melita, jaz še gledala nisem na tvojo opravo, temveč na tvojo osebo. Kar pa zadeva tvojo poroko z zares čestitim ženinom, vedi, da so božja pota čudovita, in bolje je, da se podamo v vodstvo nevidnej roki, nego da se jej upiramo. Markiz Konrad, kakor sem za gotovo izvedela, je mož vreden spoštovanja in ljubezni svoje izvoljenke. Mirno in zadovoljno življenje ti je zagotovljeno na njegovej strani; treba je samo, da si še ti s svoje strani nekoliko prizadevaš biti mu dobra.

Leonora je te besede govorila resno in brez Melitinega ugovarjanja. Ko je ponehala, zdelo se jej je, da je za prvi početek bila z Melito nekoliko prestroga; a vedela je iz izkušenj, da je pri trdnih značajih, kakor je Melitin, kjer se žalost navadno spreminja v ironijo, treba ostrejšega orodja, da se doseže namen. Njena mati bi bila pri njej več dosegla, ko bi bila poleg solz, prošenj in dokazovanij tudi nekoliko strogosti nasproti njej uporabila.

Gospodična Leonora, odvrne zdaj Melita, zastonj se niste sinoči z materjo toliko časa mudili. Slutim, kaj Vam je ona razodela, in skoro sem pre-

pričana, da ste se od nje ločili z obljubo, potruditi se na vso moč, da me sprijaznite z markizom. Od tod menda Vaš nepričakovani napad na-me. Ne vem sicer, kaj se je zgodilo med mojimi roditelji in markizom. Nekaj posebnega gotovo mora biti; drugače bi se ne bila na enkrat spremenila mama. Saj je ona večkrat dejala, da rajši oddá tri sestre z Alfonzom vred, nego da bi se ločila od svoje Melite. Tako pa me na vso moč sili čem preje postati markizinja.

Melita, vsaka žrtva, katero prinašamo, povrača se stotero, koliko več pa one, ki jih prinašamo roditeljem. Ti čutiš, da nekaj teži srce tvoje matere; ti slutiš, da so njene skrbi v nekakej zvezi s tvojo poroko. Melita, ako v resnici ljubiš svojo mater, ali te nje srčni mir ne veseli? Ali se nočeš nekoliko požrtvovati materi? Ker pa v resnici ni nobena žrtva; kajti enako bi prej ali slej, če ne ravno markiz, pa kdo drug prišel te snubit in te odvedel iz rojstvenega doma. Ali pa veš, da bi oni drugi bil markizovega vzglednega značaja? Markiz pa, kakor te zagotavljam, te resnično ljubi, on te spoštuje, on ti dá pokusiti vkus najslajšega čuvstva, dobrodeltva. Kaj hočeš več?

Kaj hočem več? reče Melita srdito in krene nevoljna z životom. Ljubiti hočem svojega ženina in biti od njega ljubljena. To je vse kar zahtevam. Ne

prašam za vse dobrote in za ves blesk bogatije, ktero mi obetate. Jaz nisem razvajena in mehkužna. Živela sem do sedaj zadovoljna in brez visocih želij, in tudi za naprej ne hlepim po ugodnostih, ki so mi neznane. Markiza pa ne ljubim, a dvomim, da bi tudi on mene resnično ljubil. Sumila bi pač, da me smatra za igračo.

Leonora je stala za eden trenotek osupnena. Previdela je, da Melita ni samó telesno, ampak tudi duševno se razvila, odkar je ni videla. Način, kako je to vse povedala, se jej ni zdel podoben trnavosti lahkomiselnih osemnajstletnic. Zdelo se jej je, da je Melita govorila z razumom in s čutom, kteremu se je znalo, da prihaja iz ranjenega ponosa. Vendar pak jo je tudi obhajala samó misel, ni li morda modro nje govorjenje sad čitanja pretiranih romanov, v kterih se govori o zadovoljnosti dveh src v majhnej bajtici. Šla je torej za eden korak dalje, hoté na tanko spoznati vse njene namene in misli v tej stvari. Zato je na enkrat svojemu govoru dala milejšo besedo.

Melita, iz česa pa sklepaš, da te tvoj ženin ne ljubi? Ali misliš, da samó oni ljubijo, ki to ponavljajo desetkrat v enej urici, ki večno blodijo o čarobnih očéh, o sladkih ustnicah in tako dalje naprej do rudečih nohtov na prstih svoje izvoljenke, ki o vsakej priliki prisezajo večno zvestobo, v resnici pa še

ne poznajo veljave dane besede? Mož, ki v resnici ljubi, draga Melita, govoril ti bo o tem manj ko mogoče. A ti imaš vendar mnogo prilik se prepričati o pravem njegovem nagnenju do tebe. Eden srčen pogled, eden nepričakovani trepet njegovega glasú, ena lahna mimogredna rudečica na njegovih licih so ljubezenske prikazni izobraženih mož. Oni si niso svesti teh sprememb na sebi; zgodile so se brez njihovega hotenja, a ti jih na svojem ženinu srečno zapaziš in njih spomin shraniš v najskrivnejši kotiček svojega srca.

Kaj veste Vi, gospodična Leonora, o ljubezni, da s tako gotovostjo govorite o njej! seže jej Melita nekoliko zbadljivo v besedo.

Leonora je na te besede pogledala v tla. Saj res, je mislila pri sebi, kaj vem jaz o ljubezni! Vendar pa jo je prestrašilo Melitino poroganje. Vedela je, da je Melita mlada in da je vedno bila nekoliko nagla. Ali je čudo, ako zdaj razdražena postaja burna, celo do razžalitve? Z druge strani pa je tudi vedela, da ima Melita blago srce. Zato jej ni zamerila onih besed. Z enako prijaznostjo kakor prej je nadaljevala: Markiz Konrad, kakor sklepam iz vsega, kar sem do zdaj slišala o njem, je mož mirnega značaja in malobeseden. Ljudje takega značaja pa z eno besedo povedó več nego drugi z dolgimi dokazi. Ako pa to pri njem velja v navadnem življenju, kolikor

več potem v važnem stanu, v katerem je on sedaj kot ženin. Ako pa mož njegovih let pové, da ljubi in iz ljubezni snubi, sme se mu za gotovo verjeti. Veliko žaljenje bi bilo vsako nezaupanji, ktero bi se mu izkazalo. Bodi odkritosrčna, Melita, ali se ti dozdeva, da bi tvoj ženin ugodnejši utis na-te napravil, ko bi skakal okoli tebe in se tebi prilizoval? — Gotovo da ne. Kar je prizanesljivo petindvajsetletnemu mladenču, to je nepristojno možu njegovih let. Ali si pa tudi kedaj pomislila, Melita, da mu ti sama s svojim hladnim obnašanjem zapiraš pot k svobodnejšemu približevanju?

Pri teh besedah je Melita pobesila oči, kajti se ni mogla pravega vzroka zavedeti, da jo markiz v resnici ne bi ljubil.

Ali čemu toliko besed, rekla je na to Melita nevoljna; zastonj je vaš trud. Sicer pa se naj mama nikar ne vznemirja! Jaz sem jej dala besedo, da dam markizu roko, in to besedo hočem tudi držati. Česa več zahtevate od mene?

Melita, tvojej materi ne zadostuje, da samo postaneš soproga markizova; ona te hoče tudi videti zadovoljno in srečno. Melita, markiz ne bode silil s poroko, ako ti —.

Že vém, segla je Melita naglo v besedo; mama mi je sinoči naznanila, da se preloži čas poroke. Tedaj ste vi bili oni modri advokat, ki jej je dal

ta nasvet? Prazno to odlašanje! Danes je moj drugi oklic; prihodnjo nedeljo bo zadnji in potem — in potem, ponovila je s silo in srdito, podam markizu, kakor sem obljubila, rokó. Ako biti mora, čem preje tem bolje! Zdaj veste vse. Z Bogom! — In poklonivši se odide.

Leonora je bila pobita. Takošen boj, mislila je pri sebi, toliko besed, a takošen njih učinek! — Da sem izvedela, kar sem že prej vedela, da se ženitvi ne zoperstavlja, da pa njeno srce nič noče vedeti o njej. Vrh tega še imam njeno neprijateljstvo.

Zapustila je kolibico, kjer si je prej obetala duševnega zbranja. Malo časa je še manjkalo do pol osmih; zato se je obrnila proti gradu.

Med potom jo sreča Alfonz, ki jo je v skrbéh poprašal, zakaj tako resno gleda.

Ali Vas je menda Melita razžalila? — Odpu- stite jej, gospodična Leonora, ako Vam je kaj storila. Odkar vé, da postane visoka gospá, tudi mene prezira in je neuljudna postala.

Ne, Alfonz, Melita ni me razžalila; bila sem samo zamišljena. A lepo ni, da slabo meniš in go- voriš o svojej sestri. Ona ni več otrok, da bi se s taboj še dalje igrala. Ona ima sedaj mnogo skrbij s pripravami za poroko. Zato jej moramo odpuščati, ako je včasih nevoljna.

Dalje se je Alfonz potožil: Bojim se celó, da obljubljenega konjička celó ne bo, o katerem že vsako noč sanjam.

Nekaj Leonorinih tolažnih besed je kmalu razvedrilo Alfonza in ga rešilo te skrbi. Oh, si je mislila Leonora, ko bi enako mogla razvedriti in pa tolažiti Melito in njeno mater!

V.

Bila je sredo. V soboto popoldne se je imela vršiti Melitina poroka. Vsa hiša je bila zaradi tega po koncu. Melitina mati je s hišinjami podvizala nakladanje Melitine bale. V kuhinji so se trudili s pripravljanjem raznih jedil. Pred glavnim vhodom v grad in po drevoredih se je pa potil vrtnar s pomagači napravljaje slavoloke. Roké slednjega človeka v hiši imele so za ta dan kaj opraviti. Vendar so bile vse te priprave brez pravega življenja. Melitin oče je okoli hodil zamišljen, kričeč na sluge, kar doslej ni bila njegova navada; mati si je pogosto otirala solzé, malo govorila in skoro nič jedla; Lujiza je gledala žalostno in pogosto vzdihovala; Ela in Serafina ste obžalovali Melitino osodo; Alfonz pa je bil malobeseden, vedno v upu in strahu živéč zavoljo svojega obljubljenega konjička. Samó pri Meliti ni bilo nobene spremembe. Bila je kakor ves čas svojega nevestinega stanú, tiha, hladna, zdraž-

ljiva. Po zadnjem pogovoru se je vidno izogibala Leonore. Leonori ni bilo več mogoče, da bi se še enkrat sama z njo razgovarjala. Po Valeriji je bila Leonora zvedela, da Melita na nobeden način ne privoli, da bi se čas poroke preložil; ostalo je tedaj vse pri starem. Neka neugodna tišina vladala je ves ta čas v hiši, kakor v prirodi pred nevihto. Pogovori so bili medli in pretrgani, obnašanje prisiljeno. Kam je zbežal nekdanji blaženi mir in odkritosrčna medsebojna zaupnost te rodbine?

Še le markizov prihod je spravil nekoliko življenja v hišo. Potem so se pogovori živahneje zapletali. Markiz je bil ljubezniva prikazen, razumen in izobražen mož. Tudi njegova vunanjost bi se smela bolj med lepe šteti. Bil je postaven, bledega lica, visokega, duhovitega čela in pametnih očij. Gosta črna brada dajala je njegovemu obrazu neko popolnost. Premalobeseden ni bil, a tudi ne preizgovoren. Vodil je vsak govor dostojno in zanimivo. Kar je govoril, bilo je preudarjeno. Z Melito sta malo govorila, ker se ni k temu zavoljo njenega ogibanja dosti prilik ponujalo. Melita mu je na vsako vprašanje sicer uljudno odgovarjala, a kako maločutno so se glasile njene besede! Njeno obnašanje nasproti njemu je bilo dostojno, a vendar se je pri vsakej priliki kazalo, da se premaguje. Markiz je bil v svojej rahločutnosti gotovo pripravljen, njenej roki se od-

povedati, ko bi se ne bil bal, da bi ta odpoved ne bila za-nj prehud srčni udarec. Ljubil jo je že pre-globoko, in njegovo čutje je postajalo tem močnejše, čem bolj je ona bila hladna proti njemu. Upal je vedno, da bo zopet videl na njenih ustnih oni srečni otročji nasmehljaj, ki ga je s početka bil tako silno očaral.

Osodepolni dan Melitine poroke je napočil. Markiz in Melita sta bila bolj bleda, nego so poročenci navadno, ker sta s preraznovrstnimi čuvstvi stopila pred oltar. Cerkvena svečanost se je bila brez vseh ovir in zaprek izvršila. Po grajščini je bilo vse živo odličnih gostov, sorodnikov in prijateljev ženinovih in nevestinih. Na povratku iz kapele reče markiz Meliti stisnivši jej roko: Hvala, Melita, da me delate takó srečnega! — Ali to njegovo prijazno približevanje ni ganilo Melite. Imela je za njegove gorke besede le mrzli poklon.

Leonori, ki je vse na tanko opazovala in Melitino hladno obnašanje več ko enkrat videla, je to silno mrzelo. Otožnost, ktera se je hotela v nevoljo spremeniti, jo je začela obhajati. Takó mlada, si je mislila, a že tako trda! Tako lepo teló, a tako mrzla duša v njem! Ura, ko bi se novoporočenca imela odpeljati, je prišla. Leonora porabi trenotek, ko je markiz ravno sam stal pred krasnim šopekom opazujoč umetno zbrane cvetlice, da se mu približa in

od njega vzame kratko slovó, Meliti pa je samó nemo stisnila roko. Na to je zbežala v svojo sobo, da ne vidi objemov in solz pri slovesu. Tukaj je zamišljena v resne slučaje človeškega življenja čakala, da bi videla kočije gostov, posebno pa nevestino odhajati. Med tem se nenadoma odpró sobina vrata. Vstopila je v popotnej obleki Melita sama. Ne pogledavši Leonore vrže se v naslonjač zakrivši obraz z rokama in se bridko zajoče.

Hvala Bogu! vzdihnila je Leonora, solze so led njenega srca prodrle. Pustila jo je, naj se najoče; saj je dovolj dolgo trajalo, predno se je dala premagati od svoje prejšnje rahločutnosti. Svečanost današnjega dne, slovesne besede svečenika, ki ju je poročal, utisi slovesa so Melito ganili. Da bi se ne pokazala premehka, pribežala je v sobo Leonorino, da si najokavši se olajša stotere občutke, ki so jo težili.

Leonora je bila ginena. Položila je roko na njeno priklonjeno glavo in v solzah rekla: Uboga Melita, res mnogo si danes pretrpela, ali bodi utolažena in vedi, da se ti bode vse trpljenje povrnilo z blagoslovom! Vedno se te hočem spominjati, ljuba Melita. Z živim čutom bodem spremljevala pota življenja tvojega. Tudi materin blagoslov bo te spremljal povsod. Kjer pa se vzdiguje materina molitev, tam vladata tudi mir in nebeška pomoč!

Melita vstane, iskreno objame Leonoro in reče: Z Bogom, gospodična Leonora; odpustite, da sem Vas zadnji čas pogostoma žalila.

Z Bogom, je ponovila Leonora, potrudi se ljubiti svojega soproga!

Med temi besedami je Melita izginila ravno takó hitro, kakor je bila prišla.

Kmalu potem je kolesno ropotanje naznanjalo svatovski odhod. Leonora ni imela več veselja gledati za njim. Počiváje v naslonjači, kjer se je Melita razjokala, brisala si je solzne oči in poluglasno šepetala: Bog vaju spremljaj, Bog vaju združi!

VI.

Po odhodu Melitinem je bilo na gradu še bolj žalostno nego poprej. Melita in njeni soprog sta se mudila že tretji teden na potovanju. Bila sta najprej v Parizu, potem v Italiji, kjer sta obhodila najlepša mesta. Čez eden teden sta bila namenjena v domovino se povrniti v mesto N., kjer bi živela. Melita je med tem dvakrat domu pisala, markiz pa enkrat. Nobeden njiju pa ni v pismih o ničem drugem govoril nego o potovanju, o krajih in njih imenitnostih. Melita ni nikdar omenjala svojega soproga in markiz nikdar Melite. Njuna pisma so imela bolj stvaren nego oseben in prijazno-srčen zadržaj, kar je med sorodniki bolj v navadi. Pisma so hodila v

rodbini iz rok do rok, a vsak, ki jih je prečital, položil jih je nemo iz rok. Govorilo se je o potujočem paru kolikor manj mogoče. Tudi Alfonz, da-si se je sedaj skoro celi dan bil pri svojem konjičku, markizovem daru, je zapazil to žalostno spremembo v hiši. Zato je bil zdaj tudi on domá vedno tih in miren. Tudi Leonora si je želela nazaj v mesto, kjer jo je čakalo stotero opravkov. Sedaj je prvikrat bilo, da si je želela z dežele v mesto; kajti dogodki zadnjega časa so jo delali otožno. Kakor o prihodu bil je Alfonz tudi pri odhodu njeni spremljevalev. In zopet je Leonora iz okna železničnega voza kakor pred šestimi tedni pozdravljala sivi grad, že zavit v prvo jesensko meglo. A samo jeden trenotek, potem se je stisnila v kotiček svojega kopéja, prezrevši druge sopotnike, živéč le s svojimi obilnimi mislimi in žalimi občutki.

Novoporočenca sta že bila prišla s potovanja na svoj dom. Oni mesec, ktereга sta preživela na potovanju, bil je za Melito manj bridek od vseh drugih, ki so na-nj sledili. Melita je malo do takrat v svojem življenju potovala, malo poznala lepote in posebnosti krajev. Kot najmlajšo hčer puščali so jo roditelji vselej domá, a s saboj jemaje druge njene sestre, kedar so potovali ali pa obiskovali znance. Zato se je Melita na svojem potovanju z radovednostjo mladih let in z onim zanimanjem, s katerim

človek prvokrat kaj posebnega vidi, udajala užitku brezštevlnih novostij, ki so se v enomer prikazovale njenim strmečim očem. V svojej zamaknenosti je torej nekoliko tudi sebe pozabivala in markiza, ter takó manj čutila bridkost svoje usode. Skoro nevedoma je postala markizu prijaznejša, menda iz hvaležnosti, da jej je dal uživati toliko krasnih, za-njo tako mamljivih prizorov. A ko je prišla s potovanja na svoj novi dom, ko je njeno okó, kamor se je ozrla, od velike sprejemne sobane do zadnjega hišnega kotička gledalo le odsev velikega bogatstva njej do zdaj še nepoznanega, spomnila se je priproste, a prijazne sobe svojega rojstnega doma, spomnila se svojega novega stanú, in srce se jej je v prstih skrčilo. Zopet se je v njej oglasil oni nesrečni čut, ki jo je kakor strah že ves čas, odkar je postala nevesta, spremljal, da je prodana od roditeljev, privezana za vse svoje dni na možá, kterega ne ljubi. In umolknilo je, kar je bilo še blagega v njej. Zopet je začela žaliti markiza z ledenim obnašanjem in suhimi besedami. A markiz je na vse to ne le molčal, temveč še pomnoževal svojo nežnost proti njej. Iz očij jej je čital vsako željo in ni poznal večega veselja, nego ustrezati jej s čemer si bilo. Njegova potrpljivost in udanost, kojo pa je Melita smatrala za usiljevanje, jo je še bolj dražila. In vse to je markiz delal iz neskončne ljubezni do nje.

Bilo je meseca februarja. Po dolgih snežnih dnevih se je zopet prikazalo zlato solnce in prijazno sijalo po snegá bliščečih strehah. Jasno nebo, nenavadna toplota dneva privabila je ljudi na prosto, uživat predčutje mile pomladi.

Po ulicah je bilo polno šetalcev. Na oknu markizove palače je leno slonela Melita in z mrklim očesom opazovala veselo gibanje mimogredočih. Kmalu pa se je bila tega naveličala ter se vrnila v sobo. Tu je sedla na blazino in vzdihovala dolgega časa. Kako je bila že trudna svojega sedanjega življenja! Zanimala je ni nobena stvar, veselila nobena zabava. Sprejemala je pohode in sama le toliko obiskovala, kolikor je bila primorana kot markizinja in soproga deželnega predsednika. Jedino, za kar je še marala, bilo je, da je igrala na glasoviru najbolj divje fantazije, menda podobe nje razburjene notranjosti, in se pogovarjala s svojo papigo. Tudi sedaj spomnivši se papige stopila je pred pozlačeno kajbico in se tožno nasmejala, ko jej je papiga kričala nasproti v pozdrav. Zdaj potrka nekdo na njena vrata. Na Melitin oglas stopi v sobo markiz

Ljuba Melita, ali te ne vabi iz hiše to krasno pomladansko vreme? Ako ti je ljubo, dam kočijo zapreči in voziva se nekoliko uživat današnjega prijetnega vremena. Da bi peš hodila, je premokro vsled kopnečega snega.

Nisem pri volji, bil je kratki nje odgovor, in nagajala je dalje papigi.

Ali ti morda ni dobro, Melita? praša jo skrbljivo markiz; že nekoliko časa zapazujem bledobo na tvojem obrazu.

Odkar sem imela srečo poznavati vas, ne vém ali sem kedaj bila boljšega lica nego ravno danes.

Čemu mi hlinite skrbljivost, odkar me poznate, ko dobro vem, da vas ni ljubezen vodila izbrati me za soprogo.

Melita! seže jej markiz v besedo.

Pustite me, da izgovorim, odvrne ona, kar mi davno teži srce. Potem se izgovarjajte, kolikor vam ljubo. In ne da bi ga pogledala, nadaljuje: Vas in moje roditelje je vezala neka skrivna zaveza; kakošna, mi dandanes ni še znano. Pri tej zavezi, kakor sem iz vsega sklepala, je v vaših rokah morala biti moč jim škoditi. Ali vi ste porabili svojo moč v to, da ste si izbrali nevesto izmed nas štirih sester. V resnici, neblag čin možá! Izbrali ste mene, najmlajšo, ne prašaje za moj odgovor, ne čakaje, da bi se vsaj zavedela od iznenadjenja; mene ste hoteli, in morala sem z vami. Z eno besedo, vi ste, kakor se mi vidi, mene kupili. Zato vas tudi, ne da bi vas ljubila, kakor bi bila moja dolžnost kot soproge, le sovražim!

Melita se je stresla po celem životu, ko je skončala svoj govor. Tihota je zavladala v sobi; le papiga se je jezno šopirila mené, da jo Melita krega. Ne daleč od tod poleg mize je stal markiz z roko na-njo uprt, bled, kot bi bil brez življenja. Hotel je nekaj odvrniti, a glas mu ne more iz grla. Polagoma se je zopet pobarvalo njegovo lice, njegovo visoko čelo je zadobilo gube, okó mu zablisne čudnega žara, potem se resno pokloni in nemo odide. Bil je v tem trenutju pristna podoba razžaljenega moža.

Po njegovem odhodu je bilo Meliti sicer lože pri srcu, a polastila se je nje brž nezadovoljnost s samo seboj. Bil je glas vesti, ki jej je očital nedostojno in brezsrčno ravnanje s soprogom. Po tem dogodku sta se srečavala Melita in markiz samo še pri mizi. A tudi tam sta skupaj samo najpotrebnejše reči govorila in še to vselej vpricho slug. Kedar jej je imel markiz kaj neobhodno potrebnega povedati, storil je to vselej pismeno, krače ko mogoče in jo pri tem vikal. Na sprehodih, bodi-si peš ali v kočiji, ni več spremljeval Melite; pustil jo je sploh hoditi, koder je hotela; nikdar je ni prašal za njene želje in pota. V društvih, kamor sta morala pogosto zahajati, govoril je z njo le toliko, kolikor je bilo potreba, da bi njuno obnašanje ne vzbudilo pozornosti svetá. Govoril je takrat sicer uljudno in prijazno, a Melita je vendar čutila obupnost, katero je skrival

pod svojo umetno mirnostjo. S početka je zanimala Melito ta nagla sprememba. Da svojega soproga ni več videla pred seboj kot udano in ponižno jagnje, to jej je ugajalo. A vendar je še prehitro začela čutiti pekel odtlejšnjega življenja. Ona razvajena, da jo mož mili in ljubkuje, bila je zdaj vidno zanemarjena, in to v lastnej hiši, od svojega lastnega soproga! Poleg tega jej je pravil notranji čut, da je ona sama v svojej prešernosti, ker jo je markiz preveč ljubil, zavrgla srečo, ki se jej je v takó obilnej meri ponujala. Želela si je zopet v prejšnje, da-si neprijetne, a vendar manj žalostne razmere s svojim soprogom, a da bi se mu bila prijazno približala, toliko kreposti ni čutila v sebi. —

Bil je zadnji dan pusta. Zvečer je imel biti velik ples, na katerem sta bila po okolščinah prisiljena se prikazati markiz in njegova soproga. Sedela sta tedaj zvečer v kočiji po treh tednih prvokrat zopet eden tik drugega, oba v najvkusnejšej obleki. Ali pa je bilo tudi njuno čuvstovanje primerno vselemu večeru? Melitino ni bilo, a markizovo nič bolj. Ves pot nista ne ene besedice spregovorila. Izstopivši iz voza markiz Meliti ni pomagal, kakor navadno, ampak je to prepustil slugi.

Melito so tudi ta večer, kakor vselej, kedar je kam zahajala, občudovali, iskali in osipavali z uljudnostmi. Le eno okó jej ni celi večer darovalo niti

jaeegn pogleda, oko njenega soproga, ktero je sicer vselej z veseljem opazovalo ugodne utise, ki jih je povsod delala prikazen njegove mlade žene. Resno e stal pri kakošnem znancu ali pa občeval s starejšimi damami, ki se niso udeleževale plesa. Melita je to zapazila in tega ni bila vesela. Zato se je tudi jako zamišljeno gibala sredi živahne družbe, preslišala več nego polovico tega, kar so jej govorili, in dajala le kratke odgovore. Njeno okó pa je ta večer z nestrpljenjem iskalo le markiza, in menda ves čas, kar je bila z njim združena, mu ni darovala toliko pozornosti, kolikor ravno takrat sredi šuma. Markiz v svojej vkusnej obleki, v kterej se je njegova visoka postava tako veličastno gibala, s svojim rujavim licem, znakom moške dobe, in zamišljenim čelom, se jej je dozdeval tako častitljiva in zanimiva prikazen, da je vse druge nadkriljevala. Zato je nehoté le njega iskala, le njega gledala. A kakošno brezdno je zevalo med njima!

Počasno so po tem večeru Meliti tekli dnevi. Njena prejšnja razdraženost se je spremenila v njej pred neznano otožnost. Neko pomanjkanje je čutila, a ni vedela kakošno; saj je vsega, kar si je le mogla želeti, imela v obilnosti. Razmere med njo in njenim sprogom ostale so enake. Le toliko je bilo v njih spremembe, da je zdaj Melita na skrivnem pogosto opazovala markiza, kar pred onim večerom

ni delala, in pri tem zapazila, da on trpi. Da ima Melita izvrstno srce, rekala je večkrat Leonora. In ni krivo trdila. Pri večkratnem ogledovanju upalega markizovega lica se je vzbudil v Meliti čut obžalovanja in srama zavoljo njenega obnašanja proti njemu. Morda sem mu vendar krivico storila, mislila je potem večkrat pri sebi; morda me je vendar ljubil, če se je ravno njegovo snubljenje izvršilo na meni nepovoljni način. Vsega, kar jej je Leonora v kolibici govorila, se je zdaj živo spominjala. Koliko resničnega, mislila je, bilo je v njenih besedah, koliko zdravega razuma v njenih opominih! Hotela je že pisati Leonori, in jo prašati sveta, kaj naj stori, da se pogladijo razmere med njo in markizom, a ni imela srčnosti dovolj. In tako je dalje nosila svoje gorjé, ki se je povekšavalo od dné do dné.

Neko jutro je Melita sama sedela pri mizi čakaje markiza k zajutрку. Mesto njega prišel je sluga z naznanilom, da gospod markiz ne more danes milostljivej markizinji delati družbe, ker se slabega čuti. Melita to čuvši obledi. Samotna použije svoj zajutrek, a dišal jej ni. Prišel je poldan, prišel večer, a markiz se je dajal vselej opravičevati z vzrokom že v jutru navedenim. Melita je čem dalje nemirnéja postajala. Sluge ni hotela poprašati, kaj je markizu. Zdelo se jej je to kot markizovej soprogi poniževanje, a v markizovo sobo se ni upala, kamor še do sedaj

nikdar ni bila stopila. In ko bi tudi šla, kako bi se naj nasproti njemu obnašala, in kako bi jo on sprejel?

Drugi dan je bil prvemu podoben, samó da je bila še poizvedela, da markiz leži in da je že v jutro za rana poslal po domačega zdravnika.

Anton, rekla je potem slugi, ki jej je bil to sporočil, kedar zdravnik zopet pride, povejte mu, da želim z njim govoriti.

Zvečer jej je bil naznanjen zdravnikov prihod. Pustite ga vstopiti, bil je nje ukaz.

Kmalu se je v Melitinej sobani prikazala častita oseba bolj priletnega zdravnika. Melita se je vidno prestrašila njegovega resnega obraza. Vedela je dobro, da velja to za slabo znamenje.

Kaj je gospodu markizu, rekla je potem težko premagujoč trepet svojega glasú, da je prisiljen biti v postelji?

Milostiva gospa markizinja, odvrne zdravnik, njegova bolezen se ni še popolnoma razvila, a močna vročica, ki ga muči nocoj in ktere v jutro ni imel, daje mi prepričanje, da to ni mimogredoča slabost, temveč znak hude bolezni, ki mu preti.

A odkod, menite, bi imela ona izvir? vprašala je Melita boječe.

Milostljiva, kdo more vedeti za onih sto vzrokov, ki če tudi majhni, so vendarle krivi človeških

boleznij? Prehlaje, pregretja, utrujenost, jedila, večkrat tudi moralno stanje človeka — vse to ima telesno bolezen za nasledek.

Melita je bila uničena; izvedela je dovolj. Skoro se ni upala več pogledati svojega pogovornika, bojé se, da bi ta ne uganil, kaj se v tem trenutju godi v njej. Dala mu je torej znamenje, naj jo zapusti. Samo prosila ga je še, naj stori vse v polajšanje markizu in naj jej vsak dan naznanja stanje bolnikovo.

Bila je zopet sama, a po ušesih so jej vedno donele zdravnikove besede: Tudi moralno stanje človeka ima bolezní za nasledek. Da je pa markiz, odkar je njo poznal, vedno duševno trpel, to je le predobro vedela.

VII.

Mnogi slučají človeškega življenja so taki, da se ne dajo popisati, in to velja za vesele kakor za žalostne prigodke. Kje bi se našel čopič, ki bi znal dostojno namalati zahajajoče in vstajajoče solnce, eden žarek lune, eden migljaj zvezd in to takó živo, da bi prevarilo okó opazovalca? Tako bi nemogoče bilo popisati prestane boje, strah, kes in hrepenenje, kar vse je Melita pretrpela ves čas markizove dolge, nevarne bolezní. Vsled vnetja možgan je bil markiz

v smrtnej nevarnosti, in še le mesec dni potem, ko se je bil ulegel, izrekli so zdravniki prvi up o njegovem ozdravljenju. A ker je bila bolezen zelo nevarna, so strogo prepovedali, da bi hodil kdo iz rodbine v bolnikovo sobo razven onih oseb, ki so mu stregle. Bolnikov duh je moral ostati miren in manj ko mogoče razdražen po zvonanjih utisih. Bil je tedaj ta mesec za Melito, kar ni videla markiza, po dolgosti in po prestanih mukah hudej večnosti podoben. Cela vrsta sob jo je od njega ločila. Njegovo življenje je bilo v rokah zdravniških, a vsi so si z vsemi pripomočki svoje umetnosti prizadevali smrti ga oteti. Izročen je bil varstvu dveh usmiljenih sester, ki ste bedeli noč in dan pri njegovem vzglavju. Stregli so mu po mogočnosti sluge. Samo njej, njegovej soprogi, ni bilo dano storiti kaj za njegovo polajšanje! Nje ni markiz potreboval in po njej tudi nikdar ni vprašal! Kaznovana je bila dovolj za svoj pogrešek, ktereга je storila bolj iz žalostnega ponosa nego iz hudobnega namena žaliti ga, ali pa celo iz resničnega sovraštva do njega.

Ko je začel markiz okrevati, ponehalo je tudi čuvanje usmiljenih sester. Njih mesto je zdaj prevzela priletna dobrosrčna hišna oskrbnica. Tudi po noči je zdaj samo ona čuvala pri njem; sluge so vsi zopet smeli hoditi k počitku, ker je markiz skoro celo noč mirno spal.

Bilo je neko noč okoli ednajste ure, ko gre Melita po svojej najnovejšej navadi pred spanjem pogledat, ali je vse pripravljeno, kar bi se utegnilo po noči potrebovati za markiza. Gredoč pa mimo vrat proti markizovej spalnici, čuje skozi na pol odprta vrata, kakor da bi kdo klical. Po nekej notranjej moči prisiljena stopi brez vsakega pomisleka prvokrat v markizovo sobo, ktero je le slabo razsvetljevala majhna nočna lučica. Poleg postelje je dremala na stolu oskrbnica, na visokem vzglavju pa ležala markizova glava z zaprtimi očmi. Pri tem pogledu se je Melita komaj vzdržala glasnega vzklica; takó se je bila prestrašila. Prejšnji markiz je bil edino poznati po gostej lepej bradi; drugo je bilo na njem vse sama kost in koža. Ko je markiz stopinje začul, reče s slabim glasom, pa vedno zaprtimi očmi: Marjana, daj mi še eno žličico one pijače; po njej se čutim pomirjen in mislim, da bom še nekoliko spal. Koliko je ura?

Menil je, da je Melita njegova čuvajka. Prvi hip Melita ni vedela, kaj bi storila. Pogledala je okoli. Tam na mizici je stala omenjena steklenica in žlica poleg nje. Vzela je hitro z mize stekleničico, napolnila žlico tekočine, približala se markizovej postelji, potem pa roko pod vzglavje položivši malo privzdignila blazino ter mu dala pijače. Vse to je storila v malo trenotkih. Željno je markiz popil in

zahvalivši se odprl nekoliko oči. Zagledal in spoznal jo je ob enem. En vzdihljaj je prišel čez njegove blede ustnice, in glava sklonila se je zopet v blazino. Oči je imel zopet zaprte in težko je sopel. Še eden trenotek je Melita postala in pogledala na njegov obraz, a potem zbežala iz sobe, kakor bi jo bil duh odnesel.

V svojo sobo dospevši olajšuje si obilne občutke, ki so jej tesnili prsa, z dolgo trajajočim jokanjem. Te solze so bile prve za onimi, ktere je prelila v Leonorinej pričujočnosti na dan svoje poroke. Te pa niso bile kakor one obupne, temveč sladko-otožne, in čut, ki jih je spremljeval, ni bil čut obupa, temveč čut utolažbe in pomirjenja. Dolgo ni mogla zaspati; njene misli so vedno bedele pri vzglavju nje soproga.

Po onej noči se je prepričala Melita vedno bolj, kar je že prej začela čutiti, da ljubi markiza in to z vsemi močmi svoje mlade duše, z vsem ognjem prve ljubezni. In vsak novi dan je v njej pomnoževal ta čut in vsak dan je z veseljem in strahom pričakovala trenotka, ko bode markiz zopet obedoval v njenej družbi. Kako se bode takrat proti njemu obnašala, še sama ni vedela; želela si je samó, da da bi ga zopet videla.

Takošnja je bila sprememba z njo in to v tako kratkem času. Ali bi bila ona prej na kaj

takega mislila? Kam je bila izginila prejšnja hladnokrvnost, njeno sovraštvo in njena zoprnost do markiza? Vse te slabosti so jo zapustile vsled bridkih izkušenj zadnjega časa.

Markiz je ozdravel, a okreval je jako počasi. Zavoljo tega so mu zdravniki svetovali v pospeševanje svojega zdravja v kopel se podati. Priporočili so mu Karlove vare. Tja je imel z dvema slugama v nekolikih dneh odpotovati. Da je Melita s težkim srcem gledala priprave za pot, kdo ne bi tega verjel po njenej spremembi? Markiza ni več videla po onej za njo osodepolnej noči, da-si je bilo med tem preteklo že štirinajst dnij. Ali bode pa tudi jemal od mene slovó, mislila si je vzdihujé Melita.

Dan njegovega odhoda je napočil. Nemirno je Melita že takoj v jutro hodila gor in dol po svojih sobah in vedno poslušala, ali ne čuje koga približevati se njenim vratom. Pričakovala je markizov prihod. Čula je slednjič vedno bliže korake, a spoznala takoj, da oni niso markizovi. Kmalu se je tega tudi prepričala. Bil je sluga, poslan od markiza. Ker še baje markiz ne more zavoljo slabosti pismeno jej naznaniti, kar je neobhodno potrebno, prosi jo, da naj se za trenotek potrudi v njegovo sobo. Kako jo je vznemirilo, a vendar tudi razveselilo to poročilo! Tema se jej je storila pred očmi, kolena so se jej šibila, ko se je bližala markizovej sobi.

Markiz oblečen za potovanje stal je pred svojo pisalno mizo in pogledaval neki papir, ko je Melita vstopila. Ko čuje njene stopinje, obrne se proti njej in videl jo je stati pred seboj, kakor sodnik obtoženca.

Gospa markizinja, je začel, gotovo Vam je znano, da moram v kopelj odpotovati vsled zdravnikovih ukazov. Ker pa tam najmanj eden mesec ostanem, vam tu izročam pismo, s katerim bode pri mojem menjalcu prejeli denar za svoje in hišne potrebe. Vi pa lahko mej tem časom potujete, ako se vam zljubi v svojo domovino, ali kamor bi želeli. Do tedaj pa ostanite z Bogom!

Melita se ni ganila z mesta. Nič ni odgovorila; stala je še vedno kakor poprej. Markiz videč, da ona ne misli oditi niti mu odgovora dati, nadaljuje: Ako prav sodim, Vi se nočete od mene ločiti s svojim sovraštvom. Prav imate. Saj kdo vé, ali se kedaj še povrnem? Čutim se tako slabega. — Tu imate mojo roko; vsaj ne sovražite me, ako mi nočete biti moja prijateljica! In ponudil jej je velo roko.

Kako rada bi bila Melita prejela njegovo roko in z enim pritiskom mu povedala, česar ni upala v besedah izreči; a tega vendar ni storila, temveč bojzljivo dejala: Jaz Vas spremim v kopelj in ostanem pri Vas, ako dovolite.

Ti, Melita?

Ni mu dala dalje govoriti. Čuti svoje ime iz njegovih ust bilo je več nego si je pričakovala od tega trenutka. Pozabivši vse, kar je bilo kedaj med njima, poslušala je samo glas svojega srca in dela obe roki okolo markizovega vratú, skrivaje zarudelo lice na njegovih prsih. In ko se je njegova roka ovila njenega života in ko je čula udarec njegovega srca, bila je Melita prvokrat srečna po svojej zaroki.

VIII.

Med tem se je vrtela Leonora sredi svojih gojencev in poslov. Njene misli so bile vsak dan pri Valeriji in Meliti. Valerija jej je pogosto dopisovala. Takoj v prvem svojem pismu naznanila jej je povratak novoporočencev. Iz njenih pisem se je Leonori zdelo, da Valerijin duh postaje zopet mirnejši. Govorila ni več, kakor je to prej storila, samo o Meliti, ampak začela se je zopet zanimati za dom in za srečo drugih svojih otrok. Bila je tedaj Leonora gledé Valerije nekoliko pomirjena. A vznemirjalo jo je tem bolj Melitino sumljivo molčanje. Že pred pol letom je pisala Meliti pisemce, v katerem jo je vprašala, kako se čuti, vendar je zastonj čakala dan za dnevom odgovora. —

Bilo je koncem maja že drugega leta, ko dobi neki dan pismo. Z napisa je takoj spoznala, da je Melitino. Na pismu je bil čitati pečat: Karlsbad —

Karlovi vari. Kako rada bi bila Leonora bežala s svojim zakladom, z dragim pisemcem, v svojo sobo, a slučaj je hotel, da je ravno nekaj trenutkov prej bila moko v krop zasipala. Kakošni bi postali žganci, ko bi sedaj moko v nemar pustila? Radovednost pa jej vendar ni dala miru. Klicala je torej zaporedoma: Jože, Tone, Miha, ali je kateri izmed vas v sobi? Namesto odgovora priteče v kuhinjo drobni Jože, učenec druge latinske šole, poprašat, kaj je nje želja.

Ali ni nobenega drugega tu?

Nobenega!

Ali bi mi znal povedati, Jože, v kateri deželi so Karlovi vari?

Leonora, da-si je dosti učenjakov vzredila, vendar v zemljepisu ni bila tako učena, da bi vsaj glavne kraje naše države bolj natanko poznavala.

Jože jo je z debelimi očmi gledal. Ubogi Jože! Bil je od nekdanj slab učenec, a oče ga je vendar silil v uk, da-si mu je to Leonora večkrat odsvetovala. A Leonora mu dalje ukaže: Idi, Jože, po svoj zemljevid in poišči Karsbad ali Karlove vare. To ime se glasi nekako po slovensko, tedaj mora biti v kakem slovenskem kraju.

V tem trenutju pa pride k sreči domu Leonorin osmošolec, edini nje gojenec, s katerim se je mogla včasih kaj pametnega pogovarjati.

Gospod Franc, klicala mu je nasproti, pridite nama na pomoč, kje pa leži kraj Karlovi vari?

Karlsbad ali Karlovi vari, odgovori Franc, so imenitna kopelj na Češkem.

Kaj, kopelj je tam, mislila je vsa začudjena Leonora. Kako močno jej je zdaj utripalo srcé! Kaj neki dela Melita v kopelji? Ali je bolna in je zato tako dolgo molčala?

Ta dan Leonora ni čakala večera, da bi prečitala pismo. Hitro po obedu si natakne naočnike, prelomi s tresočo se roko pečat in mahoma prečita pismo, ki se je tako-le glasilo:

Ljuba gospodična Leonora!

Zanašaje se na Vaše dobro srce, ktero ne goji sovraštva do nikogar, tem manj pa do oseb, ki so Vam drage, upam, da mi odpustite nelepo moje ravnanje, da Vam še nisem na Vaše pismo odgovorila. Uzrokov Vam ne bom tu naštevala. Ustno Vam hočem vse povedati pri sebi, na svojem domu, kamor ste prav gorko povabljeni v letošnjih šolskih počitnicah. Moj Konrad Vam ima tudi neko ponudbo predložiti in pričakuje, da mu je ne odrečete.

Čudili se bodete, da Vam pišem iz Karlovih varov. Moj soprog je prestal to zimo nevarno bolezen; zato je moral potovati sèm v kopelj v pospeševanje svojega zdravja. Po mojej postrežbi in vsled

izvrstne kopelji je moj Konrad okreval mnogo prej, nego so zdravniki upali. Zato se vrneva še ta teden na dom, vesela in srečna. Pišite mi skoro.

Vaša Melita

markizinja Konradova.

V Karlovih varih, meseca maja.

En čas je Leonora zamišljena gledala pred se, potem pa zloživši pismo vzdihnila: Hvala tebi, oče nebeški, da si omečil njeno srce in združil dve plemeniti duši! —

Bilo je štiri leta pozneje. Z Melitino srečo je tudi Valerija z nova oživila. Omožila je srečno ostale tri hčeri, ktere so se vse seznanile s svojimi ženini na Melitinih sprejemnih večerih. Pri roditeljih na gradiču živel je edini Alfonz, naslednik svojega očeta. Vzrasel je v krasnega mladenča, izurjen v vseh telesnih vajah in tudi izučen v raznih znanostih.

Predlog, ktereга je bil Leonori stavil markiz, bil je ta, da se mora za vselej preseliti v njegovo hišo.

Triintrideset let se je Leonora mučila in potila za svoj obstanek; zdaj je začela staret i njene moči so hirale. Kakovo bi bilo s časoma njeno gospodinjstvo in odgojevanje trmoglavih gojencev? Ni se torej dolgo obotavljala; prodala je vse, kar je imela, in se udomačila v Konradovej hiši. Kedaj bi si bila

misllila, da jo čaka še tako srečna starost? Ljubljeno in spoštovano kakor mater jo je mlada markizinja postavila v družbinskem, kakor tudi v javnem življenji na častno mesto. Njena največa radost pa je bila gledati neskaljeno srečo svoje dobrotnice in božati dva zlatolasa vnučiča svoje prijateljice Valerije.

Mačeha.

Novela.

I.

Zadnji odmevi večernega zvonjenja so se izgubivali v čistem prijetnem zraku, ki je po polurnem gostem dežeku sledil za soparico vročega dneva o kresovem. Polži so se počasi vlačili in lezli po mehkejši, mokrotnej zemlji, čela truma mušic in komarjev je plesala po zraku, med njimi pa so posamezne kresnice ljubeznivo svetile s svojimi bliščečimi telesci.

Velik še jako dobro ohranjen farovž stoji v vasi N., postavljen na prijaznem griču. Poleg njega na desnej ponosno v dolino gleda farna cerkev, na levej pa stoji enostropna lična kaplanija. Iz farovža ozirala se je isti čas skrbno v daljavo priletna ženska. Njeno rudeče, od ognja požgano lice in beli široki predpasnik, ki jej je skoro celo obleko pokrival,

kazal je na prvi pogled nje stan. Bila je Katra, farovška kuharica.

Mimo nje peljajo ravno voz sená in Katra, reče vozniku: Martin, ali ste morda srečali gospoda dekana? —

Ne, nisem jih srečal, Katra. Kam pa so neki šli? Ali so se menda zopet enkrat v mesto peljali? —

Katra mu ne dá odgovora, temveč gre nasproti gospodoma, ki sta iz kaplanije prišedša napotila se v farovž.

Ni jih še, ogovori ju Katra vsa skrbna. Kaj pa menite, gospod vikarij, popraša starejšega izmed njiju, kaj neki danes zadržuje v mestu gospoda dekana, da jih tako dolgo ni? V teh osemnajstih letih, kar služim pri njih, zgodilo se je samo enkrat, da niso prišli o pravem času nazaj. To pa je bilo tedaj, ko so pokapali ranjcega škofa Hilarija, Bog jim daj nebesa! Prej in slej so vselej točno ob sedmih z vozom v farovž priropotali, danes pa je že davno osma ura proč, pa jih vendar še ni. —

Ne vznemirjajte se, Katra, tolaži jo vikarij; gospodu dekanu se menda ni, upam, nič hudega pripetilo. Ali kedar človek obišče bolnika in ta bolnik je njegov brat, takrat se mu prav lahko zgodi, da se pri njegovej postelji zamudi delj časa, nego je bil namenjen. —

Jaz bi nič ne dejala, pravi zdaj Katra, že nekoliko potolažena, ko bi se le bržole tako neusmiljeno ne sušile. Nocoj pa že ne bodo imeli kaj jesti na njih. Že zdaj so sama kost in koža. —

Kolega, greste z menoj k studencu pit kozarček vode? Med tem pridejo gospod dekan, povabi vikarij mlajšega tovariša, ki je pod pazuhu nosil debel brevir.

Kaplan pogleda v zrak, kakor da bi hotel od zgoraj izvedeti, kaj bi naj storil, potem pa pravi: Imel bi še eden kos domoliti; oprostite!

Kakor Vam je drago, odgovori uljudno vikarij, obrne se na levo in igrajoč z neko vejico, katero je utrgal z grma, napoti se k omenjenemu studenčku.

A kmalu začuje za seboj klic: Domine vikarij, počakajte; jaz grem tudi z Vami!

Vikarij se obrne in zagleda kaplana, ki hiti za njim.

Ali ste si premislili? vpraša ga vikarij začudjen.

Kaplan nekaj odmrmra, potem pa korakata oba po stezici, ki je vodila k studencu. —

Četrť ure pozneje je slekel dekan v svojej sobi površno suktnjo, sezul črevlje, med tem ko je Katra obesila njegov klobuk in prislonila palico: Juhe že skoro nič ni v piskru, rezanci pa so tako gosti in močnati postali, da si jih ne upam na mizo prinesiti. In kake so postale še le bržole!

Dekan spravi v miznico zavitek pisem, ktera je iz mesta prinesel, in zamišljen pristavi: Zamudil sem nekoliko večerje? Ni bilo drugače mogoče.

Katro je razžalilo, da dekan tako maločutno govori o pokvarjeni večerji ter pravi precej nevoljna: Nekoliko so zamudili, pravijo? Za celo uro in še deset minut povrh so jo zamudili, ne več ne manj.

Toda dekan se ne zmeni za njeno togovanje, temveč mirno ukaže: Pojdite klicat gospodov kaplanov!

No, tema dvema bo pa tudi že godel želodec, godrnja Katra; bila sta že dvakrat tu.

Hoče oditi, a vrata se odpró, in kaplana vstopita.

Ali se vam je kaj neprijetnega pripetilo, gospod dekan? vprašuje vikarij skrbljivo.

Nič, hvala! Kakor vidite, prišel sem zdrav nazaj. Toda večerja že čaka. Oremus! —

Pokriža se in opravi kratko molitev. Kaplana sta enako storila. Katra gleda dvoumno dekana, potem pa vikarija, kakor bi hotela reči: a vendar se je moralo nekaj pripetiti, ter gre tiho po večerjo.

Za dve minuti je vladala tihota v sobi. Čul se je samo enakomerni tik-tak stare ure na steni. Veliki črni pes, dvanajstletni Mustafa, postavil se je sredi sobe in gledal po svojej stari navadi ves čas, ko je trajala molitev, nepremakljivo dekanu v obraz.

Nič ga ni motilo, da mu je ravno takrat drzna muha ščegetala nos; on bi se ne bil v teh važnih trenotkih zganil, tudi ko bil kdo s puško pomeril vá-nj.

Ko je Katra z žalostnim obrazom posušeno večerjo postavila na mizo, hoče nekaj poprašati, a dekan jo takoj s prijaznim, a zapovedujočim glasom zavrne:

Katra, čas je, da nas zapustite! —

Katri beseda v grlu zastane. Prestrašena in začudjena ob enem pogleda najprej dekana, potem pa obá kaplana, a ker si je vikarij ravno nalival kupico, kaplan pa si kruha rezal, ni videl nobeden nje čemernega obraza, in obotavlja se zapusti Katra sobo. —

Večerja se je tiho izvršila. Znalo se je, da dekana teži neka skrb; a kaplana se nista upala z vprašanji nadlegovati ga, ker sta bila že na prvi pogled spoznala, da je nocoj dekan slabe volje. Vendar je pa vikarij, uljuden in razumen človek, sprevidel, da je treba ta neprijetni molk pretrgati.

Gospod dekan, začne zdaj vikarij; stari Matija s hriba želi, da bi se v soboto čitala sv. maša za njegovo ranjko hčerjo. Mlinarica pa —

Pustite to, odvrne nepotrpljivo dekan; kar Vi storite, je vse prav. Jaz — so li že zopet neka vrata ali kje kako okno odprto? Prepih je, da bi človeka zvrnil! hudoval se je dekan.

Vikarij vstane, gre najprej poizkušat, ali niso okna dobro zaprta, potem pa k vratom.

Vrata so bila za eden prst otvorjena, in vikariju se je zdelo, da vidi v mraku v prednji sobi neko osebo, ki je imela Katrino velikost in širokost.

Radovedna je ubožica, misli si vikarij in zapre vrata. Skrbi jo vedeti, kod so se dekan tako dolgo mudili. —

Hvala Vam, rekel je dekan pomirjen, a trganje po udih se mi ponavlja pri najmanjšem prepihu.

Izpil je nekaj vina in postavši kupico na mizo dejal je: Danes sem slabe volje; oprostita!

Umolkne in gleda zamišljen v kupico.

Kedar je človek, nadaljuje počasi, prišel do svojega sedeminšestdesetega leta, zdi se mu marsikaj nerazumljivo. On zato postaja nevoljen, in kar ga pred tridesetimi leti ne bi bilo čisto nič iznenadilo, to ga jezi. Vprašam vaju, gospoda, kakšen utis bi vama napravila novost, da se hoče šestdesetleten starec na smrtnej postelji poročiti z devetindvajsetletno odgojiteljico svoje hčere, ne da bi bila med njima kakšna posebna zveza?

In čakajoč odgovora, pogledoval je radovedno zdaj vikarja zdaj kaplana.

Kaplan je zarudel skozi in skozi ter hitel Mustafu v gobec metati velike kosove kruha, vikarija pa je skoro smeh posilil, a vendar je ostal resen ter

reče ogledajoč si gladke nohte na prstih svoje bele, polne roke: Težko je odgovoriti na to vprašanje, dokler se ne poznajo okolščine, ki silijo bolnika k takemu koraku; kajti v sili se marsikaj stori. Sicer pa bi bil tak zakon vendar čuden in nenavaden.

Videti je bilo, da je postalo zdaj dekanu lože pri srcu, ker je bil že povedal eden del skrivnosti, ki ga je težila. Ni gledal več tako resno ko poprej, in beseda mu je tekla bolj gladko.

Kakor vama je znano, pričel je zopet dekan, vozil sem se danes obiskovat svojega brata inšpektorja, kateri že trpi več nego deset let na nekej kroničnej srčnej bolezni. Pozval me je bil pismeno, češ, da ima z menoj nekaj važnega govoriti. Že takoj na stopnjicah srečam zdravnika, ki me je zagotavljal, da je nazorniku dano le malo dnij življenja. Vzne-mirjen se podvizam v stanovanje. Našel sem samo kuharico domá. Elza, moja vnukinja, bila je s svojo odgojiteljico iz doma. Takoj vstopim v bratovo sobo. Brat me prijazno pozdravi, odpošlje strežnico in potem mi je na vprašanje, kako se počuti, skoro pol ure pripovedoval o svojej bolezni, o raznih zdravilih, ktere jemlje, o prebitih nočeh, o naduhi, ktera ga davi i. t. d. Naposled pa jaz vendar le pristavim: Dal si me poklicati, Filip, kaj je tvoja želja?

Filip je z roko gladil odejo in dejal: Vidiš, Grega, jaz čutim, da moram v kratkem iti iz svetá,

da-si me zdravnik, Elza, gospodična Eufemija — to je odgojiteljica — in najbrž zdaj tudi ti hočete pregovoriti, da še ni taka sila.

Kakor je božja volja, Filip, dejal sem jaz. Danes ti, jutri jaz, vsi moramo enkrat iz tega sveta, kjer smo le potovalci v našo pravo, stalno domačijo.

Ti lahko tako govoriš, odgovori mi brat nekoliko razdražen, ki ne zapustiš, kedar umreš, družega za seboj nego blag spomin v srcih svojih faranov; a jaz pustim živahno, trmasto, eksaltirano, sedemnajstletno hčer. Kdo jo bode čuval, kdo vodil v njenih najnevarnejših letih?

Filip, Filip, posvaril sem ga, zaupaš li tako malo v božjo previdnost? Ona mogočna roka, ki jej vzame očeta, ona jej tudi nadomesti očeta.

A brat ni bil zadovoljen z mojim modrovanjem. Majal je nekaj časa z glavo, potem pa me je skoro bojazljivo prijel za roko in mi z negotovim glasom dejal: Kako mirno bi umrl, ko bi vedel, da bode moja Elza odslej živela pod tvojim varstvom. Grega, vzemi jo kot varovanko k sebi!

Jaz sem se zamislil za trenotek, potem pa odkritosrčno dejal: Ljubi Filip, kolikor bi rad bil tvoj namestnik, ko te vsemogočni Bog pokliče k sebi, toliko vendar zopet ni moč. Jaz — sedeminšestdesetleten, bolehen, čemeran starec in pa sedemnajstletna, kakor sam praviš, živahna, trmasta deklica!

Dà, ko bi bil vsaj za dvajset let mlajši; a zdaj ko me že posvetne reči nič več ne zanimajo, ko sem že davno pozabil, kako se sme in kako se ne sme obnašati mlada gosposka deklica! Dopisovati si pa hočem marljivo s tvojo hčerjo, nazirati jo z daleka, dajati jej dobrih svetov in naukov; naj me tudi ona večkrat obišče, vse sem pripravljen za njo storiti, kar koli je v mojih močeh, saj je moja vnukinja. A da bi se ona za vselej v farovž preselila, ne Filip, to nikakor ni moč.

Dekan je prenehal ter si z ruto obrisal znojno čelo. Videlo se mu je, kako še zdaj trpi pod tego dokazovanja in da je bil prisiljen bratu odrekati zadnjo prošnjo.

Vikarij je z zanimanjem poslušal dekanovo pripoved, kaplan pa je o tej stvari premišljujoč gledal pred se.

In vesta, nadaljeval je dekan in čelo se mu je zgrbančilo, kaj je inšpektor zdaj sklenil storiti, videč, da mu njegove prošnje odbijam?

Kaplana sta ga radovedno pogledala.

Poročiti se z odgojiteljico svoje hčere, katero Elza za očetom edino spoštuje, češ, da bode Elza potem imela «mater», ki se bo z ljubeznijo brigala za njo.

Jaz sem menil, da me, to čuvšega zadene kap. Pogledal sem v skrbéh brata. Mislil sem, da se mu

blodi, a njegove oči so me tako slovesno-resno gledale, da sem bil kmalu prepričan, da je pri jasnej zavesti.

Kaj me opazuješ tako čudno, Grega, rekel je inšpektor zbadljivo; ne boj se za moj razum! Ali res misliš, nadaljeval je z isto zbadljivostjo, da bi usoda gospodične Evfemije bila tako zelo pomilovanja vredna, ko bi v ta zakon dovolila? Jaz skoro umrem, gospodična Evfemija je sama na svetu. Ona ljubi Elzo nad vse. Toda kdo more vedeti, ali jo bo Elza pri svojih brezkončnih trmah tudi po mojej smrti hotela pri sebi imeti? — Gospodična Evfemija bo pa zato, ker bode nosila moje ime, uživala celo svoje življenje lepo penzijo. A zato jej je naložena dolžnost, tudi za naprej, kakor doslej, ljubiti mojo Elzo in jej biti v vsem dobra in skrbna mati. In gospodična Evfemija bode tudi taka, kolikor jo jaz poznam. Elza ima lepo premoženje od matere, in obedve skupaj imate potem lahko najsrečnejše življenje.

Jaz na to nisem besede več zinil. Vprašal sem ga samo, ali veste Elza in Evfemija o njegovem sklepu. Odgovoril mi je, da ne, pa da sme upati, da boste obedve z njim zadovoljni. Prosil me je na posled, da se naj jutre k njemu povrnem, da blagoslovim njegovo zvezo z gospodično Evfemijo, ako v to privoli, predno ne bode prepozno.

Ker bi bila, kakor sem se prepričal, zastoj vsaka beseda, da bi ga spravil od njegovega čudnega sklepa, obetal sem mu, da pridem jutre gotovo, ker mu nisem hotel zadnje prošnje odrekati.

Potem ko sem brata zapustil, hitro opravih druge svoje opravke, da bi se prepozno ne vrnil domú. A vendar sem zamudil večerjo za eno uro in deset minut, kakor mi je Katra izračunila, končal je dekan. Še enkrat: Ne zamerita mi, gospoda!

Vikarij in, kaplan sta se proti temu zabranjevala, da bi mu bila kaj zamerila.

In zopet se je molilo, in vsi so se potem, ko so si dali lahko noč, takoj razšli.

II.

Nehal je trpeti; čast njegovemu spominu! rekel je slovesno zdravnik ter položil rahlo na posteljo mrtvega inšpektorja roko, na kterej je števal zadnje slabotne udarce onemogle žile.

Dekan, ki je sedel pri bratovem vzglavju, izpusti knjigo, iz ktere je molil umirajočemu zadnje molitvice, pogleda resnobno ginen prijazno lice pokojnega brata, potem pa ga z blagoslovljeno vodo poškropi.

Pri vzhodu postelje ste stali dve ženski: Elza in Evfemija, ter zrlí v umirajočega. Ko je zdravnik oznanil inšpektorjevo smrt, približa se Evfemija mrliču,

prime boječa njegovo še gorko roko ter jo nese spoštljivo k ustom. Potem hoče oditi, a ko se ozre na pokojnikovo lice, ki je še nosilo znamenje zadovoljnosti, obotavlja se jej nehoté noga; silno bleda, drhtajoča po vsem životu poljubi mrliča v lice. Potem si z rokama pokrije obraz in odide iz sobe.

Prišedši v drugo sobo déne roko na srce in vzdihne: Bog, kako bridek je bil ta ženitvanjski poljub! Ali bi bila kedaj mislila, da bodem šest ur po svojej poroki že udova? — O Arnold, Arnold, kje si zdaj? — Zakaj si me zapustil? — A na enkrat se zgane, kakor da bi se prestrašila svojega govorjenja. Z roko si drži čelo in govori poluglasno: Kako sem prišla zdaj v tem prevažnem, žalostnem trenutku do te misli? — Menila sem, da sem že davno za vselej pokopala žale spomine svoje mladosti, a zdaj so se v meni tako nenadoma vzbudili, da še bolj vznemirjajo mojo danes že dovolj razdraženo dušo. Proč z njimi! Moliti hočem za svojega dobrotnika, za blagega gospoda inšpektorja, pokojnega mojega — soproga. In obrisala si je solze, ki so jej močile lice ter se spustila na koleni.

Med tem je Elza še vedno gledala očeta v obraz. Ko je za Evfemijo tudi zdravnik zapustil sobo in se dekan zopet zamaknil v molitveno knjigo, približa se z negotovimi koraki očetovemu vzglavju, zatisne s prstom očetu eno okó, iz katerega je tako

čudno sevala mrtva zenica, potem pa dèje poluglasno: Vedno si bil dober z menoj, oče! Zdaj, ko sem te izgubila, spoznam še le, kaj si mi bil! Koliko sitnob in skrbij sem ti v življenju delala, kako te mučila s svojimi trmami. Odpusti mi! A ti si pri vsem tem bil vedno skrben oče, nadaljevala je s suhim očesom, — a videti je vendar bilo, da globoko trpi, — skrben zá-me do zadnjega hipa svojega življenja, ko si mi izbral svojega namestnika v gospodičini Evfemiji. Hvala ti oče, hvala!

Sklonila se je tudi ona na mrliča in mu poljubila lice. Toda hitro povzdigne glavo in z neko grozo šepeče: Gorjé, kako je že mrzel, in če pomislim, da je vsakemu človeku namenjena ista osoda! Zgrozivši se je hitro zapustila sobo.

Dva dni pozneje izročili so inšpektorjevo truplo zemlji.

Dekan, ki je ves ta čas ostal v mestu, da priredi bratov pogreb, podvizal se je domú.

Poslovi se najprej od mlade udove.

Ljuba Evfemija, poreče, moje dolžnosti me kličejo domú. Jaz grem, a zapuščam vam svoj blagoslov in zagotovilo mojega visokega spoštovanja. Veliko žrtvo ste storili, olajšavši smrt mojemu pokojnemu bratu, a še večje so dolžnosti, ktere vas čakajo. Ali se čutite dovolj pogumno, da jih radovoljno

izpolnjujete, ljuba Evfemija? rekel je mehko ter jo nežno prijel za roko.

Evfemija prizdigne svoj otožni pogled na dekana in odgovori rahlo zarudevši: Jaz ljubim Elzo; za njo, čutim, ne bode mi nobena skrb pretežavna, nobena dolžnost pregrenka. Elza mi je tudi bila do zdaj vedno udana. Ali mislite gospod dekan, — in pogledala ga je skoro bojazljivo, — da me bode odslej Elza manj ljubila, ker sem — nagnila je glavo, da bi dekanu nekoliko prikrla močno rudečico, ktera jo je na enkrat oblila — ker sem jej postala mačeha? —

Ako vas je cenila, rekel je resno dekan, ko ste jej bila samo odgojiteljica, cenila vas bode odslej tem bolj, ko vam jo je umirajoči oče zaupal ter pridružil s sveto vezjo. —

Hvala, gospod dekan, rekla je Evfemija potolažena; vaše besede mi dobro denejo. Že dva dni me vznemirja misel, da bi me utegnila Elza za naprej manj ljubiti nego me je do sedaj. Ime «mačeha» doní tako trdo, podvrženo je tolikim predsodkom, da kdor je od usode izvoljen nositi je, najde v zahvalo le redko kedaj spoštovanja in ljubezni.

Evfemija umolkne in gleda zamišljena v tla. Dekan jo je pa pomilovalno pogledaval. Zmislil se je takoj besed rajnega brata, s kterimi je svojo hčer opisoval kot živahno, trmasto, pretirano deklé.

Ali je morebiti Elzin značaj tak, da vam daje povoda k tako temnim mislim? rekel je dekan skrbljivo, in gladko njegovo čelo se je nagrbančilo.

Evfemija ga iznenadjena pogleda. O ne, rekla je hitro, Elza ima dobro srce, midve se popolnoma razumejeve v mislih, toda —.

A dekanovemu bistremu očesu ni ušla zadrega, s katero je Evfemija to povedala. To je, segel jej je prijazno v besedo, vaše srce je dobro, in zato tudi blagodušno prezirate v Elzinem značaju ~~temne~~ strani. Rekló se mi je, da je Elza trmasta in pretirana. Dva velika madeža dekliškemu značaju!

Mlada je in živahna; to so nje slabosti, ako se to sme sploh slabost imenovati, rekla je Evfemija in toliko da se jej niso mile oči solzile, začuvši tako ostro sodbo o svojej ljubljenki.

Jaz Elzi čestitam, da ima tako mačeho, rekel je ginen dekan, poudarjajoč besedo mačeha. Bog vam povrni vašo ljubezen do moje vnukinje! Kje je Elza? Tudi od nje se še moram posloviti. Bog z vami! In podal je Evfemiji roko v pozdrav in slovo.

Elza je v svojej sobi in nekaj piše, pravi Evfemija, in se sklóni na roko ter jo poljubi spoštljivo, še predno jej je dekan utegnil to zabraniti.

Dekan se podá v Elzino sobo. Elza je sedela baš pri pisalnej mizi in marljivo pisala. Ko dekan v sobo stopi, Elza hitro vstane in gre dekanu na-

sproti z besedami: Vi ste, strijček? To je lepo, da vas še enkrat vidim, predno odidete. Prosim, blagovolite sesti, in primakne mu mehke naslonjač.

Elza je bila ena onih deklic, ki se ne morejo imenovati lepe, in vendar nimajo na sebi ničesar, o čemer bi se moglo trditi, da je grdo. Srednja velikost, rasti primerna širokost, kot iskre žive, divje oči, majhen nos, malko privihan, ki je lasten samovoljnim značajem, nizko čelo, črni lasi in obrvi ter blede-rujavkasti obraz delal jo je zanimivo.

Nje govorjenje bilo je vselej živahno, a pri tem se je znala ljubeznivo kretati. Smejala se je rada in poredno, a nje čisto doneči glas je blagodejno uplival na poslušalca. Oblačila se je ukusno in bila je v vsem mamljiva prikazen.

Dekan se usede in ginen pogleda Elzo, ki je zamišljena stala pred njim. Njena črna obleka in njeno blede lice, ki je še nosilo znamenje prelitih solz, spominjali ste ga živo, da ima siroto pred seboj. — Da-si je tudi dekan si prizadeval njej nasproti miren ostati, vendar ni mogel zatisniti solze, ki se mu je pri tem nenadoma prikazala v očeh.

Ljuba vnukinja, začel je z nežnim glasom, vsemogočnemu je dopadlo poklicati k sebi tvojega dobrega očeta. A ti vendar nisi ostala sirota, kajti blaga Evfemija, ki ti je bila do zdaj največa prijateljica, bode ti odslej naprej dobra mati. In to je

ravno, kar zmanjšuje tvojo nesrečo. Kakor pa si Evfemiji bila do zdaj udana, tako ostani jej tudi za naprej, bodi jej v vsem poslušna, in ljubi Bog te potem tudi ne pozabi.

Vstane in podá Elzi roko, katero ona poljubi, potem pa dostavi: Glej, da me z materjo prav kmalu obiščete!

Elza zarudí. Bil je dekan prvi, ki jej je Evfemijo kot mater imenoval. V teh dveh dneh, kar so imeli mrliča v hiši, bila je Elza z žalimi čustvi in s pripravo svoje žalne obleke preveč obložena, da bi še bila na to mislila, da se bode odslej spodobilo nekdanjo odgojiteljico klicati z imenom «mati». Dekan jo je zdaj nenadoma tega spomnil.

Z materjo? ponavila je Elza v zadregi in je hitro s prtičem brisala črnila umazani prst. Ali ste kedaj čuli, gospod strijc, da bi sedemnajstletna devojka imela devetindvajsetletno mater? — Ko to izreče, zapusti jo na enkrat prejšnja otožnost, in pogledavši dekana nekoliko poredno premaguje posmeh.

A dekanu se je videlo, da mu ni po volji nje šaljivi odgovor. Popravlil si je naočnike in resno pogledavši jo dejal: Evfemija je pa zdaj vendar tvoja mati po volji očetovej, naj ona ima še tako malo let! Bodi zadovoljna, da ti je Bog izbral tako blago ženo, da prevzame do tebe materinsko skrb.

Ljubi strijc, odgovorila je Elza pol resno, pol šaljivo, ne delajte vendar tako resnega obraza! Saj sem Bogu gotovo hvaležna, da mi že skozi deset let daruje Evfemijino ljubezen. Če koga na svetu ljubim, odkar sem očeta izgubila, gotovo je ona, katero ljubim. Da bi jo pa odslej naprej imenovala «mater», potem ko sem jo celih deset let klicala «gospodično Evfemijo», upam, da tudi ona ne bode kaj takega od mene zahtevala.

Za Boga, kako jo pa meniš potem klicati? vzklikne dekan neprijetno zadet.

Kako neki? rekla je Elza nekoliko porogljivo; čisto kratko Evfemija. Prejšnje ime «gospodična» bodem pa izpustila in s tem jej dovolj pokažem, da vém, da je sedaj gospa udova.

Elza, Elza, rekel je dekan vznemirjen, ljubi in spoštuj Evfemijo, ker ona je tega vredna in to v prav obilnej meri! Nikdar ne pozabi, da ti je prvič to dolžnost naložil tvoj umirajoči oče, in drugič, da hvaležnost, ker ti že Evfemija deset let nadomestuje mater in ti tudi bode, dokler živi, zahteva od tebe, da si jej iskreno udana!

Kdo pravi, da jo ne spoštujem, rekla je Elza nevoljna. Spoštovala sem jo prej, ko sem jej rekala «gospodična Evfemija» in spoštovala jo bodem odslej, ko jo bodem zvala samo po imenu Evfemija. Pridevek «mati» bi pač nič ne uplival na moje čuv-

stvovanje. In tako govoreč je zopet brisala prst, na katerem je še bila neka senca črnila.

Bog te čuvaj, Elza, reče hitro dekan, meni se mudi. Vedi, da grem prav pobit od tod in obžalujem, da je Bog prehitro poklical k sebi tvojega očeta.

Z Bogom strijc, srečen pot, rekla je Elza, lahko poklonivši se ter delala čemereren obraz. Prav kmalu vas hočeve Evfemija in jaz obiskati. In ko dekan odide, usede se zopet k mizici in namočivši pero, da bi zopet nadaljevala zaostalo pisanje, reče poluglasno: Ubogi strijc, kako je neveden! Je pač star in živi na kmetih; ni mu tedaj zameriti, ako ne vé, kako se je mestnej gospodični obnašati v takih slučajih.

III.

Leto je preteklo po inšpektorjevej smrti. Slutnja njegova se je izpolnila; menil je namreč, da je Evfemiji in Elzi, ker se med seboj cenite, pri njunih ugodnih gmotnih razmerah zagotovljeno zadovoljno življenje. Mirno so jima tekli dnevi. Ker je Evfemija žalovala po soprogu, Elza pa po očetu, prebili ste celo leto oddaljeni od posvetnega hrupa, zá-se živěč, samó občevaje z bolj domačimi znanci. Zató pa ste se bolj druga druge oklenili, in prejšnje njuno prijateljstvo je črez leto še ože postalo.

Evfemija je ostala Elzi to, kar je prej bila. Niti v besedah niti v dejanjih jej nikdar ni kazala, da ima kakošno oblast do nje. Bila je srečna, da jej je Elza udana, in da se dá kakor prej od nje voditi. Več ni zahtevala.

Elza jo je klicala «Evfemijo» kakor prej, izpuštvši naslov «gospodična» in samó kedar je želela od Evfemije kaj posebnega, imenovala jo je ljubkovoje moja mlada mamá.

Dekan ni nehal Boga zahvaljevati, da so razmere tako ugodne med Evfemijo in njegovo vnukinjo. Sprevidel je bil tudi, da misel rajnega brata, poročiti se na smrtnej postelji z Evfemijo, ni bila baš takó napačna, kakor se mu je dozdevalo v prvem trenotku. —

Bil je prijazen poletenski dan. Evfemija in Elza ste slekli prvokrat črno obleko in jo zamenili s sivkasto, kar je značilo, da njuno žalovanje še ni nehalo.

Elza sedi pri mizi in hlastno premetuje nekaj v miznici med svojimi neurejenimi papirji.

Evfemija stoji pri oknu in nemirno gleda na visoki zvonik cerkve, ki jej stoji nasproti, a njeno okó se pri tem večkrat ustavlja na kazalcu zvojniške ure.

Evfemija je bila simpatična oseba. Ne da bi bila kdaj veljala za lepotico, delala je vendar na vsakega, ki jo je poznal, nepozabljiv ter ugoden

utis. In tudi zdaj, ko je že imela za seboj mladostni cvet, kajti dopolnila je ravno svoje trideseto leto. ni je še zapustila nekdanja mikavnost. Visoka rast, plemeniti izraz njenega obraza, resno-nežno nje obnašanje, to so bile glavne lastnosti njene osebe. A nje največi čar je bil globoki nje pogled. Njeno temno-modro okó gledalo je takó otožno-milo izpod dolgih trepalnic, da kdor je enkrat občutil milobo teh očij, moral se je nehoté vprašati: Kakó je mogoče, da je Evfemija do zdaj samica. In sklenil bi bil svoje vprašanje s tajno mislijo, da je Evfemijino srce gotovo gomila kakšne za njo usodepolne skrivnosti.

Evfemija potegne iz žepa pismo in poreče nekako boječa: Elza, danes dobive obisk, ali prav za prav ti ga dobiš, ker je tebi namenjen.

Elza privzdigne takoj glavo in pravi malomarno: Jaz obisk? — Od koga neki? — Pa kakor vidim, imate tu neko pismo. Ali je menda v njem poročilo o mojem obisku? — In poudarjajoč zadnjo besedo gledala je na pismo, ktero je obračala Evfemija v roki.

Ali moreš uganiti, čegavo je to pismo? reče Evfemija nekoliko v zadregi.

Ali menite, da me je sveti duh razsvetlil, da bi to vedela? reče Elza s posmehom.

Inženir Piber ima s teboj nekaj važnega govoriti, pravi Evfemija resno. Prosil me je pismeno

dovoljenja, da sme danes zopet priti, ter mi je naznanil svoj prihod ob ednajstjej uri. Rekši pogleda zopet na uro, ktera je kazala četrť na ednajst.

Ta dolgočasnež! reče Elza ošabno. Kaj hoče od mene? — Jaz ne morem razumeti, nadaljuje prevzetno, kako se more pameten mož toliko usiljevati devojki, ktera mu je že večkrat na razne načine pokazala, da zanj ne mara. Že vidim, da nimam prej mirú, dokler mu tega prav z žarkimi besedami enkrat za vselej ne povém.

Pa zakaj ga ne maraš, Elza, reče Evfemija prijazno. On je blag, pameten mož; njegov značaj je brez madeža; tudi ima lepo, častno službo.

Visok je kot kol, reče porogljivo Elza.

Ali hočeš svojega bodočega ženina meriti z vatlom, Elza? —

Rudečelas je.

Ni res, samo rumenolas. A se vé, ako primerjaš svojo črnolaso glavo z njegovo svitlolaso, vidi se, kakor da ima rudečkaste lase.

In tudi jeclja.

Elza, kakó hitro postane človek kritičen o tem, kar je njegovo ali pa lahko njegovo postane, reče Evfemija svarilno. Ubogi mladeneč, ker je plašen v tvojem društvu, ker predobro čuti, da za-nj ne maraš, govori pogostoma v pretrganih stavkih, a ti potem praviš, da jecljá.

Hitro in kratko povejte, Evfemija, kaj hoče ta človek danes od mene, reče nevoljno Elza.

Kaj neki? Tvoje srce in tvojo roko hoče izprositi, predno odpotuje, kakor mi piše, v Belgrad, kjer je prevzel vodstvo pri gradjenju neke nove železnice.

Ali nima druge potne robe seboj vzeti, nego mojo roko in srce? reče porogljivo Elza.

Elza, ne prijaš mi, kedar govoriš s tem glasom. Tudi ne pristoji tako govorjenje izobraženej gospodični, posvari jo Evfemija.

Elza maje malomarno z ramami, a ne odgovori nič.

Z inženirjem Pibrom, nadaljuje Evfemija po kratkem premolku, poznata se že iz otročjih let. Tvoj rajni oče se je vedno obnašal, kakor da bi bila ti in on zaročenca. Vedno je gojil željo videti te enkrat kot soprogo njegovo. In tudi ti si mu bila vedno dobra in prijazna, dokler se ni začel resno zanimati za-te. Potem pa si naenkrat postala proti njemu bolj hladna. Kaj bi bilo v tem čudnega, ko bi po vajinem iskrenem prijateljstvu postala za celo življenje srečen par?

Jaz preveč ljubim svojo svobodo, da bi mislila na možitev, reče Elza kratko.

Kaj misliš s tem reči? poprašuje Evfemija vsa začudjena.

Prosim vas, Evfemija, ne delajte se vendar tako nevedno! Saj vam je znano moje najnovejše nagnenje do pisateljstva, moje —.

Evfemijo posili smeh, ktereга pa iz rahločutnosti do Elze vendar premaga, da jej s prejšnjo resnostjo seže v besedo: No, kaj ima opraviti tvoje nagnenje ali prav za prav tvoje začasno veselje do pisateljstva z možnostvijo? — Ali res misliš, da bode ono tvoje veselje stanovitno? — Sedaj se vé, ko si mlada, polna fantazije, katero je tvoj oče še navduševal s tem, da te je seznanjal z raznimi literaturami, sedaj ko ti je bil večkrat dolg čas, ker nisi smela celo leto hoditi k zabavam, je čisto razumljivo, da si nenadoma dobila veselje do tistega delovanja. Ali veruj mi, ko boš zopet v družbo zahajala, ko bo tvoj duh napojen veselic, ondaj bo tudi tvoje pero kmalu usahnilo. In to bode tudi prav.

Začasno veselje imenujete moj prirojeni talent, kteremu se ni mogel oče dovolj načuditi? poreče Elza vidno razžaljena in potisne nevoljna z mize nekaj drobnih stvari.

Tvoj značaj je preveč nemiren, ljuba Elza, povzame Evfemija zopet besedo in govori bolj ko mogoče prijazno, da bi Elze ne dražila. Tvoj značaj hrepeni po spremembah, po vedno novih utisih, on ni dovolj globok, da bi ostal stanoviten pri tako težavnem in resnem delovanju, kakor je pisatelj-

vanje. Z eno besedo, ti nisi ustvarjena za pisateljico. Moj svet je torej, da sprejmeš ponudbo izvrstnega gospoda Pibra in takó njega in sebe osrečiš.

Ali res mislite, Evfemija, da je moje navdušenje do pisateljstva sama trma, ker takó zaničljivo govorite o njem? reče Elza trdo in dela čemeran obraz. Vidim, da ste tudi vi, kakor večina žensk, nevošljiva. Nočete mi priznavati zmožnostij, katerih gotovo imam. Čas bode o tem pa vendar najboljši sodnik. Iz hiše bi me radi spravili; saj vém, da me davno več ne ljubite, kakor nekdej. — Zakaj bi ravno tega Pibra vzela, ki nima na sebi čisto nič poetičnega? — Inženir! Ba! kako prozaično to doní. Nikakor ne! Ako postanem kdaj žena, bode moj bodoči mož literat ali vsaj kak znamenitnik. Nedavno sem čitala, da je le v tem zagotovljena zakonska sreča, ako sta si zakonca tudi po duhu sorodna. Moj duh in pa Pibrov! — Bog, kakšen razloček je med njima! Odkritosrčno vam povem, Evfemija, da bi se vse večne dni sramovala stopati na strani takó priprostega človeka, kakor je ta Piber. Prosim vas torej, da mi o njem v tem smislu nikdar več ne govorite; kajti s tem bi le porušili najino do sedaj vedno srečno prijateljstvo.

Evfemija se je bila usedla, ko je Elza govorila, in po njenem licu se je razprostirala bledoba. Videlo se je, da jo močno v srce pečejo zbadljive

Elzine besede. Ko neha Elza govoriti, vstane Evfemija in s trepetajočim glasom, ki ga je zastonj izkušala prekriti, pristavi: Ednajsta ura je kmalu. Inženir utegne priti vsak trenotek. Upam, da bodeš toliko uljudna in mu ne odrečeš četrte ure trajajočega pogovora in mu tudi še pokažeš, da imaš do njega nekaj čuvstva od vajinega dolgoletnega prijateljstva. Varuj se osobito, da ga razjarjena, kakor si, ne žališ. Ako bi gospod Piber za-me popraševal, bodi prijazna in pripelji ga k meni v mojo sobo. — Po zadnjih besedah odide.

Ko je bila Elza sama, pospravila je nekoliko po mizi, potem pa šla k zrcalu in popravljajoč si kodre, ki so jej viseli v čelo, govorila poluglasno: Gospod inženir ne bo tako hitro pozabil svojega današnjega obiska. Zadnji up, kterege še goji do mene, hočem mu zatreti. Zares, velik greh bi bil, da bi jaz s svojimi obilimi zmožnostmi postala soproga neduhovitega možá. Kakó bi mogla potem še napredovati v svojem poklicu? — Saj mi ni zopern, nikakor ne! Za prijatelja je celo dober, ker je neskončno postrežljiv, in ga prav lahko še večkrat za marsiktero uslugo porabim, ali za soproga — brrrr — — —! Stresla se je po vsem životu, nataknila si dvoočnik, vzela neko knjigo v roké ter koketno naslonivši se na zofo začela čitati.

IV.

Pol ure pozneje sedela je Elza še vedno na zofi. Ni več prebiralala knjige, katero je še v roki držala, temveč rudeča v licih, kakor človek, ki je že mnogo govoril, gledala je v zadregi enomer v naslov knjige, kterega je v teku one pol ure gotovo že dvajsetkrat prečitala.

Ni bila več sama. Njej nasproti sedi gospod, tridesetleten. Jako visoka njegova postava, svitlorumeni njegov podbradek in enakobarvni lasje nam kmalu povedó, da se z njo pogovarja inženir Piber.

Pibrov obraz, ki je bil mlečnate barve in polen peg, ni bil nikakor lep. A nekaj prijaznega je sijalo iz njegovih sivih očij, kar je kmalu popravilo oni neugodni utis, kterega je pouzročil nelepi njegov obraz. — Oblečen je bil dobro, pa neukusno. Lice in roke je imel takó od solnca rujave, da se je takoj pri prvem pogledu spoznalo, da Piber ni salonski mož.

V tem času, ko se je Piber pogovarjal z Elzo, prosil jo je že tretjikrat, naj postane njegova soproga. Porabil je vso svojo izgovornost, da bi jej dokazal, kakó se bo dalo poleg njega dobro živeti pri tisoč osemsto gold. plače brez doklad, ktere pa se bodo v kratkem še povišale. Naznanil jej je, da bodo obresti, ktere ona dobiva od svojega kapitala, za naprej

tudi njej ostajali; da jih sme, ako želi, prilagati h kapitalu, takó da bi ta leto za letom naraščal. Na zadnje pa jej je še obljubil večno ljubezen, zvestobo, udanost, vse, kar se le more obetati. Toda bilo je zastonj, Elza je ostala pri svojem prvem odgovoru, da se namreč še noče omožiti, češ, da je premlada in tudi, ker dovolj zá-nj ne čuti, da bi mu postala družica.

Nekaj kakor solza je trepetalo v njegovem resnem očesu, da ves pobit poreče: Obljubite mi vsaj, Elza, da boste poizkusili me nekoliko ljubiti; saj vam časa za to pripuščam, kolikor vam drago.

Obetati je lahko, ali ko bi vas vendar nikdar ne mogla ljubiti, kakó naj vam potem naznanim to hudo vest? reče Elza vidno utrujena od vednega ugovarjanja in si tiho misli: Revež, vse je zastonj, čutim, da mi ne bodeš nikdar ljub.

Tega mi ne bode treba naznanjati, pravi žalostno inženir, spoznal bodem sam.

Kako to, gospod Piber, — poreče zdaj nekoliko prijazneje Elza, ker je začela čutiti usmiljenje z njegovim pobitim srcem, — da ste me danes tako nenadoma napadli s tem vprašanjem? Zakaj mi niste že prej nekoliko odkrili svojega namena, da bi se bila vsaj pripravila na važni ta odgovor? reče obotavljaje se Elza, kajti vest jej je očitala lahkomi-

selno laž, da bi ne bila že prej slutila Pibrovega resnega nagnenja do nje.

Ali sem mogel kdaj to storiti? odvrne naglo Piber. Vselej, ko sem začel o tej stvari govoriti, smejala ste se poredno, in jaz sem po tem takoj umolknil.

Saj poznate mojo slabost, pravi Elza smeje se, da se namreč smejim za vsako malenkost.

Za Boga, ne smejite se vsaj zdaj več, reče inženir ves obupen. Predobro vém, da je vam moje snubljenje le igrača, meni pa sveta stvar, in jaz trpim pri tem neizmerno.

Elza pogleda na uro, kakor da hoče preračunati, kakó dolgo že traja to neugodno besedovanje med njima, in kdaj da bi utegnil Piber oditi, potem pa pravi vzdihnivši: Moj Bog, saj se ne smejim!

Piber je uganil njeno misel in vstane, vzame klobuk in rokavice ter gledajoč v tla mrmra poluglasno: Že vém, zakaj nočete postati moja ženica. Jaz sem vam pregrd, preubog! Vi ste lepa in ljubezniva! — Na enkrat omolkne, a kmalu potem ponižno in popolnoma pobit dostavi: Predobro vém, da zaslužite boljšega soproga, nego bi bil jaz. —

Pač res, misli si Elsa; veseli me, da to sam prevedi. In ker so jej njegove besede laskale in je upala, da je zdaj pri koncu s svojim snubljenjem, poreče prijazneje, da bi ga nekoliko upokojila: Vi-

dite, gospod Piber, ker vas smatram za svojega največega in najboljšega prijatelja in vam kot prijateljica najboljše želim, ravno zato nočem postati vaša soproga.

Eden žarek sreče je pri teh besedah razsvetil klaverno inženirjevo lice. Njegovo srce je zopet začelo upati. Odložil je hitro klobuk in rokavice, prijel rahlo Elzino roko, in med tem ko so se mu pogladile gube na čelu, dejal je ves radosten: Ali res, Elza, da mi najboljše želite? O, potem pa bodite moja! Kajti le z vami imam vso srečo, vso blagost.

Elza poizkuša odtegniti mu roko ter gleda čemerna v stran, da ne bi njene oči srečale njegovega prosečega pogleda. Na tihem se pa jezi, da mu je s svojo neprevidnostjo zopet podala nekaj upanja. — Ali, gospod Piber, — reče potem nevoljna in skrije hitro roke, ktere mu je srečno odtegnila, v žepa svoje obleke, da bi zopet ne segel po nje, — ako bi jaz postala vaša soproga, bili bi vi potem najnesrečnejši človek na svetu. Le poprašajte ljudi, ki so prisiljeni z menoj živeti, kakó jih znam trpinčiti! Ubogemu rajnemu očetu sem delala skrbij, odkar sem prišla k zavesti; Evfemija pa naj vam le pové, kakšen križ sem jej jaz!

Nehajte biti nje križ in postanite moj križ, po-reče Piber z resnim obrazom. Evfemijo že križate

ednajst let; osvobodite jo in križajte mene za naprej, Elza!

Kesali bi se takoj prvi dan. Moje trme segajo črez vse mere, reče Elza živahno, in si izmisli po mogočnosti sebe očrniti, upajoč, da mu s tem ohladi ljubezen do nje.

Kakó bi potem mislil in čutil, odgovori Piber mehko, ne bode nihče zvedel, tudi vi sami ne. To je pa gotovo, da vas bodem ljubil vedno in enako.

Ali pomislite, gospod Piber, da sem jaz tudi lena. Jaz nočem vedeti za nobeno delo. Postala bi s časoma vam in vašej hiši neprenesljiva kazen.

Imel bodem kuharico in služkinjo; vam ne bode treba nič delati.

Ali ne veste, da sem jaz tudi pisateljica in hočem tudi ostati? Ali vas ni strah take pošasti? — Jaz potrebujem mnogo knjig, da se dalje izobrazujem, mnogo papirja in črnila, neizmerno mnogo peres in svinčnikov, da koncipiram, poleg tega pa v hiši nič delati! Ali ne znate preračunite, kaj vse to stane?

Za vas bi se rad trudil in ubijal, ko bi bila sila, reče inženir ves bled z otlim glasom, ter gleda Elzo z neizmerno ljubeznijo in bolestjo, z onim globokim zadnjim pogledom, s katerim opazujemo pri slovesu drago nam osebo, ker ne vemo, ali jo bomo še kdaj srečali v življenju. — Z Bogom, go-

spodična Elza, bodite srečna! reče potem bolj krepko in seže po klobuk. Ali mi hočete kdaj pisati?

Kako dolgo boste izostali? poprašuje Elza z glasom, ki je kazal, da želi, da bi delj ko mogoče izostal.

Najmanje eno leto. Ali mi bodete kdaj pisali?

Ali — da — jaz ne vem — morda — bojim se, da vam ne bodem imela kaj pisati, pravi nazadnje Elza.

Ali ne veste prijatelju kaj pisati? poreče Piber bridko in si pogladi podbradek s tako nevoljo, da se je Elza zbala, da bi mu v roki ne ostal. — A kmalu mehko pristavi: Storite, Elza, kakor vam srce velj. Jaz sem vaš prijatelj in čutim, da tudi ostanem do svojega zadnjega vzdihljaja. — To rekši naglo zapusti sobo.

Elza gleda nekaj časa za njim. Zdela se je sebi klaverna in zamišljena. Pibrova zvesta udanost jo je za trenotek ganila. A kmalu se predrami in reče malomarno: Nič, nič! domišljijo ima vročo, to je vse! On ni za-me ustvarjen, jaz pa ne za-nj!

Pa kakó priproste črevlje je imel! Jaz mislim, da so menda celó iz svinjskega usnja! Se vé, vedno mora plaziti po hribih in blatu. Inženirski stan je pač priprosti stan! — O, kako dolgočasno je bilo najino govoričenje! Škoda zlatega časa, kterega sem

s tem potratila! Koliko bi bila v tej uri napisala! Moj duh je bil danes takó veder, moja fantazija takó živahna. Celo poglavje svoje novele bi bila lahko dogotovila! Ljubezen — zakon! Kakó prozaično se to glasi v mojej takó vzvišeno čutečej duši!

V.

Preteklo je nekoliko mesecev. Inženir Piber je v Belgradu zastoj čakal dan za dnevom, da bi mu Elza pisala. Na pisma, ktera jej je pisal, dobival je vselej prijazen, toda kratek odgovor samó od Evfemije. S strahom se je vedno bolj in bolj prepričeval, da so vse nade, da si še pridobi Elzo, brezuspešne. Postajal je zató vedno bolj tih in zamišljen ter se izogibal vsake družbe.

Evfemija je imela kaj opraviti, da pregovori Elzo, da bi odgovarjala na Pibrova pisma. Prijatelju bodeš vendar pisala nekaj prijaznih vrstic, ki mu olajšajo samotarno življenje na tujem, rekla je večkrat Elzi. Če si mu tudi odbila njegovo snubljenje, vendar ne vidim v tem nobenega uzroka, da bi mu tudi še odtegnila svoje dolgoletno prijateljstvo.

Po takem in enakem prigovarjanju pripravljala se je potem Elza najmanj že desetkrat, da bi pisala Pibru. A nikdar ni dalje prišla s svojim pismom nego do naslova.

Med tem pa so nastale druge okolščine, ki so zakrivile, da Elza ni samo Pibru ne pisala, temveč celo pozabila, da živi sploh človek tega imena.

Nepričakovano je dobila nekega dne vabilo, da bi spremila v toplice vdovo nekega svètnika, ktera je v istej hiši stanovala s svojo hčerjo. Elza je radostno sprejela to ponudbo ter z njima na štiri tedne odpotovala.

Elza je sprva Evfemiji pridno dopisovala, nenadoma pa je Evfemija zapazila, da postajajo njena pisma resnejša in bolj ko mogoče ljubezniva. Ona lahkomišelnost, ona zbadljivost, ki je bila lastna Elzinemu značaju in ktera se je tudi v njenih pismih vselej pokazovala, izginila je popolnoma.

Evfemija se ni mogla načuditi tej naglej spremembi; ker pa je Elzo tako dobro poznala, kakor samo sebe, sodila je, da se ima ta prememba pripisovati le kakemu prijetnemu, za Elzo važnemu slučaju, ktereга pa jej je Elza iz kakšnega si bodi uzroka še zamolčala.

Evfemija se ni motila v svojej slutnji. Kmalu dobi pismo od Elze, v katerem jej ta s sladkimi besedami in radostnimi vzklici naznanja, da ljubi in je ljubljena od najlepšega, najmodrejšega, najduhovitejšega moža. Še le proti koncu pisma jej tudi pové, da je nje izvoljenec tamošnji imenitni topliški zdravnik, mož kakih petintrideset let, ki redno dvakrat

na dan bolno gospó svètnikovo obiskuje, in da je tudi o tej priliki nastalo njuno znanje. Kaj bi vi rekli, zlata moja Evfemija, rekla je Elza na koncu svojega pisma, ko bi vas prihodnjič objela kot nevesta? — Gospa svètnikova namreč pravi, da se morajo zaročbe vselej hitro sklepati, zakaj možki so lahkomiselní in se kmalu spremenijo. Posebno tukaj bi bilo jako nevarno čakati, ker je devojk, lepih in premožnih, na izbiro. Ali nimate nič proti temu, da se po nasvetu modre gospé svètnikove z njim zaročim, še predno zapustim toplice? Na vsak način pa vas prosim, da si klaverno podobo gospoda Pibra izbijete iz glave, kateremu bi tako radi tašča postali. Slovesno vam povem, da ne bo ta Piber nikdar moj soprog. Moj skorajšnji ženin vam pa bode na vsak način častnejši zet, ker je stokrat vrednejši od inženirja; le njemu torej darujte odslej naprej svoje nagnenje.

Evfemija se ni mogla smeha vzdržati, ko je dočitala to pismo. Moja Elza, rekla je srčno-mehko, naznanja mi, da je skoro nevesta, našteva mi lastnosti in vrednosti možá, ktereга ljubi; nazadnje mi prigo-varja, naj ga sprejmem za zeta, a najimenitnejše, to je imé tega mojega bodočega zeta, pozabila je vendar, najbrž vsled prevelikega veselja, pristaviti. Ta čin mi zopet kaže mojo Elzo v pravej podobi.

Takoj drugi dan je Evfemija Elzi odgovorila. Dragi moj srček, pisala jej je med drugim, videti tebe srečno, bila je moja največa slast že od nekdej. Vendar se mi zdi, da nekoliko preveč siliš s svojo zaroko. Rada bi bila tvojega izvoljenega še osebno spoznala, predno privolim v tako zvezo. Vendar ker si že od nekdej vajena, da ti ničesar ne odrekam in bi te zdaj ena sama izjema preveč užalostila, prisiljena sem v to zvezo privoliti. — Sicer pa upam, da si svoje srcé v vseh zadevah izprašala — saj nisi več otrok — ter da hočeš postati nevesta s popolnim prepričanjem, da bodeš enkrat kot soproga svojega moža osrečevala. Ker pa mi tudi častita gospa svétnikova piše, da je zdravnik skozi in skozi izvrsten mož, sprejmita torej moje privoljenje in moja najsrečnejša voščila k vajinej zaroki!

Prosim pa, Elza, da mi v prihodnjem svojem pismu ne pozabiš povedati imena in priimka svojega ženina, da morem to naznaniti strijcu, gospodu dekanu, in drugim našim znancem. Bodi previdna, ljubka, v govorjenju, dostojna v obnašanju s svojim ženinom kakor z vsakim drugim.

Naj vajina ljubezen ne bodi meteor, ki naglo prisveti in naglo izgine, temveč čuvstvo, ktero se ima ukoreniniti in naraščati v mejusobno spoštovanje. — Jaz začnem takoj skrbeti za tvojo balo.

Evfemija je odposlala pismo ter proračunila ure in dneve, ki še morejo preiti, da dobi novo Elzino pismo z novostjo, da je nevesta in kako je imé njenemu ženinu.

VI.

Bila je lepa poletenska noč. Bleda luna je razsvitljevala visoke hiše in prazne ulice glavnega mesta N. Tihota je vladala okrog, le zdaj pa zdaj so na kamnenem uličnem tlaku zaškripali brzi koraki človeka, ki se je podvizal domú. Hišna okna so že bila vsa zaprta in zagrajena, tema jih je obdajala; le redko kje je še slaba luč brléla iz njih. Kavarne in krčme so se zaporedoma zapirale; samó nekoje gostilne so še bile odprte, ker so čakali zadnjih gostov nočnega vlaka.

V tihej noči se začuje zdaj hripavo žvižganje in ropotanje prihajajočega vlaka. Kmalu za tem privre iz kolodvorskega vhoda truma tujcev, katerim gre nasproti nekaj zaspanih postrežčkov, a vozniki glasno ponujajo svoje vozove.

Med prišleci je videti tudi mlada gospica, ki je nosila potno torbo v enej, dežnik in velik zavitek v drugej roki, ter stopala s hitrimi koraki k prvemu vozu, ki ga je bila zapazila. Urno potem stopivši v voz zakliče vozniku: Gospodska ulica hišna št. 19.

Ni še trajalo dobrih deset minut, in voz se že ustavi pred hišo omenjene številke. Gospica hitro izstopi, in postavivši torbico na tla pred zaprta vrata plača voznika, potem pa z vso močjo potegne za zvonilo.

A morala je še dvakrat potegniti, predno so se začule počasne stopinje bosonogega hišnega dvornika, ki je prišel odklepat vrata.

Podvizajte se vendar, Marko, klicala je Elza skozi ključalnico, kajti došla gospica ni bil nihče drug nego Elza, naša znanka; mene je strah samo stati na ulici.

O, prosim odpuščenja, gospodična, da sem vas pustil tako dolgo čakati, izgovarja se Marko in spusti Elzo v vežo; toda kdo bi si bil mogel misliti, da ste vi ta pozni gost?

Elza mu stisne majhen dar v roko, pobere svoje reči ter hiti urno kot srna po stopnicah v drugo nastropje.

Na vrata Evfemijine spalnice je potrkala večkrat zaporedoma, ker pa nihče ni dal odgovora, odpró se vrata in v sobo stopi Elza z lučjo v roki. Približa se Evfemijinej postelji, a ker Evfemija trdo spi, strese jo Elza rahlo za ramo in kliče: Evfemija, vzbudite se vendar; Elza je tu.

Evfemija globoko vzdehne, mane si oči in deje na pol še speča: Kdo je? — Kaj se je zgodilo? — Zakaj me budite?

Elza se smeji Evfemijinej zaspanosti in hitro pristavi: Jaz sem, kaj me ne poznate? — Ne da bi vam pisala, da sem nevesta, hotela sem vas iznenaditi in vam to osebno naznaniti. — Pri teh besedah je nje lice zažarelo v brezkončnej radosti.

Ah da, ti si torej že nevesta? odgovori Evfemija, ki se je vedno bolj zavedala držé roko pred očmi, ker jej luč preveč blišči vá-nje. Ali kako to, da si ravno po noči tako nenadoma prišla? Kako si me prestrašila!

Objamite me vendar, Evfemija, in čestitajte mi, reče Elza že nekoliko nevoljna, ker je za svoje osupnenje pričakovala boljšega sprejema in večega veselja od Evfemije; vedite, da imate pred saboj najsrečnejšo žensko svetá!

In ti, Elza, odvrne Evfemija smeje se, vedi, da imaš v tem trenutku pred saboj najbolj zaspano žensko svetá. — Potem pa jo potegne k sebi ter jo srčno objame.

Evfemija se usede v postelji ter si poravnava z obema rokama obile lasi, ki so jej v neredu padali čez rami, a Elza jej med tem vsa navdušena pripoveduje o svojem ženinu. Ker se bo itak, tako končuje svoje pripovedovanje, gospa svètnikova v nekolikih dneh vrnila v mesto, in ker ste mi pisali, da že hočete skrbeti za mojo balo, menila sem takoj odpotovati, da bodem tudi jaz pričujoča, ko bode

nakupovali, kajti vedite, rekla je vzneseno, in nje obraz je razsvetil presrečni nasméh, moj Arnold je vreden, da si njegova nevesta nakupi balo, kar ima mesto najlepšega v tej stroki!

Tvoj Arnold? vzklikne Evfemija prestrašena, in nje oči se ustavijo plašno nad Elzo.

Da, Evfemija, tako je imé mojemu ženinu: Arnold Bodánski, katero imé sem pa vselej od prevelikega veselja pozabila v pismih dostaviti. — In primaknila je svoje od nočne sape ohlajeno lice na Evfemijino in je ljubkovala.

A Evfemija je ni poljubila, kakor je to sicer navadno storila. Bleda kakor stena prizadevala si je Elzi zakrivati hudi boj, kojega je v njej vzbudilo imenovanje ženina.

A Elza je vendar zapazila, da Evfemija trepeče po vsem životu. Povzdignila je glavo, začudjena zrla v nje medli obraz in v skrbéh dejala: Moj Bog, Evfemija, vam je hudo postalo, ker ste takó zabledi in trepečete, kakor da bi mrzlico imeli.

Evfemija, ki je že premogla prvi grozoviti utis onega imena, obrisala si je mrzli pot, kterega je začutila na čelu, ter dejala z otlim glasom: Hvala, Elza, zdaj mi je že bolje. Črno mi je postalo nena doma pred očmi, družega nič. Prestrašila sem se menda tvojega nepričakovanega prihoda. Prebudila si me najbrž preneglo iz prvega spanja.

Tako se je izgovarjala umikaje svoje oči Elzinim pazljivim pogledom.

Zdaj ko sem jaz nevesta, ne smete mi zboleti, Evfemija, reče Elza skrbljivo in jo bojazljivo opazuje. Potem pa, kakor da bi jo nenadoma obhajala srečna misel, ponosno dostavi: Ako vam ne bode do jutra bolje, pisati hočem Arnoldu, da naj me pojutranjem, v petek, že obišče namesto v soboto. Po sobotah me bode Arnold redno obiskoval, veste Evfemija, dostavila je zopet vsa vesela. A kmalu postane resnejša in pravi: Arnold je sloveč zdravnik; on bi vam gotovo takoj odvrnil vsako pretečo bolezen.

Ne, ne! — hvala — jaz nisem bolna — motiš se — hitela je odgovarjajoč Evfemija, in prejšnja bleboda jo zopet obide. Elza, idi spat, pozno je že, dostavila je še proseče. Tudi jaz si želim prejšnjega miru.

Ali, Evfemija, jaz vas ne poznam več; takó močno ste se spremenili, odkar sem vas zapustila, reče Elza pol žalostna, pol razžaljena. Tako čudnega obnašanja proti meni še nisem pri vas videla, odkar vas poznam. Ali ste menda nevošljivi mojej sreči? nadaljevala je jokaje in s sumljivim obrazom. — Da bi z vami tem preje delila svojo radost, odrekla sem se veselju, bivati še osem dnij v toplicah v bližini svojega ženina, ter sem hitela vam v naročje, a od vas dobivam takó hladen sprejem! Vzela je iz žepa prtič in brišoč si solze, ktere so jej trepetale v očesu,

dostavila je vzdihnivši: O! ko bi moja prava mama zdaj živila, kakó bi se ona veselila moje mlade sreče!

Vzela je luč z mize, kratko voščila lahko noč ter zapustila sobo.

Evfemija je stezala roki proti Elzi, kakor da jo hoče ustaviti, ter skoro obupno klicala za njo: Elza, moj biser, moje veselje, pojdi sèm, saj te ljubim, saj te . . . Dalje ni mogla besede izreči; zgrudila se je omotice v postelj nazaj.

VII.

Evfemija je bila hči premožnega in izobraženega trgovca. Ker je bila edini otrok, obračali so roditelji vso skrb na njo in jej dajali izborno odgojo. Po nesrečnih špekulacijah je oče napravil krido. Bil je zavoljo tega na zapor obsojen. Na to je oče, ki je živel samo za svojo rodbino, ktera je obstajala iz soproge in edinega otroka, takrat petnajstletne hčerke Evfemije, pobegnil iz domovine in se naselil nekje na Ogerskem. Da bi mu pa ne prišli na sled, živel je sam zá-se pod tujim imenom. Kedar je noč nastala, ondaj je še le napočil ubogim beguncem svitli dan. Oče je namreč ženo in hčer redno po noči obiskoval in predno je zarja vstajala, zapuščal ju zopet. —

Živeli so tako tretje leto v slabih denarnih razmerah. Njih dohodki bili so jako skromni. Oče je služil za kupčijskega mešetarja, mati in hči pa ste izdelovali ročna dela.

Okno sobe, v której ste stanovali Evfemija in nje mati, gledalo je na ozko dvorišče. Temu nasproti pa je bilo drugo okno, ki je spadalo k sobici nekega visokošolca, kojemu je bilo ime Arnold Boddanski.

Ker je bila soba materina in hčerina zelo temna in ker je Evfemija za dobro vezenje potrebovala dobre svetlobe, sedela je blizu okna celi dan pri delu.

Ni tedaj čudo, da se je nje mladi nasprotnik kmalu zamaknil v marljivo zlatolaso devojko. Ubogej Evfemiji, ki ni na tujem nikogar poznala niti imela nikake spremembe v svojem enakomernem življenju, bilo je nasprotno stanovanje z njega črnookim gospodarjem edini predmet, na katerem so si izpočivale trenutkoma njene od neprestanega dela utrujene oči. S prva je v tem počitku nahajala le dobrodejno spremembico, toda kmalu ni samo nje oko našlo v tem ugodnost, temveč tudi njeno srce.

Ko jo pa neki dan resni nje občudovalec bojazljivo pozdravi, jelo jej je srce močno biti, takó da mu je zmočena prav ljubeznivo odzdravila.

Drugi dan pa jej prinese pismonoša drobno pisemce od Bodanskega, v katerem jo prosi dovoljenja, njo in nje mater obiskati.

Evfemijina mati, ki je tudi včasih za oknom opazovala Bodanskega in sodila, da je pameten mladeneč, ni se temu zoperstavljala.

V kratkem je medicinski slušatelj Arnold Bodanski bil vsakdanji obiskovalec zapuščenih dveh žensk.

Najsrečnejše dneve prebila sta Evfemija in Arnold v tem revnem stanovanju. Arnold je vedno bolj spoštoval blago, razumno devojko, katero je menil čez nekaj let vzeti za ženo, kedar bi namreč dosegel cilj svojih študij.

Evfemija in nje mati ste prijatelju iz različnih vzrokov zamolčali svoje družbinske razmere. Mati se je imenovala udovo nekdanj bogatega, a potem ubožanega trgovca. Arnold jima je rad verjel, posebno ker se je dan za dnevom bolj prepričeval, da ste obedve izobraženi, in imenoval se je srečnega, da bode enkrat z ženitvijo spravil Evfemijo v razmere, ki bodo prejšnjemu nje stanu primerne.

Vendar kakor ni nobena sreča na tem svetu popolna, tako tudi Bodanskemu ni bila usojena. Njemu namreč ni bilo razumljivo, zakaj mu ni dovoljeno tudi po večerih prebiti v družbi na pol mu že obljubljene Evfemije. Opazil je bil, da postajate Evfemija in nje mati vselej, ko se začneta mračiti,

nemirni in ga silite, da ju zapustí, Ker je Evfemijo resnično ljubil in je bil kot mladeneč burne krvi, začel je postajati ljubosumen in to vedno bolj, tako da je že dvomil o Evfemijinej zvestobi.

V svojej največej zdražbi je bil tudi zapazil, da je Evfemijina soba pozno v noč vselej razsvetljena. Zakaj ne greste spat ona in mati? — Čemu še pri njima tako pozno gori luč? — S takimi vprašanji je sebe mučil in pri tem neskončno trpel. Ker pa je bil rahločuten in dostojen, ni si upal vprašati razjasnila.

A čutil je, da ne sme dalje ostati v tem razdraženem duševnem stanju, in da mora priti do gotovosti, ko bi ga tudi bridka resnica menda stala hud udarec: da bi izgubil za vselej Evfemijo.

Ko ga neki večer kakor navadno Evfemijina mati opozori, da je čas ju zapustiti, čuti se Arnold razžaljenega kakor še nikdar poprej. Vendar pa ni pokazal svoje nevolje, temveč prijazno kakor vedno se je poslovil.

A ni šel domú kakor druge večere. Po kamenem tlaku hiše, kjer ste stanovali njegovi znanki, hodil je nemirno gor in dol, da bi se prepričal, ali menda kdo obiskuje rodbino njegove neveste.

Celo uro je tako hodil ves razburjen, ko zapazi okoli desete ure visoko podobo možá v plašč zavitega, s klobukom globoko v oči pomaknenim

ustaviti se pred vrati predobro mu znane hiše. Arnold še ni utegnil opazovati tujega možá, ko v svojem največem strahu in v bolesti zapazi, da se vrata naglo odpró.

Da-si je bila oseba, ki je odprla vrata, brez luči, vendar je videl Arnold, da je bila neka ženska. Kri mu je začela kipeti, ko še s strmečim očesom opazuje, da podaje ona prišlecuro roko v pozdrav. S slutnjo, ki je lastna zaljubljencom, uganil je takoj, da je ona ženska Evfemija. Hotel je kakor besen planiti na svojega tekmečca, a predno je dospel do vrat, so se ta že zaklenila.

Bodanski si ni več dolgo pomišljeval. Takoj drugi dan zapusti svoje stanovanje in se preseli v drugo, Evfemija pa dobi od njega pismo, v katerem jej razjarjen pové, kaj je videl, očitajoč jej najzvičajnejšo nezvestobo.

Leto dni pozneje je Bodanski po časopisih izvedel, da je v istem mestu, kjer je preje študiral, v največej revščini umrl nekdanji bogati trgovec N., cela tri leta toliko iskani begunec, kateri je tukaj živel z rodbino, a ločen stanoval od nje. Potem ko je prečital tudi begunčev životopis, kateri se je popolnoma ujemal z Evfemijino preteklostjo, ni več dvomil, da omenjeni trgovec ni bil nikdo drug nego Evfemijin oče.

Kakor blisek mu je šinilo v glavo, da je bil tuji mož, ktereга je v onej zá-nj tako usodepolnej noči Evfemija sprejela v hišo, najbrž nje lastni oče. Kes in bolést ga obideta, da brž hiti v ono mesto v nekdanje drago mu stanovanje, nadejaje se, da še tam najde rodbino. A namestu te našel je tuje ljudi. Sosedje mu niso vedeli o obeh ženskah družega povedati, nego da je črez dva meseca pri njima stanoval star, bolehen mož, kateri je tudi pri njima umrl. Kmalu potem je nenadoma tudi mati umrla, in Evfemija je potem izginila, da nihče ni vedel kam.

Po teh novostih Bodanski ni več dvomil o Evfemijinej zvestobi. Obhodil je potem celo mesto, plačeval ljudi, da mu pomagajo iskati jo, dajal vesti v časopise, rabil vsa mogoča sredstva, da bi prišel Evfemiji na sled, toda vse zastonj. O njej ni bilo duha ne sluha.

Ta dogodba njegove prve ljubezni, kes in očitanje samemu sebi napravila so ná-nj jako globok utis. Navdajala ga je odslej vedno neskončna otožnost, takó da ga je večkrat prešinila misel samoumora.

A ker je Bodanski v prvej mladosti prejel dobro odgojo in to pod vodstvom blage matere, hranil je še v prsih kot drago svetinjo od nje sprejete bogaboječe nauke. Ti pa so se z vso silo v njem oglašali, kedar je blodil o takó nesrečnej misli.

Čas je najboljši lek srčnim ranam, in tudi Bodanski se je z leti pomiril. Živel je samó svojemu poklicu, postal izvrsten zdravnik in vedno občujoč s trpečim človeštvom pozabil je pri tujih bolečinah svoje lastno gorjé.

Takó ga na enkrat po preteklih dvanajstih letih zopet srečamo kot zdravnika v toplicah, kamor je Elza spremila gospo svétnikovo.

Mična Elzina prikazen je bila prva za Evfemijo, ki je na Bodanskega napravila utis. In čudo! on resen, zamišljen mož, zamaknil se je ravno v nje živahnost! Njena trmavost in porednost, o katerih pa je Bodanski kmalo spoznal, da ne izvirate iz popačenosti, temveč da ste le sad premehke odgoje, zanimali ste ga. Vedel je, da ko bi se Elza vá-nj zaljubila, spremenil bi jo kmalu brez vsakoršne težave.

Ni dolgo trajalo, in sprevidel je, da mu je Elza srčno udana. Poleg tega je našel v Elzi hčer svojega nekdanjega, od njega jako spoštovanega profesorja. Ta slučaj ga je še bolj nagibal k Elzi. In ker je ona bila sirota in je bil on le površný poizvedel, da živi Elza z mačeho, menil je, da stori dobro delo, ako jo čem preje reši mačehine oblasti, pod katero Elza, kakor je sodil, gotovo nič prijetnega ne uživa.

In tako je usoda nanesla, da se je zdravnik Arnold Bodanski nepričakovano zaročil z Elzo in to največ iz sočutja in pomilovanja.

VIII.

Ko se je Evfemija v onej za njo takó strašnej noči, v kateri je izvedela ime Elzinega ženina, iz omedlevice vzdramila, imela je do družega dne dovolj časa premišljevati neugodni svoj položaj; a ker je v svojem življenju že več hudih udarcev prebolela, bila je že nekoliko utrjena proti nezgodam. Napenjala je vse svoje moči, da zadobi potrebno krepost, boriti se proti noveji nevihti.

Le njeno bledejšo lice in črni obroč pod očmi ovajal je ponočne nje boje. Mirno in ljubeznivo se je obnašala tudi potem proti Elzi, in ta je v lastno srečo zamaknena kmalu pozabila majhni razpor, ki ga je imela ono noč z Evfemijo; Evfemija pa je upala z gotovostjo, da se bode znala tudi v Bodanskega prisotnosti krepko premagovati.

Samo nečesa se je neizrekljivo bala, prvega snidenja z njim. To pa ne zavoljo sebe, kajti ona je bila na to že pripravljena in oborožena, temveč za Bodanskega je bila v skrbéh.

Da-si je upala, da on ljubi Elzo, slutila je vendar, da se bode prestrašil, morda celo nevoljen postal, ko bode zagledal nje grobno prikazen poleg svoje cvetoče neveste. In ko bi se on potem v prvi iznenadjenosti in zadregi morda čudno obnašal proti njej, ali bi Evfemija potem ne bila prisiljena

Elzi odkriti svojo nekdanjo zvezo z Bodanskim? — Kako bi si Elza potem tolmačila njuno preteklost in kaj bi celo storila? — Ne, Elza mora srečna biti, sklenila je Evfemija svoje premišljevanje, naj mi pri tem tudi srce počí!

Hotela je na to Bodanskemu pisati in ga prositi, naj se proti njej obnaša kakor tujec ter da naj Elzi nje preteklost zamolči, a ker je bil isti dan že četrtek in je imel v soboto priti Bodanski, bala se je, da bi ga pismo ne našlo več domá. Zato pa je menila vsaj prizadevati si, da ne bode Elza prisotna, ko se jej bode Bodanski predstavljal. —

Bila je sobota, za Elzo in Evfemijo važen dan. Elza od prevelikega veselja, da jo ženin prvikrat na nje domu obišče, celo prejšnjo noč ni mogla zatisniti očesa.

Tudi Evfemija ni mogla ono noč zaspati, toda iz nasprotnega uzroka. Nje duh je bil ves razburjen. Zdaj je mislila, da sliši bližajoče se njegove, od nekdanj jej znane stopinje, zdaj jej je prešinil srcé njegov prijazno doneči glas, zdaj je menila, da stoji on v vsej svojej možki lepoti pred njo, kakor v presrečnih davno že minulih dnéh, in strepetala je po vsem životu vsled raznih v njej glasečih se občutkov. Začela se je že bati, da jo ravno tedaj zapusti pogum, kedar ga bode največ potrebovala.

V jutro istega dne imela je Elza dokaj opravljati z izbiranjem svoje toalete, da bi bolj ko mogoče Arnoldu ugajala. Okoli poldneva pa prisopiha po stopnjicah vsa prestrašena kakor človek, kteremu se je ravno pripetila nesreča, in sicer iz majhnega vrta, kamor si je šla po rudečo vrtnico, da si jo vtakne v lasi. Prtič drže si na lice in na pol jokaje stopi v Evfemijino sobo in reče: Oh, Evfemija, glejte nesrečo! Piknil me je komar, kateri je bil skrit med peresci vrtnice. Ravno danes, Evfemija, ravno danes, ko ima priti moj Arnold! Moj Bog, kaka li bodem? Gotovo sem že močno otekla; kakšna nesreča! Poglejte vendar, Evfemija! — In tako govoreč vzela je prtič z lica, in prikaže se majhen znak, okoli kterega se je vzdigovala lahna oteklina.

Evfemija jo tolaži in zagotavlja, da se bode rana do večera že zacelila, ter jej hladi oteklino z namočenim prtičem.

A Elza še vendar žaluje ter si želi, da bi danes nje ženin zamudil vlak in jo še le jutre obiskal, rajši nego da bi jo videl s takim licem.

Evfemija se je nehoté zasmejala. Potem pa vzame iz miznice kos črnega obliža, odreže od njega malo oblico ter jo prilepi Elzi na lice.

Takó, reče skončavši svoje delo, zdaj se poglej v zrcalo in povej mi, ali ti oni majhni črni prilepek ne stoji ljubko?

Elza pa zakliče veselo: Oh, draga moja Evfemija, kakó ste iznajdljiva! Res, sama bi kmalu dvomila, da je ta madež košček obliža; videti je kot ljubezniva bradavičica. In kakó mi stoji! To je bilo zopet eno vaših mojsterskih del! In vsa navdušena poljubuje zaporedoma Evfemijo.

Evfemija se zastonj sili, pridružiti se Elzinej veselosti. Smeh, ki jej zaigra na bledih ustnicah, postaje bolesten sproti otožnemu izrazu njenega kalnega očesa.

Toda Elza se čuti presrečno, da bi to zapažila. Vedno še ima pred zrcalom nekaj opravljati. Ah, Evfemija, pravi med tem na pol resno, na pol šaljivo, zakaj me ni Bog lepšo ustvaril, da bi bila bolj vredna svojega Arnolda? On je tako lep mož, dostavi vsa zamáknena.

Ali res misliš, da je ženski treba biti lepej, da ugaja? odvrne Evfemija in hitro nekaj para.

Jaz ne vém, odgovori Elza površno. To pa dobro vém, da meni dopadajo lepi možje.

Tedaj, pristavi Evfemija z neko bridkostjo, ti ljubiš Bodanskega samo zato, ker je lep mož?

Morda bi se ne bila va-nj zaljubila, ko bi bil grd, odgovori Elza zamišljena; a zdaj ko ga že ljubim, ljubila bi ga vedno, ko bi tudi bil grji od Pibra.

Ubogi Piber, vzdihne Evfemija, kaj bode rekel, ko izve tvojo zaroko?

Naj reče, kar hoče, pravi Elza maločutno; zakaj je tak telebanec? Prosim vas, Evfemija, Piber se še dobro pogovarjati ne zna! Ko sem bila sama z njim, ni bil drugega kakor sam «ah!» in «oh!» Drugega ni znal povedati, nego hvalil me je neprestano. Zá-nj sem imela najlepše lastnosti in čednosti, katerih si more človek le izmišljati, katerih si pa jaz nikdar niti v sanjah nisem prisvojila. Kako je dolgočasen!

Prava ljubezen je domišljava in prizanesljiva, reče resno Evfemija, in gorjé, ko bi taka ne hila!

Kaj še, odvrne Elza nekoliko ošabno; moj Arnold me gotovo ljubi, saj me je izvolil za nevesto, a dozday me še nikdar ni hvalil. Kakó resen je v pogovorih, kakó dostojen v obnašanju! In ravno to jé, kar me takó zanima na njem. Ali bi verjeli, Evfemija, rekla je Elza sramežljivo po kratkem premolku, in ljubezniva rudečica jo oblije, da me Arnold dozday še ni — še ni objel ne poljubil?

Na Evfemijinem licu so se menjale barve, prsi so se jej vzdigovale, in škarje, s katerimi je parala, padle so jej iz roke na tla. Zdaj vstane, približa se Elzi, prime jo za roki in stiskaje ju reče, z uprtimi očmi jo gledajoč, z na pol prosečim, z na polpretečim glasom: Ali res ljubiš Bodanskega? — Ali ga pa tudi spoštuješ? — Ali ga bodeš vedno in brez preneha osrečevala?

Elza jej skoro prestrašena odtegne roki ter jo vsa začudjena pogleda, kmalu pa se srčno nasmeje in pravi: Kako ste čudna, Evfemija; sevéda ga ljubim! Osrečevala ga pa tudi bodem, ker ga resnično ljubim in ga hočem brez preneha ljubiti. Spoštovala pa vendar bodem možá, čegar imé bodem nosila!

Evfemija se zopet usede in nadaljuje prejšnje delo. Videti je bilo, kakor da bi bila v zadregi. Najbrž je obžalovala svoja čudna, s tako burnostjo stavljena vprašanja.

Nekaj časa molčite obé. — Veste, Evfemija, pretrga na enkrat Elza tihoto, kaj sem iznašla, odkar ljubim Arnolda? — Da je ženskemu srcu slaje ljubiti nego biti ljubljenemu. Kedar je ženska ljubljena, mora gledati proti tlom, kajti v takih slučajih kleči nje čestitelj gotovo pred njo; kedar pa ženska ljubi, ondaj gleda ona navzgor, ker je nje uzor navadno viši od nje. — To misel, kaj ne, gotovo izvirno, sem sama iznašla in jo hočem tudi razplesti v svojej noveli, od ktere si pričakujem najboljšega uspeha.

Ali vé tvoj ženin, poprašuje Evfemija mirno, dobivši prejšnje dušno ravnotežje, da pišeš novele?

Ne, odvrne Elza, in mu tudi nočem povedati, dokler ne bode delo tiskano v nekem tukajšnjem lepoznanškem časopisu. Z urednikom sem te dni v toplicah že govorila.

Kolikor jaz Bodanskega poznam, pravi Evfemija raztresena, on ne čisla posebno spisovanja novel.

Kako? vi poznate Bodanskega? ponavlja Elza začudjena.

Evfemija zarudi, a takoj obledi zopet in pravi v zadregi: To je, kolikor ga poznam po tvojem popisu in iz tvojih pisem.

Jako se motite, deje Elza s porogljivim nasmehom, on, imeniten mož, bode neizmerno vesel, da ima za ženo duhovito gospó.

Učeni možje, odvrne Evfemija z neko gotovostjo, iščejo si navadno za družico mirnih, pridnih, prostih ženic.

Kako to? poprašuje Elza radovedna.

Zató, odgovori Evfemija, da bi žena imela potem popolnoma v svojih rokah vodstvo hiše in rodbine, ker je njih čas predrag, da bi se brigali za dom. —

To je že res, vzdihne Elza pomilovalno, da jaz čisto nič gospodinjstva ne umem, naj si bode ono še takó majhno, a iz ljubezni do Arnolda hočem takoj začeti pod vašim vodstvom učiti se ga. Po dnevu bom opravljala z vami hišna dela, po noči bodem pa pisarila.

Ljuba Elza, pravi nežno Evfemija, odpusti mi, ako sem iz ljubezni do tebe, še predno se osmešiš pred svetom in — in bi nastal zavoljo tega menda

še razpor med taboj in Bodanskim, ako sem prisiljena razžaliti te. Ko si bila v toplicah, nadaljevala je resno, čitala sem tvojo pričeto novelo in našla sem, da je kar pišeš, — oprosti mi! — pretiranost skozi in skozi!

Kakšna drznost! pretrga jej Elza besedo, srda vsa ognjena v licih.

To je, popravi hitro Evfemija obžaluje, ker je sprevidela, da je nehoté rabila razžaljiv izraz, zdi se mi, da si še premlada, da bi že pisala novele. Ti še življenja nič ne poznaš in ga že hočeš naslikovati! To ne gre. Pusti za zdaj vsakoršno pisarijo in posveti se svojemu ženinu, skoranjemu svojemu soprogu. Pozneje, ko bodeš starejša, primi znovič za peró, ako še bodeš k temu veselja čutila in k temu imela dovolj časa.

Ko bi moj Arnold rekel: Ne piši, vzela bi v trenutju vse svoje pisarije s pisalno mizo vred in bi je vrgla na ogenj; zá-nj vse rada storim. Ukljubi vašej zavidnosti pa hočem, če ste že tudi vsa bleda in posušena, nadaljevati svojo novelo, in še nocoj bodem Arnoldu čitala prva tri poglavja, pravi Elza vsa togotna in pogleduje Evfemijo posmehovalno po strani.

Jaz tebi zavidna? odvrne Evfemija s trepetajočim glasom in zareže s škarjami v obleko, ktero je parala. Čemu bi bila zavidna in zavoljo česa?

Kaj jaz vém? déje Elza nevoljno. Menda iz edinega uzroka, ker ste mi mačeha. Sicer pa, nadaljevala je s hudobnim nasmehom, prav rada vam verjamem, da se vam zdi moj Arnold privabljivejši ženin, nego vam je bil moj ubogi oče, ali pa nego je Piber.

Rekši se obrne in gre iz sobe na vrt.

Mačeha, Mačeha! mrmrá kakor v sanjah Evfemija in zre v vrata, skozi ktera je Elza izginila. Ko bi le vedela lahkovidna in trdočutna deklica, kaj jej žrtvujem samo zató, ker nosim to grenko ime! —

Zakrila si je z rokama lici in se zamislila, čez nekaj časa pa jo predrami močen glas vežnega zvončka. Prestrašena se vzravna po koncu in podpira se z roko na stol, ker se jej je v glavi vrtelo, šepeče v posameznih stavkih: On je že tú! To je način njegovega zvonjenja. — Pomози mi Bog; Arnold je prišel!

IX.

Nekaj trenutkov pozneje izročila je kuharica Evfemiji listek, na katerem je ta hitro in površno čitala: «Dr. Arnold Bodanski, zdravnik.» Evfemija reče popolnoma mirno: Naznanite gospodu doktorju moj spoštljivi sprejem!

Ko kuharica odide, izpije hitro nekoliko požirkov vode, a še predno odloži kozarec, vstopi Bodanski. —

Arnold Bodanski je bil lepa moška prikazen. Primeroma visoke postave, ne suh, ne debel, raven kot sveča, natančen in ukusen v opravi, kakor so mestni zdravniki sploh, napravil je takoj na prvi pogled najboljši utis. Tudi njegova glava je bila s telesom v lepem razmerju. Obili temno-kostanjevi lasje, nazaj počesani, odkrivali so gladko, misleče čelo v vsej svojej visokosti. Pod tem čelom pa so lesketale velike, temne, polnočutne oči. Imel je lepo, polno brado in brke, sredi njih pa so se na pol skrite kazale polne rudeče ustnice. Nosil je naočnike v zlatem okovu, ki so dajali celemu obrazu popolnejši moški izraz.

Ko vstopi Bodanski, zdregeče Evfemija, a potem mu gre z vso dostojnostjo nasproti ter ga bolj tiho, a vendar dovolj krepko pozdravi z besedami: Dobro došel v našej hiši kot Elzin ženin, gospod doktor! —

Bodanski, ki je pri svojem vstopu Evfemijo le površno pogledal, zgane se, ko zasliši Evfemijin glas. Začudivši se potem pogleda ponosno gospó, ktera mu je stala nasproti ter ga takó ljubeznivo sprejemala. A še predno je nehala Evfemija govoriti, značilo je hitro obledenje njegovega lica in zavzeti po-

gled, s katerim jo je opazoval, da je v njej spoznal Evfemijo. —

Evfemija, zakliče iz globočine duše ter stegne roki proti njej, ali ste vi ali pa se motim?

Evfemija stopi nekoliko korakov nazaj in zadušivši močni utis, ki ga je v njej napravil ginljivi glas, s katerim je Bodanski klical njeno ime, vzravna se po koncu in reče s poudarkom: Da! jaz sem Evfemija, a sedaj inšpektorjeva udova in Elzina druga mati.

Vi ste Elzina mati? vzklikne Bodanski skoro prestrašen. A zadet po mrzlem nje obnašanju in po trdnem glasu, s katerim je to izrekla, pokloni se jej potem zopet nemo.

Blagovolite se usesti, pravi Evfemija in mu ponudi stol, a ona se usede na sofo njemu nasproti.

Bodanski jo mehanično posluša. —

Zdaj nastane tihota, njima obema neugodna, kakor se je poznalo.

Evfemija še ni bila Bodanskemu prav pogledala v obraz. Ves čas, ko je z njim govorila, izogibala se je njegovih očij, kakor da bi se bala srečati se z njegovim pogledom.

Tudi Bodanski je do zdaj bolj čutil Evfemijino navzočnost nego pa videl.

Gospod doktor, reče naenkrat Evfemija z negotovim glasom, ker je nama obema nemogoče, da

bi se drug drugemu zatajevala, menim da bode naj bolje, da se pozdraviva kot stara znanca in da ostaneva za naprej dobra prijatelja, oziroma sorodnika, popolnoma pozabivši preteklost! — Rekši obrne počasi prvokrat v njega svoj polni pogled, nemirno čakajoč odgovora.

Bodanski pa je ni pogledal. Z očmi uprtimi na živahno-barvne cvetice široke pletenice, ki se mu je razprostirala pod nogami, odgovori zamolklo: Kakor je vaša želja, gospa inšpektorica!

Ko vidi Evfemija, da on gleda proč, opazuje z otožno ugodnostjo dovršeno lepi obraz svojega nekdanjega čestilca in si misli pri tem vzdihujoč: Zdaj mi je razumljivo, zakaj mu je Elza takó udana.

Nje rahli ušedši jej vzdih predrami Bodanskega, kateri se takoj nà-njo ozre, in kri mu močno posili v lice.

Njune oči se srečajo, in obadva se za eden trenotek na ravnost pogledata. Na enkrat pa zamenjata barve na licih. Evfemija prej blede silno zarudi, a Bodanski, v licih prej ves žarek, obledí.

Evfemija, reče naposled Bodanski s čutljivim glasom: Ali mi morete odpustiti, kar sem proti vam zakrivil? Kažnjen sem dovolj za svojo ljubosumnost in nezaupnost do vas, ki ste bila najblaža. Izvedel sem, izvedel, ali oh prepozno! da je bil oni mož, ktereга ste v onej za najino bodočnost tako usode-

polnej noči sprejeli v hišo, vaš oče. Odpustite mi, reče s prijateljskim glasom in jej hoče prijeti roko.

Evfemija pa mu to zabrani ter mu pretrga besedo z resno besedo: Stojte!

Bodanski se prestraši nje temnega obraza in kakor v omotici usede na prejšnje mesto.

Čemú ti razdraženi prizori, gospod doktor, povzame Evfemija zopet besedo na videz mirna, a vsaka poteza njenega obraza in krčevito gibanje prstov, ki jej leže onemogli v naročju, ovajajo razburjenost nje duše. — Ali vam nisem povedala, da med nama ni več nobene zveze, ter da hočeva Elzi na ljubav biti za naprej samó dobra prijatelja?

Elzi na ljubav, ponavlja Bodanski bridko, samó Elzi na ljubo? mrmra še enkrat med zobmi.

Gospod doktor, nadaljuje Evfemija, ktere obraz je v tem kratkem času, kar je z Bodanskim govorila, postal mnogo let starejši, ali mi hočete za vse, kar vam je sveto, obetati, da ne bodete Elzi nikdar odkrili najinega nekdanjega znanstva, tudi ko bode ona že vaša soproga?

Kakor je vaša volja, gospa, odvrne Bodanski, kakor da bi govoril v sanjah.

Hvala! pravi na to Evfemija bolj tiho in kakor da se je iznebila težke skrbi, lahko vzdihne. Čas je, da naznanim Elzi vaš prihod.

In govore prime za zvonček, da bi pozvonila.

Eden trenotek še počakajte, pravi Bodanski in jej hoče zabraniti.

Ne énega trenotka več, gospod doktor, reče Evfemija preplašena in močno pozvoni. Potem pa hitro vstane in nadaljuje ne gledajoč ná-nj: Dali ste mi že svojo besedo, Arnold Bodanski! Le pod tem pogojem, da jo izpolnite, odpuščam vam hudo bol, katero ste mi nekdej učinili.

Zdaj se ona obrne proti kuharici, ki se je na zvončkov glas prikazala, ter ukaže: Stopite na vrt in naznanite gospodični Elzi, da jo nekdo tú pričakuje.

Kuharica posluhne, in Evfemija pripravljajoč se na odhod dostavlja Bodanskemu skoro proseč: Ne kalite Elzi čiste sreče; ne otrujte po nepotrebi še drugega mladega življenja in — svojega! —

Nje dolga obleka je še šumela med vrati, ko se iz nasprotne strani prikaže cvetoča Elzina prikažen, ktera hiti z veselim vzklikom svojemu ženinu nasproti.

X.

Bodanski je bil razumen in značajan mož. Tudi brez prošnje Evfemijine, naj bi zamolčal Elzi svojo nekdanjo zvezo, bi jej on te ne bil iz dveh vzrokov odkril. Prvi je bil, ker mu je bil spomin na svojo prvo ljubezen tako svet, da je menil oskruniti ga,

ako bi ga komu ovadil. Drugi uzrok pa je bil še važnejši. Našel je Evfemijo tako močno spremenjeno proti sebi, da je sodil, da ga ona nikdar ni mogla tako iskreno ljubiti, kakor je nekdej mislil. In to je sumil vsled tega, ker je bilo njeno obnašanje proti njemu še vedno tako mrzlo, da-si jej je bil svoj pregrešek priznal ter jo prosil odpuščenja.

Ko bi nje soprog še živel, sklepal je Bodanski šestokrat svojo sodbo, in pogled mu je pri tem postajal mračen, še pohvalil bi njeno strogo postopanje z menoj. Ali zdaj ko je že poldrugo leto udova, čemu to njeno vedno izogibanje, ta maločutnost v pogovorih z menoj? — Zato se mu je zdelo nepotrebno, da bi kalil Elzi mir s samimi sencami že davne, davne preteklosti.

Potem ko je Bodanski zopet našel Evfemijo, ktere podoba mu je skozi celih dvanajst let edina pojila fantazijo in mu krepčala pobito srce, občutil ni več za Elzo niti polovice onega zanimanja, katero je s početka gojil zá-njo.

Da-si bi bil zdaj najraje pretrgal vsakoršno zvezo z njo ter živel zopet v spominih na svojo izbeglo srečo, vendar je bil toliko mož, da ni nikdar niti mislil prelomiti dane jej besede. Hotel je postati Elzin soprog, samo odlagal je to vedno na daljši čas.

V toplicah je bil z Elzo sklenil, da bode nju poroka na jesen. Ko je pa prišla jesen za Elzo s prepočasnimi, za Bodanskega pa s preurnimi koraki, odložil je ženitev iz malenkostnih uzrokov na prihodnji pust.

Prihajal je redoma vsako soboto obiskavat svojo nevesto; mudil se je na nje domu po poldrugi dan in ta čas je večidel prebil le s svojo nevesto, a vsakikrat je odhajal bolj pobit in sam s seboj bolj nezadovoljen, nego je bil preje.

Evfemija se ga je kolikor mogoče izogibala. Po prvem svojem pogovoru se nista več sama sešla v družbi. Silila je celó, da bi se poroka čem preje izvršila.

Bodanski je občudoval veliko skrbnost in ljubezen, katero je Evfemija pri vsakej priliki izkazovala Elzi, čudé se, kako more Elza tako maločutna biti proti tolikej nesebičnej udanosti. Elza je namreč po zadnjem besedičenju z Evfemijo postala proti njej uprav neuljudna ter jo bolj ko mogoče prezirala.

Bodanski je hotel Elzi očitati to nedostojno odnašanje, a bal se je, da bi se pri tem ne izdal. Kajti že ako je slišal Evfemijino ime ali pa le čul o njej govoriti, razvnelo ga je takó, da je bil potem nekaj časa v neprijetnej zadregi.

Zastonj se je boril proti temu mogočnemu čuvstvu, ki ga je čem delj tem bolj zasledovalo;

vendar pa s tem ni nič drugega dosegel, nego da je začelo njegovo zdravje hujšati.

Njegovo lice, prej zdravobarvno, postajalo je rumeno in upálo; oči prej bistro-gibčne, gledale so zdaj medlo, ter nemirni vedno iskale nekoga.

Ko zopet sedi nekega dne poleg svoje neveste in ga ta z vprašanji osipáva ter zahteva nasvetov, kakó naj bi uredila sobe svojega bodočega stanovanja, kakšne barve njemu najbolj prijajo, in je bil on pri tem malobeseden in raztresen, očita mu Elza občutljivo pa ljubeznivo: Ljubi Arnold, vi se pač preveč trudite v svojem poklicu. Vi ste gotovo bolni, kajti že nekaj časa opazujem, kako upada vaše lice. Ko bodem vaša soproga, ne bodem dovoljevala, da bi brez počitka noč in dan letali k bolnikom.

In ko je takó govorila, obrnila je svoje ljubezni oživiljene oči sramežljivo v tla, in rudečica, ki jo je pri tem naglo in močno oblila, pristójala jej je ljubko.

Izpolnovati svoje dolžnosti je vsakemu človeku prva dolžnost, resno odvrne Bodanski, ki je pre-dobro vedel, kje tiči uzrok njegove telesne slabosti. Kakó bi mogel po noči mirno spavati, véde, da me potrebuje bolnik, da mu s svojo pričujočnostjo polajšam bolečine ali morda celó rešim življenje?

Kako ste blagi, pravi na to Elza mehko in, kakor se je videlo, vsa vá-nj zamaknena. Kakó rada

bi tudi jaz kaj posebnega storila za vas, da bi vam izkazala, kako vas častim! —

Ali me ne ljubite že dovolj, Elza? reče Bodanski ginen in z negotovim glasom, ter prime njeno roko, katero mu je bila govore d'ela na ramo, nežno jo božaje. Uboga devojka, mislil si je pri tem, kakó si mi udana, ali jaz te vendar pri vsej svojej najboljšej volji ne morem več ljubiti! —

Ah, to ni nič, Arnold; vas ljubiti je največa sladkost, déje Elza prijetno strepetavši utisov njegovega ljubkovanja. Jaz bi bila želela, da bi mi bili branili pisariti, kakor me je vedno strašila Evfemija, da mi bodete. Potem bi vam bila vsaj že nekaj žrtvovala.

Evfemija? — Kaj je dejala gospa Evfemija, seže jej Bodanski nestrpljivo v besedo in izpusti kakor prestrašen nje roko.

Elza mu je bila takoj prvi dan, ko jo je bil Bodanski obiskal, odkrila, da pisari in mu je tudi čitala nekaj izdelkov svojega peresa. Toda Bodanski, takrat še ves omamljen od občutkov svojega snidenja z Evfemijo, je še poslušal ni, kar mu je čitala, še manj pa da bi mu bilo prišlo na misel braniti jej to. In tudi pozneje so se njegove misli premalo pečale z njegovo nevesto, da bi se bil zanimal za njeno delovanje. Njegov duh je vedno z neko trmo zrl le v preteklost, v dobo svoje prve ljubezni z

Evfemijo, od tod pa se zopet povračal k Evfemiji kot udovi; samó na njenem kretanju in govorjenju visela je njegova duša.

O, nič kaj posebno važnega, odgovori Elza na njegovo vprašanje s sladkim nasmehom. Kar je Evfemija večkrat trdila, to je bil zopet majhen dokaz njene neizmerne zavidnosti. Rekla je namreč, — nadaljevala je zadovoljna in gledala hvaležno Bodanskega, — da mi ne bodete nikdar dovolili, da bi bila pisateljica, ker vi znameniti možje ljubite priproste in samo za dom živeče ženske.

Tako je trdila gospa inšpektorica? poprašuje s poudarkom Bodanski in se zamisli.

Da, tako nespametno je govorila ona, ki je nekdej bila moja odgojiteljica.

Vaša odgojiteljica? ponovi on hitro in se začuduje. Nikdar mi niste o tem kaj pravila, Elza!

Kaj še res niste vedeli, da je bila Evfemija moja odgojiteljica skozi celih deset let? odgovori Elza z neko ugodnostjo, ker jo je veselilo kaj neprijetnega povedati o Evfemiji ter tako že dolgo nabirani žolč izliti nad njo. Poldrugo leto je še le, kar nosi častno imé gospe inšpektorice.

Poldrugo leto še le? zakliče Bodanski prijetno iznenadjen in postaja pazljiv. Ne, ni mogoče, dostavi potem naglo s prejšnjo resnobnostjo; saj toliko je ravno, kar je vaš oče, gospod inšpektor, umrl.

Elza se smeji iz celega srca, da jej skoro solze stopajo v oči in reče mej smehom: Kaj ne, Arnold, to je moral biti ljubezniv ženin, moj ubogi oče, ki je že na smrt se pripravljaje svojo roko podal gospodični Evfemiji v zakon? — Skratka vam hočem povedati ta zanimivi roman naše rodbine.

Kakor veste, — nadaljevala je živahno češljaje majhnega mačka, ki jej je bil skočil na krilo — moj dobri oče je bil bolehen skozi celih deset let. Ker sem bila njegov edini otrok in po smrti svoje matere, katero sem že v zibeli izgubila, njegov edini biser, ljubil me je nad vse. Zato sem bila tudi vedno trmasta, nahajaje vedno le v tem svoje največe veselje, da sem delala ravno nasproti temu, kar se mi je ukazovalo. In kakoršna sem bila kot otrok, takošna sem vzrastla kot devojka, in takošna bodem tudi ostala kot žena!

Besedo «žena» naglasivši nagnila je svojo glavo na Bodanskega.

Da pridem h koncu, nadaljuje glavo privzdignivši, ker je oče slutil, da se njegovo življenje nagiblje h koncu, bil je zavoljo mene v vednih skrbéh. Menil je, da bodem, kedar postanem sirota, menda celemu svetu v nadlego. Zato je prosil Evfemijo za nje roko, da bi jaz izgubivši očeta pridobila mater, ki bi me imela na vajetih. Evfemija, se vé da, ni bila preveč vesela takega ženina, ali revica, kaj je

hotela? Mislila je na svojo prihodnjost, sluté, da je jaz po očetovej smrti ne bodem več pri sebi trpela, ker sem bila že sedemnajstletna, in ker se je najbrž tudi bala svoje bodočnosti, privolila je rajši v poroko z mojim umirajočim očetom.

In kako dolgo je potem vaš oče še živel? vpraša hlastno Bodanski.

Samo pet ali šest ur je Evfemija bila srečna soproga, reče smehljaje Elza, a ko bi bila mogla takrat pogledati v Bodanskega notranjost, nje posmeh bi se bil spremenil v bridko jokanje. —

Upliv njenega pripovedovanja na Bodanskega bil je neizmeren. Sedel je kot okamenel. Samo prsi so se mu hitreje dvigale in ustne so mu trepetale pod gostimi brki.

Zakaj govorite tako zaničljivo o svojej materi, Elza? reče potem površno, samó da bi nekaj rekel in s tem zakril svojo zmočenost.

Ali vam že nisem povedala, Arnold, da mi je ona do smrti nevošljiva vsega, kar imam in znam? pravi Elza nekoliko nevoljna, da jo Bodanski svari.

Jaz še do zdaj nisem tega zapazil, pač sem že mnogokrat občudoval njeno potrpljivost z vami, njeno požrtvovalnost . . .

Hinavščina, družega nič, pretrga mu Elza besedo, nestrpljivo z roko maháje. Ali ne vidite, kako je že

ostarela in grda postala, odkár imam v vas tako vrlega ženina?

Bodanskemu naenkrat zastane sapa. Srce mu neha za trenotek býti, a potem je kot s kladivom tem močnejše udarjalo.

Evfemija me še ljubi, navda ga na enkrat slutnja, in okó mu zasveti vznesenosti, kot da bi bil v vročici.

Evfemija grda? mrmra potem, kot da bi govoril sam pri sebi. Nekoliko trpeča je videti, to je res; toda gospa inšpektorica je vendar najzanimivejša ženska, kolikor sem jih kdaj poznal.

Ženska, ki je že v letih, ne more več biti zanimiva, pravi Elza, slabo premagajoč svojo nenavidnost, in vidi se jej, kakor da se hoče zajokati.

Kaj v letih! ognjeno odvrne Bodanski; kaj se vam ženskam vse vidi? Nihče bi gospe Evfemiji več let ne prisojal nego kakih petindvajset!

A potem kakor da bi mu bilo žal, da se je ogrel za Evfemijo, dostavi brž in nekako trdo: Ako pa sem rekel, da je vaša mačeha lepa, s tem nisem menil, da bi vi, Elza, ne bila ljubezniva.

O ukusih je težko se pripraviti, pravi Elza vidno razžaljena, in po njenem obrazu, ki je bil pred nekolikimi trenotki še tako veder, razprostirala se je mračna senca. Potem še hoče nekaj dostaviti, a tako omolkne, ker je Evfemija stopila v sobo.

Odpustita, da vaju motim, pravi Evfemija vstopivši; potem pa dostavi proti Elzi obrnena: Naša sosedinja, gospa svétnica, te daje prositi, ali bi utegnila k njej priti za nekoliko trenutkov.

Ravno zdaj, ko je Arnold tú? reče Elza nevoljno. Potem pa si premisli in reče: Ne, vendar jej ne smem odrekati tega! Obetala mi je dragocén nevestin dar; lahko bi ga izgubila, ko bi jej te ljubavi ne storila. Jako je občutljiva in se kmalu čuti razžaljeno.

Rekši dene ljubkujé svojo roko Bodanskemu okoli vratú in zašepeče: Naj vam ne bo mej tem dolg čas, moj dragi; v desetih minutah, upam, da pridem nazaj.

Bodanski se zgane, ko ga Elza tako nenadoma objame ter se jej temnega obraza in v zadregi umakne. Evfemija pa se obrne, to zagledavši, v stran, in mrtvaška bledoba jej pokrije lice.

Elza v svojej naglici ničesar ne zapazi in pohiti h gospe svétnici, da bi se tem preje vrnila.

Ko Elza črez kakih pet do deset minut pride nazaj, prevračala je Evfemija pri malej mizici v kotu sobe stari album, Bodanski pa je bobnal po steklu okna. —

Obadva sta kakor osvobodjena vzdehnila, ko vstopi Elza.

Elza vsa pobita pové, da želi gospa svétnica, da bi se z njo na sprehod peljala, kakor je že večkrat storila, odkar je ona omožila svojo hčer.

Pojdem pa jaz namestu tebe, Elza, ponuja se Evfemija z nekim nemikom.

Saj veste, pravi Elza zbadljivo, da ne ljubi gospa svétnica preveč vašega društva, ker se jej zdite nekoliko dolgočasna.

Za enkrat bode menda prestala, pravi Evfemija vsa zarudela. Prizadevati si hočem, da jo po možnosti kratkočasim, in se hoče hitro oddaljiti.

Ne, nikakor ne, zoperstavlja se Elza, ktereje je ugajalo poniževati jo v Bodanskega očeh, koji jo je preje toliko pohvalil. Meni se dobra gospa preveč smili, da bi jej niti ene urice ne žrtvovala. Vi pa, Arnold, idite mej tem na sprehod, da se ne bodete domá dolgočasili, dostavi še, Evfemijo neprijazno po strani pogledavši, in ponudi Bodanskemu roko v pozdrav.

Bodanski se njene roke komaj dotakne, vzame klobuk in poklonivši se Evfemiji odide za Elzo.

XI.

Ko se je Evfemija prepričala, da je Bodanski že zapustil stanovanje in je začula odhajajoči voz, gledala je nekaj časa zamišljena pred se, potem pa se nenadoma bridko zajoče.

Borbe, ktere prestaje, odkar je Elza nevesta, in odkar Bodanski zahaja v hišo, so tako silne in mučne, da jej že pešajo moči. Z vsem naporom duše si je prizadevala, da bi tešila čuvstva, ktera je za Bodanskega še od prejšnjih časov gojila, toda vse zastonj. Svoje ljubezni do Bodanskega ni mogla zamoriti, tudi pri vsem svojem neizmernem trudu ne. Sredstva pa, ktera je rabila, da bi čem preje v sebi in v njem zatrla nekdanje nagnenje, napravila so pri obeh ravno nasprotni učinek.

Evfemija je dobro videla, kako globoko rani Bodanskega strogo njeno postopanje z njim; čutila je, da on vsled tega neskončno trpi, da je nesrečen. A ravno to sočutje je pomnoževalo njena prejšnja čuvstva za-nj.

A če je Bodanski trpel, meněč da je Evfemijina strogost iskrena, trpela je Evfemija še mnogo več. Ona je s strahom previdela, da nje odpovedanje Bodanskemu ne obeta sadú. Kajti Bodanski, ne da bi bil Elzi bolj udan prepričavši se, da ga Evfemija ne mara, postajal je le proti njej hladnejši. Elza pa, ker si je napačno tolmačila Evfemijino obnašanje proti njenemu ženinu, jo ni več spoštovala kakor nekdanj, še manj pa ljubila. Bila sta to dva velika udarca občutljivemu Evfemijinemu srcu: moralna izguba Bodanskega in Elze ob enem. Ni bilo dovolj, da je ona bila pri tem nesrečna, vedela je,

da je tudi on nesrečen, ter slutila, da bode tudi Elza imela z njim enkrat neprijetno življenje.

To prepričanje jo je danes zopet vznemirjalo. Zato je na samem dala na enkrat prostost dolgo zaprtim solzam. Ko se zajoče, prime se za vroče čelo in šepeče: Kakšen konec bode-li imela ta ženitev? — Bog! vzdihnila je iz globočine svoje duše in s sklenenima rokama, pozabi mene in daj njemu, njej, obéma skupaj uživati največo blagost!

Nekdo je potrkal na vrata. Evfemija se prestraši in si brž obriše solze, ki so jej visele z dolgih trepalnic. Ker ni nikogar pričakovala, menila je, da se je zmotila, in zato se noče oglasiti.

Trkanje se ponovi. Najbrž je šla kuharica k sosedi ter pustila vežna vrata odprta; morebiti je kakšen reven potovalec, ki prosi miloščine, mislila si je, in seže v žep po drobiž ter gre med tem k vratom pogledat.

A kakó se zavzame, ko zagleda pred saboj namestu reveža — Bodanskega.

Vi tukaj? reče Evfemija osupla in se v zadregi postavi med vrata; menila sem, da ste šli na mestni vrt godbo poslušat.

Ali vam je moja družba takó zoprna, Evfemija, odvrne Bodanski trdo, ker mi hočete, kakor vidim, vhod zabraniti? — To rekši stopi določno v sobo, odloži klobuk, sleče vrhnjo suknjo ter z velikimi ko-

raki hodi gor in dol po sobi, kakor dela človek v lastnem stanovanju.

Evfemija, katero je Bodanski dozdej sploh klical gospo inšpektorico, zdregeta po vsem životu, ko jo nenadoma pokliče z imenom, ko pa še vidi povrh njegovo določno obnašanje, bala se je kakega neugodnega prizora.

Zato začne po sobi pospravljati, kakor da mu hoče s tem pokazati, da nima časa muditi se z njim.

Pri tem mu še nekako plašno pripoveduje: Letos imamo izvrstno vojaško godbo grofa Thun-Hohensteinovega pešpolka.

Kako bi me radi spravili iz doma! povzame Bodanski porgljivo besedo. Ali vedite, da sem se navlašč vrnil, ker vém, da ste sedaj sami domá, in ker hočem na vsak način enkrat brez prič govoriti z vami.

Jaz ne bi vedela, kaj mi imate povedati, gospod doktor, da se ne bi dalo tudi v pričo Elze reči? odvrne Evfemija malomarno, a znalo se jej je, kako zelo je prestrašena.

Vedno imate to imé na ustih; vedno mi to devojko postavljate kot neko strašilo pred oči! odvrne Bodanski nestrpno in temnega obraza.

Elzo, svojo nevesto, katero popeljete v kratkem pred oltar, imenujete devojko, strašilo? odvrne mu Evfemija zavzeta.

Mojo nevesto? ponavlja bridko Bodanski in gleda v tla. Da, da res! nekdam je bila —.

Kaj, za Boga, menite s tem? pretrga mu Evfemija jezno govor in mu pogleda na ravnost v oči. Vi ste mož in kot tak bodete držali svojo besedo!

Ako je od prve dane besede odvisno, potem ste vi, Evfemija, moja nevesta; kajti vam sem najprej dal svojo besedo, ktero sem pripravljen vsak hip izpolniti, déje burno Bodanski in se približa Evfemiji.

Nikdar! zakliče Evfemija upalega lica ter se mu umakne.

Čemu se jezite, Evfemija? reče Bodanski nekoliko poredno; saj me s tem vendar ne bodete prepričali, kar se že tako dolgo zastonj trudite dokazati mi, da bi me več ne ljubili! Jaz sem zdravnik, nadaljuje mehkeje, in kot tak vém soditi, od kod izvira vaša bolehnost, vaša preobčutljivost, ki spremlja vsako vašo besedo in vsak vaš pokret. Tudi sem zvedel danes, zakaj ste dovolili postati inšpektorjeva udova. Vi ste pri tem činu poslušali samo svoj nesebični blagodušni čut, ki dela dóbrote svojemu bližnjiku, a seka skrivne rane samemu sebi. Vém, Evfemija, prav dobro vém, da niste gospoda inšpektorja nikdar ljubili in tedaj —.

Evfemija, ki je stala ves čas, kar je Bodanski govoril, na pol od njega obrnena in mu z roko ve-

levala, naj utihne, a na njenem obrazu so se barve menjale, obrne se pri zadnji njegovej besedi nena doma proti njemu ter mu ponosno seže v besedo rekóč: Kdo vam daje pravico, gospod doktor, soditi o mojem čuvstvovanju za rajnega mojega soproga?

Bodanski prebledí. Prejšnji zmagonosni izraz njegovega obraza izginil je mahoma. V zadregi pogleda nemo pred se, okoli ust pa se mu je zibal bolestni nasmeh.

Nepričakovano, a burno prime Evfemijo za roki, uprè z obupno določnostjo v njo svoj pogled ter pravi hitro in trdo: Recite, Evfemija, recite odločno, da me ne ljubite, da me že davno več ne ljubite, in ne bom vas nikdar več nadlegoval!

Evfemija, ki si je zastonj prizadevala odtegniti mu roki, zašepeče vsa omamljena v pretrganih besedah: Gospod doktor, — jaz — jaz vas — jaz vas nič —.

Dalje ni mogla govoriti; kajti Bodanski, ki je z mrtvaškim strahom čakal osodepolnega nje odgovora in je zato skoro brez sape pazil na vsako premembo njenega obraza, a vidèč na njem izraženo grozno bridkobo in prepalost, izvedel je dovolj. Neizrekljiva radost ga prešine, in pozabivši se poobjame Evfemijo ter jo ognjeno pritisne na srce.

Evfemija izpusti za trenotek omočena glavo na njegovo ramo, a zavedevši se iztrga se mu urno in

pravi hitro z negotovim glasom: Izpustite me! — Kaj vse to pomenja? —

Kaj to pomenja? odgovori Bodanski radosten. Pomenja, da sva obadva ustvarjena, da drug drugega osrečujeva z mejusebno ljubeznijo, da hočejo nebesa naju videti zopet združena, potem ko sva samo vsled neprijetnega slučaja bila tako dolgo ločena!

Ne igrajte nepotrebnih ulog, ki vam ne delajo časti, meni pa se ne pristajajo, pravi Evfemija resno in popolnoma mirna. Vi ste Elzin ženin in le kot takemu sem prisiljena biti vam prijaznejša, kar bi sicer z vami nikdar več ne bila. Ako pa nadaljujete svoje postopanje proti meni, ne bodeva se, gospod doktor, od danes naprej več videla, dokler ni Elza vaša soproga.

Gospa inšpektorica, reče Bodanski ves prepaden z otlim glasom in se mrzlo pokloni pred njo; obetam vam, da postane Elza v kratkem moja soproga, a obetam vam ob enem tudi, nadaljuje slovesno, kakor bi prisegal, da bode ona potem namestu srečna le pomilovanja vredna stvar.

Kaj jej hočete potem storiti? zakliče Evfemija preplašena.

Kaj vas to briga, odgovori Bodanski temno.

Ali jaz sem Elzina varuhinja, jaz moram skrbeti, da bode ona srečna, reče Evfemija skrbljiva.

Jaz pa bodem nje soprog in tedaj odpade vaša oblast in skrb za njo, odvrne Bodanski z moškim poudarkom.

Evfemija se uspehana usede na stol in si zakrije z rokama obraz. Strah jo je za trenotek premogel. Po kratkem neugodnem molku vstane zopet in reče mirneje ter z neko gotovostjo: Vi jej ne bodete ničesar hudega storili; zato imate preblago srcé.

Imel sem je nekdanj, mrmra Bodanski med zobmi, a vi ste je popačili.

Tudi to se mi očita, misli si Evfemija z bolestjo, a ne pokaže svoje bridkosti, temveč približa se Bodanskemu, déne svojo roko rahlo na njegovo ramo, povzdigne vá-nj svoje mokre oči in reče slovesno: Prava blagost se nikdar ne popači! In vašo smatram kot tako, ker vam je prirojena, ker —.

Bodanski se zgane, ko se ga dotakne Evfemija. Ko se pa še njegov pogled vjame z njenim otožnim, prosečim pogledom, obrne se neprijazno od nje in jej hitro preseka govor hudujé se: Čemu se mi laskate? Kaj mislite s tem doseči? — Ko pa še vedno čuti na rami lahko tego Evfemijine roke, strese jo neuljudno od sebe in še dostavi razburjen: Zakaj tú stojite in me na smrt mučite? Pojdite, pojvite vendar proč! In kakor bréz uma izgovorivši te besede obrne obraz od nje.

Evfemija ni čakala, da bi jej on še enkrat ukazal, naj odide. Pogleda ga samo pomilovalno s preplašenimi očmi in ničesar odgovorivši odide vsa vznemirjena iz sobe.

Upalega lica in razburjen gleda Bodanski za njo in koraka po sobi. Na enkrat se ustavi in iz njegovih prs se vzdigne globok vzdih spremljan od besed: Izgubil sem jo! — In ko takó tú stoji podoba obupa, zagleda na tléh majhno cvetico, katero je prej Evfemija nosila na prsih. Hitro seže po njo in jo stisne krčevito v pest, kakor bi se bal, da bi še tudi nje ne izgubil.

Skoz odprto okno pa prinaša vetriček posamne glasove nekega starega napéva, kterega je piskala potrupana lajna na sosednjem dvorišču. Ta otožna godba se je skladala z Bodanskega potrto notranjostjo. Bodanski se nasloni na okno in željno posluša medle glasove one podrtije.

Zdaj odprè pest in iz nje vzame cvetico, ki je bila vsa pomandrana. Počasi jej potrga posamna peresca in éno za drugim prepušča sapi, da jih odnaša. Mirno gleda za njimi, kako so po zraku plesala, dokler se niso izgubila v cestnem prahu. Ko pa z zadnjim perescem stori isto, stegne hitro kakor prestrašen svojo roko, da je ulovi. In ko se mu to posreči, odpre medaljon, kterega je nosil pripetega k urnej verižici in položi z neko pobožnostjo ono

peresce poleg majhne sličice, ki je kazala Evfemijo kot osemnajstletno devojko.

XII.

Elzina poroka z Bodanskim je bila do trda določena na drugi velikonočni praznik. Do tedaj je še manjkalo mesec dnij. Bodanski si je sam izbral ta obrok in sicer že takoj drugi dan po svojem burnem pogovoru z Evfemijo. Skrbel je tudi sam za vse priprave. Poroka pa se je po njegovej želji imela vršiti čisto na tihem.

Bodanski ni več zahajal, kakor nekdam, vsak teden k svojej nevesti, temveč po vsak drugi, tretji teden. Izgovarjal se je, da ima spomladi mnogo bolnikov, katerih mu vést ne dovoljuje vsak teden zapuščati.

Potem ko Bodanski skoz tri cele tedne ni videl svoje neveste, sedel je zopet v njenej bližini ter jej maločutno naznanil, da je odslej ne bode več obiskal do dne njune poroke.

Elza, ki mu je bila ravno pokazala krasen nevestni pajčolan in mirtni venec, dar neke svoje sorodnice, delala je to začuvši čemerem obraz. Plašno pogleda Bodanskega s svojim bistrim očesom in reče žalostno: Jaz sem takoj, Arnold, ko ste mi željo izrekli, da bi se s pisanjem več ne bavila, sežgala vse svoje spise, a vi ste mi vendar še vedno neprijazni!

Jaz neprijazen? pravi Bodanski raztresen, a ne da bi ga le količkaj ganila Elzina pobitost. Po čem pa sodite to? —

Ker ste zdaj na enkrat tri tedne izostali, ker so zdaj vaša pisma redkejša in silno kratka, in ker me hočete zopet za celi mesec zapustiti, pritožuje se Elza z jokajočim glasom.

Ali vam nisem povedal in tudi že pisal, da me moj obili posel zadržuje v toplicah? Ako pa bi vam hotel češče pisati, utegnil bi to storiti samo v onih par uricah, ktere sem po noči prost, da si izpočijem.

Na to obadva nekaj časa molčita.

Bodanskemu se je znalo, kakó mu je neugodno to dokazovanje in kakó ga draži Elzina čemernost.

Elza pa je molčé pospravila pajčolan ter ga dejala v škatljo poleg drugega nakita.

Pa še hvala mi niste rekli, Arnold, zató, da sem se vam na ljubo za vselej odpovedala pisateljevanju, oglasi se zopet Elza z očitajočim glasom, ki pa je dovolj kazal, kakó si ona zopet želi sprave s svojim ženinom.

Kaj bi se vam zato zahvaljeval? odvrne Bodanski s tiho ugodnostjo, ker je sedaj vedno čutil veselje, Elzo žalostiti; saj ste storili samó svojo dolžnost, kajti odslej naprej vas čakajo druge skrbi, ne pa da bi tratili čas s pisateljskimi poizkusi.

A prvi čas najine zaroke vendar niste nič ugovarjali, pravi Elza zopet vsa vesela, in iz njenega lica žari nenadoma sama radost; takó prijetno jo je namreč iznenadilo, da jo ženin že spominja njenih skoranjih novih skrbij.

Da! takrat, takrat je bilo vse drugače, sporeklo se je Bodanskemu, pri čem komaj premaguje majhni dreget, ki ga je pri tem obhajal.

Bodi, kakor vi želite, Arnold, pravi Elza iskreno in se rahlo ná-nj prisloni.

Kdo bode tako mehák, Elza? odvrne z nemirnostjo Bodanski in se jej hitro umakne. Mehkoba ni zdrava za živce! A potem naglo dostavi: Ali ste že poskrbeli družico? Jaz že imam tovariša.

Vse je preskrbljeno, Arnold, odvrne Elza živahno; ali pa že tudi véste novost, da mora Evfemija zavoljo bolehnosti takoj prihodnji teden oditi na deželo?

Kaj to meni mar? pravi burno Bodanski in temna rudečica zalije njegov upali obraz. Poroka se lahko vrši tudi brez nje!

Vém, da vam Evfemija ni simpatična, reče Elza z neko ugodnostjo; saj je tudi jaz že davno kot nekdej več ne ljubim. Ali vendar se mi smili, da je tako slaba, kakor mi je povedal zdravnik. Morda jej bo zrak na kmétih hasnil. Kaj menite, Arnold? K strijcu, gospodu dekanu, misli iti, kakor

mi je pravila. Jaz pa bodem med tem do najine poroke stanovala pri gospe svetnici, končala je ljubko, in rudečica jo oblije.

Tako? pravi mehanično Bodanski, ki jo je samo površno poslušal, v resnici pa so bile njegove misli zeló raztresene, ter je gledal skoz okno v daljavo.

Kuharica, ki je v sobo prišla, pretrga nju pogovor: Gospodična Elza, gospod Piber so tu, naznanila je.

Kaj, Piber? zakliče Elza prestrašena. Peljite ga h gospe inšpektorici! ukaže kuharici.

Gospa so danes slabi; zato ne morejo nikogar sprejemati, ugovarja kuharica.

Moj Bog! kako je to neprijetno in sitno, jezi se Elza.

Kdo je ta gospod Piber? poprašuje Bodanski brez zanimanja.

Elza se s prva obotavlja povedati mu, na zadnje pa vendar reče, a ne brez zadrege: Neki hišni prijatelj, ali prav za prav neki znanec.

Potem pa bode dobro došel, odvrne hitro Bodanski, ki je bil vesel, da ga nekdo vsaj za nekoliko časa reši dolgočasnega pogovora z nevesto.

Ko odide kuharica po inženirja, izgovarja se Elza boječče: Prosim vas, Arnold, ne dajajte nobe-

nega pomena besedam gospoda Pibra! Ne gledite na njegovo čudno obnašanje; on, on je —.

Kaj mislite reči? seže jej Bodanski neprijazno v besedo. A potem popraša, kakor da bi mu nekaj v glavo šinilo, poredno: Ali se bojite menda, da ne bi postal ljubosumen?

In ko Elza molčé in zeló zarudevši to potrdi, dostavi še Bodanski, bridko smeje se: Ne bojte se! Mene ne bo nihče ljubosumnega delal! Vi ste mi varni od te pošasti. In da vam to tudi dejanski dokažem, pustim vas samo z gospodom Pibrom, dokler vas ne bode volja poklicati me.

In še predno je utegnila Elza kaj odvrniti, odide Bodanski skoz stranska vrata. —

Vi tukaj? pa tako nepričakovano ste prišli?

S temi neprijaznimi besedami je Elza takoj potem sprejela Pibra, ki se jej je ves ponižen približeval, kajti ona se ni ganila, da bi mu šla nasproti.

Elza, gospodična Elza, kakó ste lepa, kako ste se pomladili, odkar vas nisem videl! reče Piber ves ginen, ko stoji Elzi nasproti in jej bojzljivo ponuja roko v pozdrav.

Kaj ne, odvrne Elza komaj dotaknivši se ponujane roke, da izgledam bolj cvetoča nego pred énim letom? — A vi, gospod Piber, vi pa ste med tem silno zastareli, dostavi odkritosrčno.

Kaj res? pravi Piber obžaluje in pogleda nehoté v nasproti mu viseče zrcalo, ki je kazalo njegov nelepi obraz nekoliko po strani in bolj bled, nego je bil v resnici. — Trpel sem mnogo v tem letu, dostavil je potem vzdihujoč.

Ali res? pomiluje ga Elza. Tedaj ste bili najini osodi v tem letu čisto nasprotni: kajti jaz sem med tem časom toliko prijetnega užila, rekla je skrivnostno.

Potem pač niste nič na-me mislili, Elza, pravi Piber otožno in se trudi, da bi le eden sam prijazni nje pogled ulovil. Niti enkrat mi niste pisali, očita jej dobrohotno.

Kako bi vam bila utegnila pisati, odvrne Elza veselo; sedaj imam toliko opravila, da ne vem kam z glavo.

Ali ste zopet kaj lepega napisali? poprašuje Piber s poštljivo radovednostjo.

Kaj še! zdaj naj bi se bavila s pisanjem! odvrne Elza z majhno nevoljo v glasu. Jaz živim sedaj samo svojemu Arnoldu!

Arnoldu? — Kdo je ta Arnold? reče Piber obledevši, ker mu na enkrat temna slutnja nastane v prsih.

Kaj vam še ni Evfemija pisala o njem? začudi se Elza.

Ne éne besedice, déje Piber zamolklo, in po žilah se mu ogenj pretaka namestu krvi, také je, nemiren.

Dobro, nadaljuje Elza določno; tedaj vedite, da sem že pol leta srečna nevesta in da imam v štirih tednih poroko!

Piber na to nič ne odgovori. Na kolena naskloni komolce in med rokama zagrebe svoj obraz. Ni jokal, ni vzdihoval, a njegovo suho, udrto okó, njegovo na enkrat upalo lice in krčevito povzdigovanje prs, vse to je kazalo pravo moško ból v vsej njenej neizmernosti. To némo bridkost je bilo huje gledati nego najglasnejše tugovanje.

Elza ga nekaj časa pogleduje v zadregi, potem pa se mu približa in ga tolaži z besedami: Ali, gospod Piber, bodite vendar pogumni! Kakó je vzvišeno, trpeti za svojega prijatelja! In da ste vi moj prijatelj, trdili ste mi že večkrat.

Lahko je komu prigovarjati pogumnemu biti, reče Piber bridko in privzdigne glavo. Vém, da srčen mož sprejme brez pritožbe smrtno obsodbo; da pa pod tega takega udarca postane za nekaj trenutkov ves omamljen, tega, mislim, bi mu nihče ne zameril.

Kakó me veseli, da tako razumno govorite, pravi Elza s pohvalnim glasom, mené, da ga také najbolj ohrabri. Pa véste, da mi ne smete zavoljo

tega zameriti. Ni pač bilo določeno, da bi se midva bila vzela! A prijatelja ostaneva pri vsem tem tudi za naprej, kaj ne?

Kaj vam hočem zameriti? pravi Piber mehko, a na obrazu se mu je brala globoka žalost in tožna udanost. Kaj morete vi zató, da imajo tudi drugi ljudje oči za vas? Ali pa bi vam naj celó očital, ker ste se zagledali v moža, ki je gotovo vrednejši od mene?

Verujte mi, gospod Piber, da ko bi zdaj ne bila nevesta doktorja Bodanskega, postala bi ta hip vaša nevesta, zagotavlja Elza ginena vsled njegove blagosti in tudi zató, ker je vedela, da se to ne bode zgodilo.

Hvala! odvrne Piber mrzlo. Ali res mislite, da sem jaz manj blagodušen, nego mi hočete dokazati, da bi vi bili radi z menoj? — Ko bi vi zdaj tudi prosti bili, ne hotel bi več postati vaš ženin iz tega samega vzroka, ker sem prepričan, da me ne ljubite in bi torej tudi ne mogli z menoj biti srečni.

Elza ni vedela nato kaj odgovoriti. Pibrove besede so jo zbudle in spravile v zadrego. Tudi je danes prvikrat spoznala, kako je on blag in kako vrl je njegov značaj.

Elza, reče zdaj Piber na enkrat ognjeno in jo tako reši neugodnega položaja. Ali močno ljubite svojega — tega doktorja?

Jako, odgovori Elza s poudarkom.

Piber je bil prepričan, da ona govori resnico. Ali vas on tudi jako ljubi? poprašuje Piber dalje, poudarjaje besedo jako, in kri mu stopa močno v lice. —

Jaz mislim, da! reče Elza bolj tiho in se jezi, da jej je stavil takošno vprašanje.

Potem pa z Bogom, Elza! pravi hitro na to Piber, a ne podá jej po svojej navadi roke v slovo. Najina pota se zdaj ločita. Ali vam bodem smel pokloniti majhen ženitbenski dar?

Zakaj ne? Veselilo me bode od vas imeti spomin, odgovori Elza zamišljena.

Bodite srečna, Elza, srečna, kakor bodem jaz brez vas nesrečen! nadaljuje Piber z negotovim glasom, in rosna megla mu zatemnjuje vid. Ko pa se počutim dovolj krepkega, da pogledam brez bridkosti v obraz vašemu bodočemu soprogu, hočem vas obiskati na vašem novem domu, ako dovolite!

Pri zadnjih besedah vstane siloma in z životom omahujóč, kakor bi ga obhajala omotica, zapusti sobo.

Elzi je bilo tesno pri srcu, ko so se vrata zaprla za Pibrom. Čutila se je na jok razpoloženo, a vzroka ni vedela. Skoro nevedoma vzdihne potem: Ah, ko bi me Arnold le četrti del tega ljubil, kakor

me ljubi Piber! In pri teh besedah ste jej kanili dve debeli solzi iz očij.

XIII.

Bil je topel pomladanski popoldan. Pred vrati na dvorišču nam že znanega farovža postal je poštni voz. Iz njega stopi še mlada, ukusno opravljena gospa, a kakor se je dalo soditi iz njenega bolehnega obličja in počasne hoje, jako slabega zdravja.

Med drevjem na dvorišču hodi gor in dol z brevirjem v roki mladi kaplan, ki pa je takó zamaknen v knjigo, da ne vidi niti ne čuje, kaj se pri vhodnih vratih godi.

Oprostite, da vas motim, duhovni gospod, ogori ga nenadoma slaboten ženski glas; ali so gospod dekan domá?

Kaplan se prestraši, ko čuje neznani glas, in po svoji navadi ves zarudi, zagledavši pred seboj tujo gospo.

Še vedno v knjigo gledajoč odgovori v zadrégi: Mislim, da so domá. Tam, skozi tista vrata na levo izvolite, kazal je s prostrto roko, potem pa po stopnjicah na ravnost gori in tam potrkajte na prva vrata na desno. A, zakliče na enkrat veselo, ravno tam gre kuharica! Katra, Katra! klical je na vse grlo, tu je nekdo, ki poprašuje po gospodu dekanu.

Tako, zdaj pa blagovolite s kuharico iti, reče potem obrnivši se proti tujej gospe. Jaz se priporočam, dostavil je še poklonivši se in takoj s širokimi koraki nadaljeval svoj sprehod in svoje berilo.

Deset minut pozneje prikaže se na dvorišču čestita podoba dekana z visokimi črevlji polnimi blata, z debelo gorjačo v roki, v starej oguljenej suknji, vračajočega se od vinograda, kamor je bil šel gledat, kakó kaj delo napreduje pri trtah.

Gospod dekan, kliče mu kaplan nasproti; neka tuja gospa je za vas prašala in zdaj v farovžu čaka na vas.

Tuja gospa? začudi se dekan in se ves v skrbéh ozre na svojo nečedno opravo ter si nehoté z roko potegne po neobritem licu.

A na enkrat se mu zjasni obraz, da poprašuje z radovednostjo: Kakšna pa je bila ta gospa? mlada ali stara?

Ne vém, gospod dekan, odgovori kaplan ne brez zadrege; nisem jej prav pogledal v lice.

Ali ni velika in bolj šibka, pa še mlada, ko stanjevih lasij?

Nič ne vém, gospod dekan, pretrga mu kaplan besedo; samo toliko sem videl, da ni bila priprosto oblečena, temveč gospodski.

Ko bi bila morda Evfemija, reče dekan sam pri sebi in se napoti v farovž. Ona mi je pisala,

da me obišče, a menil sem, da še le po Elzinej poroki.

Zvečer istega dne sedi Evfemija, ko so se vsi drugi v farovžu že ulegli k počitku, sama v enej najboljših sob farovža.

Hvala Bogu, da sem tú! reče Evfemija vzdihujoč in zre zadovoljno po priprostej, a snažno opravljenej sobi. Tukaj upam zopet okrevati, v lepej božjej prirodi, v društvu blagih ljudij, daleč od njega in tudi od nje, vsaj do njune poroke. Božji hram imam tudi blizu; moliti hočem, iskreno moliti; to bo v zdravilo mojej duši, in ko ta ozdravi, ozdravelo bode tudi moje teló.

Vstane in si ogleduje slike, ki so visele po stenah. Vse so bile starinske, nekoje na platno namalane, toda že močno oguljene. Razve nove, v živih barvah namalane zadnje večerje, ktera podoba je visela nad njeno posteljo, ni se moglo pri ostalih slikah več razločevati, ali je upodobljen svetnik ali pa svetnica, ali kaj sploh predočuje.

Evfemija se je čutila zeló utrujeno, in to po dolgej vožnji, po utisih slovesa in po govorjenju z dekanom.

Glavo je imela vročo, a v život jo je zeblo. Toda zaspana še ni bila, kakor je bila zadnji čas sploh spanje izgubila.

Ogrnila se je črez rami in odprla okno. Polna luna se jej prikaže v najlepšem svitu, in pomladanska, dišeča sapa jej boža lice. Nasloni se na okno upajoč, da jo bode hladni nočni zrak okrepčal in da bode potem bolje spala.

A kako se prestraši, ko vidi pod oknom in povsod okoli, do koder je segal nje pogled, bledeti križ za križem v luninem svitu! Soba je namreč gledala na eden del pokopališča, ki se je razprostiralo okoli cerkve. Ravno pod oknom je stala nova gomila, po njej pa so raztreseni ležali na pol še sveži venci in cvetlice. Vetriček se je igral z dolgimi, v tla visečimi vejami žalujočih vrb, ki so rasle ob posameznih grobovih. Njih sence, giblječe se v luninej svetlobi, mrtvaška tišina okoli vladajoča in borni grobovi, obraščeni s prvo pomladansko travo, ves ta prizor je navdajal Evfemijo z grozo. Njena bolehnost je pri tem tudi še nekoliko pripomagala, da je imela domišljijo hipoma razdraženo. Mislila je takoj tudi sebe mrzlo in trdo, zabito v petero desek, v temni grob položeno.

Mrzli znoj začutivši na čelu naglo zapre okno, sleče se hitro ter se vsa prestrašena skrije pod odejami postelje.

XIV.

Evfemija vsled raznih v glavi jej se podečih mislij in prizorov celo ono noč niti očesa ni zatisnila.

Prvi nasledek tega pa je bilo hudo glavobolje, tako da ni mogla drugo jutro zapustiti postelje. Mrzlica jo je tresla, huda žeja jo je mučila in ves život jo je bolel.

Prešel je dan za dnevom, teden za tednom, a njeno zdravje se ni vzboljšalo. Stari zdravnik iz bližnjega trga, ki je bil vsled slabe prakse že davno pozabil učeno teorijo zdravilstva ter samó še po starej navadi lečil ljudi, majal je zamišljen z glavo, ker Evfemiji niso hasnila njegova mnogovrstna zdravila. Na zadnje pa pové vendar dekanu, da je Evfemija po njegovem mnenju popolnoma izgubljena.

Dobrega starčka je ta vest ganila do solz. S težkim srcem prevzame bridko nalogo, da to naznani Evfemiji in jo z vsemi tolažbami sv. vere pripravi na zadnjo pot.

Evfemija se ni prestrašila začuvši, da jej je treba umreti. Videlo se je, kakor da bi se bila na to že davno pripravila. Voljno se je udajala vsem pripravam.

Ko se čuti neki dan slabšo nego sicer, poprašuje jo dekan sočutno, ali ne goji še kakšne želje do svetá.

Nobene druge, odgovori Evfemija s slabim, a določnim glasom, razve one, da bi se skoro doktor Bodanski poročil z Elzo. — Uspehana omolkne potem in težko zasope.

Črez nekaj časa odpre oči in hoče govoriti, a vendar molči, kakor da bi si bila premislila. Poznalo pa se jej je, da še ima neko željo na srcu, katero izreči pa se ne more določiti.

Gospod dekan! reče nekoliko pozneje; rada bi, ko bi me doktor Bodanski še obiskal, predno umrem.

Da, draga Evfemija, da; takoj ga hočem po brzjavu poklicati, odgovori dekan postrežljivo in se pripravlja, da bi odšel iz sobe. Prav imate, Evfemija, nadaljuje dekan; doktor Bodanski je imeniten zdravnik in kakor se mi je reklo, rešil je že mnogemu bolniku življenje; mogoče, da reši tudi vaše. Pa kakó, da se ga niste že prej spomnili?

In v Boga ves zaupajoč zapusti dekan sobo, da bi šel Bodanskemu brzjaviti, trdo menéč, da ga želi Evfemija zato videti, da bi zopet z njegovo pomočjo ozdravela. —

Dva dni potem sedel je pri Evfemijinem vzglavju doktor Bodanski, bled, resen, nemirno čakaje, da se Evfemija predrami iz blodnje, ktera jo je bila prevzela, in zavoljo ktere ni poznala niti njega niti koga drugega.

Da bi se pa preje vzdramila, odprl je široma obe okni, da se prevetri soba, ki je bila polna sopena; ukazal je tudi devati jej mrzle okladke na glavo in odposlal vse ženske, ki so jokajoč in glasno moléč delale šum v bolničinej sobi.

Blagodejni upliv čistega zraka in mrzlih ovojev se je kmalu pokazal. Evfemija je postajala vedno mirnejša, potem pa jo prevzame kratko, a dobrodejno spanje. Ko se zbudi, spozna takoj Bodanskega ter mu mirno poda roko.

Bodanski srčno stisne podano mu roko, potem pa jo rahlo izpusti in reče resno: Dali ste me poklicati, gospá!

Rekli so mi, pravi na to Evfemija s slabim, jedva slišnim glasom, da moram umreti. Je-li to res?

Bodanskemu je to vprašanje srce pretreslo. On odgovori videzno miren: Upajmo, da še ni tako hudo!

Pustite me umreti, prosi Evfemija; pripravljena sem že na to. — A vi, kaj ne, da bodete osrečevali Elzo? reče kakor v sanjah in ga brezčutno pogleda z velikimi, vročine prozračnimi očmi.

Doktor Bodanski je vedel, da govori s težkim bolnikom. Vedel je torej tudi, da bi bila zdaj za njo jako nevarna najmanjša zdražba. Zato takoj odgovori, toda bolj tiho: Da, vam na ljubo jo hočem osrečevati!

Hvala! odvrne Evfemija in z njenega obraza izgine za trenotek oni izraz brezčutnosti, ki je lasten hudo bolnim ljudém. Potem pa se siloma privzdigne nekoliko iz postelje in reče: Zdaj pa, Bodanski, me še objemite v zadnje slovó!

Bodanski si ni dal tega dvakrat ukazovati. Z bridkostjo in s sladkostjo ob enem pritisne na srce onemoglo Evfemijo ter poljubi z nekim češčenjem njeno glavo, ki je visela v nezavesti na njegovih prsih.

XV.

Bilo je tri tedne pozneje. Na klopi sredi sadnega farovškega vrta, čegar drevje je stalo v najlepšem cvetu, sedi Evfemija vsa zmučena. Danes je bilo prvikrat, da je po dolgej bolezni zapustila sobo ter prikorakala s pomočjo ženske, ki jo je čuvala ves čas njene bolezni, s trudom in silo do omenjene klopi.

Močno jo je zdelala bolezen. Bila je videti kot senca prejšnje Evfemije. A na njenem velem licu se je že začela razprostirati rahla rudečica, podobna onej sadnega cvetja nad njeno glavo, in ta rudečica je obetala skorajšnje okrevanje.

Da ni Evfemija umrla, bila je zasluga doktorja Bodanskega. Ko je namreč spoznal njeno bolezen, našel je tudi lek, da jo zopet ozdravi. In dasi je on takoj isti dan odpotoval, ko je Evfemijo obiskal, vendar se je boljšalo Evfemijino stanje dan za dnevom, odkar so jo lečili po njegovih ukazih.

Pustite me nekaj časa samo, prosi Evfemija strežnico.

Ko jo ta zapusti, gleda Evfemija nekaj časa brezmiselno v svojo bližino. Ne daleč od nje se

spirata dva mlada petelina; na golobnjaku njej nasproti se pa na solncu grejejo mladi, na pol še goli golobički, a stara goloba se ljubkujeta na golobnjakovej strehi.

Evfemija se nenadoma zgane. Rudečica jo oblije in lahno se strese, kakor da se hoče iznebiti neke neprijetne misli. Neka nemirnost se jej čita z lic, potem pa z grozò zašepeče: Dala sem se od njega objeti, menéč, da umrem, a zdaj še živim! — Zakaj nisem umrla? — Kaj si bode mislil? —

In kdo vé, kako dolgo bi še bila o tem premišljevala ter sebe mučila, ko bi se jej ne bil na enkrat pridružil dekan.

Čestitam vam, gospá Evfemija! Tedaj hvala Bogu, ste že tako daleč s svojim zdravjem, da ste semkaj prišli? ogovori jo veselo dekan ter sede blizu nje.

Hvala, gospod dekan, za vaše sočutje! reče Evfemija nekako v zadregi, ker je čutila, kako malo se strinja dekanovo čestitanje z njenimi prejšnjimi mislimi. Ali res mislite, da sem rešena nevarnosti? poprašuje potem dekana, skoro sama sebe pomilujoč.

Gotovo, ljuba Evfemija, gotovo, potrjuje dekan slovesno, mené, da ona še dvomi o tem. In za Bogom imate zahvaliti svojo rešitev samo doktorju Bodanskemu!

Njemu? zakliče plašno Evfemija.

Da! njemu edinemu. Ko bi se on bil le én dan zamudil, vi bi . . . Oh! čemu ti grozni spomini? pretrgal si je dekan sam besedo. Vi ste rešeni, in ta gotovost je tako vesela, da radi pozabimo vso minolo nevarnost!

Ali ste dobili kakšno pismo za-me, gospod dekan? poprašuje Evfemija po kratkem premolku, želé govor na kaj drugega obrniti.

Nobenega! bil je dekanov odgovor.

Ali ni Elza nikdar poizvedovala po meni? poprašuje dalje z obotavljajočim se glasom.

Prav v kratkem bode o njej mnogo izvedeli, reče dekan, navlašč preslišavši njeno vprašanje, ter jo nekako čudno pogleda.

Ali je že poročena? vpraša Evfemija hitro na to in bolj tiho ter gleda v tla, da odtegne svoje oči dekanovemu pogledu.

Bog je v svojej dobrotljivosti vse na dobro obrnil, Evfemija, reče dekan pomenljivo in potegne s palico po travi, kakor da bi tam nekaj iskal. Videl je namreč Evfemijino zadrego; zato je s tem obrnil drugam oči in sicer iz rahločutnosti do nje, da je ne bi še bolj spravljal v zadrego. —

Dočim pa se je dekan pogovarjal z Evfemijo, oglasi se v farovškej kuhinji okusno oblečen, še mlad gospod, prašujoč, ali sme z gospó inšpektorico govoriti.

V kuhinji ni bilo v onem trenutju nikogar razve dekla, ki je pomivala posodo. Dekla je spoznala v niem onega doktorja, ki «dela čudeže», kakor je farovška družina o Bodanskem govorila, odkar je bil Evfemijo otel smrti, ter pusti takoj posodo in teče iskat Evfemijo v nje sobo.

Med tem je Bodanski hodil po kuhinji gor in dol. Iz vsega njegovega obnašanja se je poznalo, da ga navdaja prijeten nemir. Tudi oči so se mu svetile polne upa in z obraza mu je bil brati srečen nasméh. Bil je mnogo mlajši videti nego pred tremi tedni, in tudi njegova oprava je bila bolj izbrana.

Kakih deset minut je že tako čakal, da se povrne dekla. Ti trenotki so se mu dozdevali večnost. Ogledoval si je cvetlice, ki so stale na oknu, in prešteval je krače, ki so visele od stropa. Ves nemiren se ustavi med kuhinjska vrata, da pričaka deklinega povratka.

Med tem pa je dekla, ki ni našla Evfemije v nje sobi, tekala povsod iskajoč jo, samo tam ne, kjer je bila. Vsa uspehana prisope naposled nazaj in pové, da sedijo gospá z dekanom na vrtu. Bodanski se takoj napoti tja.

Ko pride na vrt, najde Evfemijo samo na klopi sedéčo. Dekan jo je bil takoj z nekim izgovorom zapustil, ko je izvedel, da želi Bodanski z njo govoriti, dasi ga je Evfemija prosila, naj bi ne odšel.

Ko Evfemija zagleda doktorja, hoče vstati, menda da bi mu šla nasproti, a moči jo zapustijo, in spusti se zopet na klop.

Bodanski se jej v trenutju približa in zapazivši, da hoče v omotico pasti, hiti jej na pomoč.

Evfemija mu to zabranjuje zavedevši se in reče s hripavim glasom: Pustite me, gospod doktor! — Zapustite me! — Oh! zakaj me niste pustili umreti?

Evfemija, pravi Bodanski ginen, čemu se me branite? Ali se menda sramujete, da ste takrat, ko ste bili blizu večnosti, poslušali ukaz svojega srca? — Ako se kesate, potem se upokojite! Vi ste od včeraj znovič postala moja nevesta, in to ne samo vsled prve obljube, ampak tudi vsled lastne Elzine želje. —

Slaboten vzdihljaj uide bledim Evfemijinim ustnam; ona se prime za klop, kakor da bi se hotela uloviti.

Bodanski se usede blizu nje in jej drži roko okoli pasú.

Evfemija se nič ne brani. Na krilu jej leže roké, oko se jej zarosi, hitreje diše, a nje lice kaže pri tem znake ugodnega iznenadjenja.

Bodanski jo opazuje z mehko resnobljostjo in nadaljuje: Ko sem vas oni važni dan obiskal težko bolno ter na vaše mrzlo čelo pritisnil prvi zaročni poljub, prisegel sem na tihem, da ne bode, ako bi

vi preminuli, nikdar druga ženska posedala mesta v mojem srcu. To sem drugi dan Elzi brž naznanil, in ona se je potem proti meni blago obnesla. To mi daje upanje, da se tudi proti vam ne pokaže manj blagodušno nego proti meni.

Po teh besedah seže po listnico in vzame iz nje zapečaten pismo, katero izroči Evfemiji z besedami: Tu je Elzin odgovor na mojo izpoved! Ona mi je naročila vam izročiti je.

Evfemija prime blastno za list ter naglo ná-nj pritisne poljub. Potem prelomi pečat, hoče čitati, ali roki se jej tako močno tresete, da ni mogla iz njega povzeti ničesar, ker so jej črke plesale pred očmi.

Dajte meni, da prečitam; vi ste za to še pre-slabi, pravi Bodanski vzešči list iz njenih rok. Tudi on je bil ginen, ginen od prevelike sreče, ki se mu je tako nepričakovano prikazala. Glas se mu je nekoliko tresel, ko je glasno čital Elzino pismo, ki se je glasilo takó-le:

Predraga Evfemija!

Vaša velika ljubezen do mene je edino kriva velike bridkosti, ktera je mučila tri osebe: vas, Bodanskega in mene. Ko bi mi bili takoj odkrili, kakšne pravice imate do mojega ženina in kakošna čuvstva še zá-nj gojite, ali mislite res, da bi se jaz ne bila čutila toliko krepko, da bi se bila v tre-

notju odpovedala Bodanskemu, kakor se mu sedaj odpovedam? Takrat bi mi bilo gotovo lože nego pa danes.

Boga zahvaljujem, da vam je rešil življenje, in veselim se, da bodete odslej srečna z možem, ki je kakor ustvarjen za vas.

Ne pomilujte me; kajti jaz izgubim le malo s tem, da se odpovem možu, ki me ne ljubi. Ljubezem pa, ki ni povračana, ohladi se kmalu, in enako upam, da poneha tudi moja do Bodanskega.

Ker pa že imam vse za svatbo pripravljeno, in ker bi mi vendar bilo nekoliko težko za naprej v vajinej družbi živeti, določila sem se vzeti gospoda inženirja Pibra. Jaz sicer Pibra preveč ne ljubim, a njegova neizmerna udanost je moje srce popolnoma premagala. Njegov preblagi značaj je v resnici vreden, da ga čislam in da mu bodem dobra soproga.

Predno se zopet vidive, pišite in naznanite mi, da ste srečni in da mi voljno odpuščate moje osorno obnašanje slednjega časa proti vam!

Za vselej vaša

Elza.

Ko je Bodanski dočital pismo, jokala se je tiho Evfemija; ko je pa pismo prečitavši zložil je in je njej nemo izročil, zaplače Evfemija glasno in reče: Jaz sem se jej hotela voljno, iz ljubezni do nje žrtvovati, a zdaj je ona, ki se proti meni obnaša veliko-

dušno. Oh, Arnold, kaj ste storili? vzdihne proti Bodanskemu, solze si brišoč; zavrgli ste cvetlico, da poberete veli list!

Elza je cvetica, to je res, pravi na to Bodanski ves radosten, a moja Evfemija je biser in sicer tako žlahten, da ostane ta, kogar on enkrat začara, za večne dni zamaknen vá-nj. —

Ali sta se že pogodila? oglasi se zdaj dekan, ki se jima je po stranskej stezici približal.

Vse se je potrdilo, gospod dekan, kakor sem vam včeraj pisal, odvrne Bodanski resno in gre dekanu spoštljivo nasproti. Predstavljam vam svojo nevesto! nadaljeval je s srečnim nasmehom, kažoč na Evfemijo, ki mi je nekdam siloma hotela tašča postati, tako da jo je izpolnjenje te želje skoro stalo življenje.

Tudi Evfemija je vstala in čudo! držala se je tako krepko po koncu, kakor da bi bila na enkrat zadobila prejšnje moči. Lice je imela žareče, okó jej je gledalo zdaj polnočutno na Bodanskega, zdaj plašno in v zadregi na dekana. Čutila je, da bi morala tudi ona nekaj reči, a prišlo je vse tako nenadejano, da so bile nje misli še vse raztresene.

Ali vam nisem bil povedal, Evfemija, da je vsemogočni vse na dobro obrnil? pomaga jej dekan iz zadrege. Gospod doktor vas je ohranil v življenju, on sme torej tudi imeti do vas nekoliko pravice. Bog vaju blagoslovi, dostavil je ginen, a tudi našo

Elzo z vrlim gospodom Pibrom! Ona ima poleg svojih slabostij vendar le dobro srce! —

Zvonovi so mrliču zazvonili. Mimo vrta je šla vrsta ljudij, ki so spremljali mrliča k zadnjemu počitku.

Evfemija zabledí, ko to zagleda, dekan in Bodanski pa sta si menjala pomenljive poglede.

Bodanski se Evfemiji približa, prime jo za roko ter jo v svojo oklene, potem pa reče skrbno: O čém mislite, Evfemija? Zdaj ni časa premišljevati! Čemu gledate oni žalostni prizor? posvari jo ginen ter se obrne z njo na drugo stran. Kaj ne veste, kako se menjajo v življenju veseli prizori z otožnimi? Poglejte raji okoli sebe, kako je priroda lepa, kakor da bi praznovala najino zaroko!

Evfemija ga pogleda s hvaležnim očesom in se ga ože oklene, kakor da bi se bala zopet izgubiti ga.

Dekan pogleda na uro in reče: Zdaj imamo četrť na dvanajst; točno opoldne je obed. Ostanita še tú do tedaj; gotovo si še imata kaj povedati. Jaz pa še imam pred kosilom v kleti opraviti. Prosim pa, da se ne dasta na obed čakati, kajti jaz postanem kmalu nevoljen, ako ni reda v hiši!

In dobrohotno se jima nasmehnivši odide iz vrta, pustivši na njem dva srečna človeka.

Očelov tovariš.

Novela.

I.

Bilo je o šolskih počitnicah. V prostornej svetlejši sobi, v kateri je stala dolga miza in okoli nje cela vrsta stolov, bil je zbran ves zarod polkovnika Klavža.

Ednajst glav, fantovskih in dekliških, vsakobarvnih las, kodrastih in gladkih, bilo je pripognjenih nad knjigami, pismenskimi zvezki in ročnimi deli. Bil je čas pouka in sicer okoli desete ure predpoldnem.

Otroci polkovnika Klavža, ki so se razven zadnjih dveh mlajših, šestletne deklice in osemletnega dečka, čez leto odgojevali po raznih zavodih, bili so sedaj vsi doma na počitnicah.

Stari polkovnik je bil strog, resen, oduren mož, vojak od pete do glave. Bil je kakih šestdeset let star, živčič že nekaj časa v pokoju. Ker mu je mestno

življenje bilo predrago, nakupil si je posestvo nekje na Goriškem, naselil se tam in živel kolikor mogoče samotni. Otroke pa je pošiljal skoro vse v različne državne zavode v odgojo.

Polkovnik ni bil prijatelj družbe niti je rad videl veselih obrazov okoli sebe; vzlasti pa je imel neko zoprnost do otrok. In ravno njega je previdnost obdarila s celim kupom zaroda. Njegova rodbina je bila živi koledar: Micika, Lilika, Tinica, Rozika, Uršika, Fanica, Silvija, Nandek, Franček, Gustek, Jurček, Gašparek. — Ubogemu očetu je vselej stopil mrzli znoj na čelo, kadar so ga pred krstom naslednjega otroka popraševali po imenu krščenca.

«Pogledite v koledar,» zagrmel je nevoljno; «čemu sem ga pa kupil?»

In tako so vselej krstili otroka z imenom onega svetnika, ki je slučajno isti dan stal na vrsti. Ni se tedaj čuditi, ako je polkovnik z lastnimi otroki ravnal, kakor nekdanj s svojimi vojaki. Nihče ni pomnil, da bi bil polkovnik kdaj pobožal kterege svojih otročičev; nihče ni čul, da bi mu dal lepo besedo ali pa da bi se bil s prijaznim pogledom ozrl ná-nj! Ko so otroci bili doma, prihajali so redovito vsako jutro pred zajtrkom in vsak večer po večerji eden za drugim po svojih letih bojazljivo v njegovo sobo, vsi enoglasno mu želeč dobro jutro ali lahko noč ter hitro in po vrsti poljubujóč mu roko. On je tedaj

navadno slonel raztegnen v naslonjaču, pušil iz pipe in čital časopise. Ko je pa čul, da se vrata odpró, odložil je list, pogledal kvišku, nagrbančil čelo, popravil naočnike ter slednjega otroka strogo pogledal od pete do glave. Nató je z osornim glasom vsakega pooštel. Tega je svaril, onemu je nekaj zabranil, tretjemu se je požugal itd. Ubogi otroci so trepetali pred njim, kakor rosa na veji, ter gledali, kako bi čem preje zbežali iz sobe.

Kadar so se otroci igrali na vrtu, a videli njega priti, onemeli so v trenutju; njih veseli obrazi so nastali mahoma resnobni, njih gibčni životi trdi. Stali so kakor kipi, ko je šel godrnjaje in neprijazno jih pogledujoč mimo. A zató so pa tem bolj kričali, veselili se in bili razuzdani, kadar so vedeli, da je oddaljen.

Polkovnica je bila sicer dobra, blaga gospa, ki je ljubila svoj zarod, a bila je revica bolehná in jako bojazljiva. Imela je s svojimi telesnimi težavami dovolj opravka, tako da ni mogla ničesar storiti za odgojo in obrambo svojih otrok. Bala pa se je tudi sama odurnega svojega soproga, in tedaj si ni upala zoprstavljeti se kakšnej njegovej želji ali zavirati ga v njegovem neočetovskem ravnanju z otroki. Kadar se je polkovnik hudoval na ktereга otroka, in to navadno za nič ali pa po nedolžnem, ni zinila besedice. Bleda, sama najbolj preplašena, zrla je s

solznim, polnočutnim pogledom na ubogega otročiča. Naravno je tedaj, da otroci niso čutili posebnega nagnenja do svojih roditeljev. Očeta niso mogli ljubiti zavoljo njegove strogosti, a na mater, katero so sicer ljubili, ni jih vezala tesnejša vez, ker se ona ni mogla dovolj brigati za nje. Vrhu tega je vsak otrok od svojega šestega leta počenši deset mesecev leta preživel v tujini, in vsak je torej bolj ljubil zavod, v katerem je vzrasel, nego svoj dom. Čem manj pa so otroci sočutja imeli do svojih roditeljev, tem bolj so bratje in sestre bili drug drugemu udani. Prepirali so se sicer vedno med saboj, vendar pa bi bil eden za drugega dal glavo, ako bi bilo treba. Pomagali so si vzajemno pri učenju, prezirali slabosti eden drugega, branili se vkupno proti očetovej jezi, in najsrčnejše sporazumljenje bilo je med njimi. Take bile so razmere v rodbini polkovnika Klavža.

II.

Vrnimo se k učečej mladini, katero smo ravno omenili.

«Ako ne boš lepše pisal, Gašparek, ne bode te ravnatelj sprejel v zavod,» rekla je Silvija najmlajšemu izmed svojih bratov, ki je pod njenim vodstvom pisoval nalogo.

Silvija je bila druga najstarejša hči polkovnikova. Bila je drobna in majhna, na pol še otrok,

na pol že gospodična, kterej pa bi ne bil nihče pri-sojal sedemnajstih let, ki jih je imela. A kakor nje život, tako je bilo tudi nje obličje še nerazvito. Raz-ven velikih živahnih očij, s kterimi je nekoliko drzno glédala v svet, bilo je na njej vse še nepopolno. Težko je bilo že sedaj soditi, ali bode kdaj Silvija lepotica ali pa ženska navadne oblike. Kar zadeva nje značaj, veljala je vselej v zavodu za postrež-ljivo, dobrovoljno deklico, dasi v nekojih slučajih nezaslišano trmasta. Bila je tudi pametna, razumna, a pri tem odkritosrčna, včasih do razžalitve.

«In ako bi me ne sprejeli v zavod,» odvrne smelo in ponosno Gašparek, «zbežim v kakšno ci-gansko družbo, kakoršne se tod okoli vedno klatijo. A domá ne ostanem; oče bi me na zadnje še snedel.»

«Ko bi vedela, Fanica, kako dolg čas je bilo meni in Gašpareku celo leto, ko ni bilo vas domá!» vzdihuje Lilika, najmlajši polkovnikov otrok. «Molila sem vsak dan ljubega Boga, da bi mi teto ali strijca dal, ki bi potém naju vzal k sebi. Oče so celi dan upili: Gašparek, malopridnež, potepuh, boš miren! — Lilika, klepetulja, majhen škrat, boš tiho?»

«Navadni izrazi!» méni Nandek malomarno, «Oče kričijo in upijejo iz navade, ne vselej iz hudo-bije. Jaz sem tega že vaju, in me zato njihovi pri-imki celó nič več ne zadevajo.»

«Pa da rés nimamo nobenih sorodnikov?» začudi se Jurček. «Ti bi se nas gotovo usmilili ter nas rešili očetove neprijaznosti.»

«Oče in mati sta menda vzrasla kakor gobe iz zemlje,» pristavi Silvija z nasmehom. Ona je bila najbolj muhasta izmed vseh polkovnikovih otrok.

«Zató sta pa tudi oče in mati čisto drugačna od drugih roditeljev,» pritrđi desetletna Micika resnobno. Imela je za resnično Silvijino mnenje.

«O vi srečni otroci,» opomni hlastno osemnajstletna Fanica, najstarejši polkovnikov otrok, «vi vsi pojdete v kratkem od doma; tudi Gašparek in Lilika prideta letos v zavod; ali na naju, Silvijo in mene, prišla je zdaj vrsta, da ostaneve domá. Najina odgoja je končana.»

«Kažo vaju pomilujem,» oglasi se nekdo izmed njih.

«E, kaj! bodete se pa omožili,» méni nekako proroško belorudeči Gustek, ki je bil oblečen v kadetsko opravo. Ravno je bil na računskem zvezku narisal moško glavo z oslovskimi ušesi in orlovim nosom ter je zdaj na vse strani občudoval svoj umotvor.

«Dà, omožili se bodeve — z brezzobnim trgovcem ali pa z gluhim cerkovnikom,» smeji se Silvija. «Ta dva sta edina neoženjena v našem kraju, ki se moreta prištevati v inteligencijo.»

«Ako ná-me počakaš, Silvija, vzamem te rad, ko vzrasem, za ženo,» pravi Gašparek iskreno in poboža sestri roko, ki je poleg njega nekaj vezala.

«Ti si bebec!» smeji se Silvija in občen smeh pridruži se njenemu.

«Ednajst bode kmalu,» opozori Fanica; «glejte, da zgotovite čem preje naloge, da ne bodo oče hudi.»

«Takó pozno že?» začudijo se vsi. Potém nastane tihota, in čuje se samo škripanje peres na papirju in brenčanje muh po oknih.

Zdaj se nenadoma odpró vrata. Cvetóč mladeneč, kakih šestnajst let star, tudi oblečen v opravo nekega zavoda, stopi z žarečimi očmi in skrivnostnim dvoumnim nasmehom v sobo.

«Franček, ti prinašaš novost — oči te izdajejo — povej hitro — radovedna sem — veselim se že!» Tako se glasi iz več grl. Vsi hité prišlecú naproti.

«Ničesar ne morem povedati, ako me dušite,» odvrne Franček vesel ter se brani bratov in sester, ki se ga oklepajo.

Na to vsi mahoma utihnejo, odmaknejo se nekoliko ter zró pozorni vá-nj.

«Oče!» začne Franček velevažno, a potém porédno utihne.

Več prevarjenih vzdihov sledi za njegovim premolkom.

«Oče odidejo,» nadaljuje Franček.

«Juhe!» zadoni po sobi.

«Že jutre —»

«Juhe! Juhe! Juhe! to je novost!»

«A pojutranjem vrnejo se zopet domú,» končuje Franček.

«A! Joj! tako hitro že?» pomilujejo vsi.

«Kaj počnemo jutre?» bilo je zdaj občno vprašanje. «Učili se pač ne bomo!»

«Kar mene zadeva,» odvrne Franček, «vzel bom očetovo puško in grem na lov.»

«Mene tudi vzameš na lov,» prosijo kakor z enim glasom mlajši bratje.

«Kaj še!» ugovarja Fanica, «da bi vas Franček v svojej kratkovidnosti ostrelil!»

«In oče se tako boje zdravnika, lekarnice, ker toliko stanejo,» opazi debelušna, malobesedna Uršika.

«A če bi ktereга usmrtil, pogreb je še draži,» pristavi Silvija.

«Veste kaj,» nadaljuje ona, «naredimo rajši velik ples na skednju!»

«Dobro! Ples naredimo in pa glediščno predstavo,» pritrdijo veselo mlajši otroci in začno takoj po sobi sukati se . . .

«Kaj? — Lov, ples, predstavo? — Palico, post in pa zapor, to je za vas, hinavski zarod,» zagrmi nenadoma v sobo dobro znani glas.

Na pragu sobe stal je polkovnik s povzdigneno gorjačo in z žarečimi očmi. On je bil, ki je nepričakovano razširil temo nad svetlim žarom otroške sreče.

«Malovredneži, potepuhi, prelestniki, ki za hrbtom lastnega očeta skleplate zaroto, proč od tod!» upil je brez sape.

Polkovniku ni bilo treba še enkrat izreči zadnje želje; kajti že prej, nego jo je prvič izustil, bila je soba izpražnjena.

III.

Danilo se je. V vili polkovnika Klavža začelo se je gibati. V gnezdu pod streho balkonovo oglašila sta se zaljubljeni par lastavic ljubko žvrgolč. Petelin, ki si je bil ravno uredil živobarvna peresca na perotih in repu, stresel je še enkrat greben, nategnil vrat, posluhnil okoli sebe ter s krepkim «kikerikijem» sfrčal z murbe, kjer je prenočeval. Kmalu za njim zleti kvokaje ena za drugo četvero dobro rejenih kokošij. S počasnimi koraki se prikaže na dvorišču pol zaspani maček. Mimo Sultanoye utice prišedši nateguje grb, povzdigne rep raven kakor sveča po koncu ter se zaničljivo ozira na svojega sovražnika. Ta pa je na vse grlo zalajal vá-nj in trgal verige. Na stopnjicah pred hišnimi vrati pa se ravno usede majhni golokožni psiček trepetaje mrazú. Zaspanih

očij, nategnenih ušesc vzdigne rudeči mali nosek ter pije čisti jutranji zrak.

Med tem pa je privlekel hlapec iz shrambe čeden koleselj ter vá-nj upregel čilega konjička. Ravno je zgotovil svoje delo, ko pride iz hiše polkovnik oblečen za na pot, spremljan od stare domače kuharice. Ona je nosila polkovnikov ogrinjač in dežnik.

«Strogo pazite na domači red, Neža,» naroča polkovnik in stopi v voz: «pa udarite otroke s kuhalnico, s polenom, ali kar koli vam pride pod roko, če vas ne ubogajo.»

«Recite gospé, naj gleda, da jo neha do večera glava boleti, da gosta sprejme. Naj tudi ne pozabi povedati otrokom, kar sem jej naročil. Do sedmih zvečer vrnem se s svojim gostom.» — Na to pokne z bičem in voz oddrdrá.

Jedva je bil voz z dvorišča, ko zakliče več glasov:

«Neža, Neža, ali nas boš res s kuhalnico udarjala? Zakaj pa ne z metlo? Ha, ha, ha!» in mladosten smeh zadoni okrog.

Neža se ozre okoli ter vidi dvoje oken v prvem nadstropju natlačenih otroških glav.

«Ubogi otroci!» rekla je na pol vesela, na pol ginena, «vas, da bi udarjala? Bog me čuvaj!» Tiho pa pristavi: «Saj jih tako dovolj dobivate,» ter odide v hišo.

Ko so isto jutro otroci sedeli pri zajtrku, pride mati v sobo. «Mama, vi ste tukaj?» začudijo se vsi.

Fanica hitro vstane in ponudi materi stol.

«Saj vas niso menda oče postavili za varuha,» reče Gustek na pol drzno, na pol šaljivo. «Danes se ne bomo učili, in ko bi nam oče vse beriče poslali.»

«Bodite dobri,» odvrne mati z utrujenim glasom ter se upehana usede na stol. «Zvečer dobimo gosta, očetovega tovariša še od njegovih vojaških let, majorja Rudolfa plemenitega Groma. On bode več dnij naš gost. Oče vam torej naročajo, upajo in zahtevajo, da bi se, dokler bode gospod major naš gost, ne ponavljali prizori včerašnjemu enaki. Povedali so mi, da ste včeraj upili in skakali, kakor da bi bili divjaki.»

«Očetov tovariš! Hu, takovo starino povabijo oče v hišo, ko smo mi domá!» pravi Nandek nevoljno. «To bode križ z njim!»

«Oče tudi ukazujejo,» nadaljuje mati jedva z slišnim glasom, «da ne bi treskali, kakor je vaša navada, z vrati in da bi hodé ne ropotali z nogami. Posebno tebi, Silvija, priporočajo, da bi gosta ne žalila s svojimi nesrečnimi opazkami in dovtipi.»

«Ba!!» odvrne Silvija užaljena; «še tega bi mi naj manjkalo, da bi domá v rodbini, vsako besedico

devala na tehtnico, predno bi jo izrekla! Sitni gospod major naj ostane v društvu očetovem; mi ga gotovo ne potrebujemo.»

«In tako vas Bog obvari, otroci moji,» konča mati ter vstane. «Povedala sem vam vse, kar so mi naročili oče. Upam, da boste pridni in ubogljivi.» — Nató poljubi mlajše otročiče ter odide.

«Pridni, ubogljivi!» ponavlja Franček porogljivo materin opomin, ko je odšla. «To vse pomeni, da bi samo šepetaje govorili, po prstih hodili, céli dan v sobi pri knjigah tičali ter se kiselo držali! Hudir vzemi starega majorja!»

«E, kaj se boš jezil, Franček,» tolaži ga Gustek ter ga po bratovsko udari s pestjo po hrbtu; «menda bo stari major na pol slep in gluh ter se še za nas brigal ne bode.»

«Oče so tudi stari, pa žalibog, da vse pre-dobro vidijo in čujejo,» méni Rezika modro, ki je ves čas žalostno poslušala.

«Kaj bomo obsojali in obirali majorja, ki ga še videli nismo in ktereга še le danes prvokrat po imenu poznamo,» posvari Fanica brate in sestre. «Ali mislite, da vsi stari ljudje črtijo mladino, kakor oče? Poznam starce, ki otroke nad vse ljubijo na svetu. Pa kdo vé, ali je major star?»

«Pa če je očetov tovariš?» opominja Tinica.

«To še ni nobeden pravi uzrok,» zatrjuje Fanica. «Dvajsetletni poročnik in recimo da sedemdesetletni polkovnik istega polka sta si tudi tovariša!»

«Glej, glej, na to še mislil nisem,» odvrne Franček in se poredno smeji: «Na zadnje pa še ženina dobiš, Fanica.»

Fanino lepo, nežno obličje zarudi. «Ali bi se me tako radi iznebili?» odvrne iskreno.

«Radi ali ne radi! Vedno ne bomo skupaj tičali, kakor piščeta,» odgovori bratec naglo in odločno.

«Ko bi le major ostudne lasulje ne nosil in v nogah protina ne imel, potem ga lahko za moža vzameš, Fanica,» prigovarja jej Jurček.

In tako je Fanina sodba o majorju v trenutku razvedrila mlada srca. Govorili in ugibali so še dolgo o njem, a na zadnje postali celó radovedni, spoznati nekdanjega očetovega tovariša in svojega bodočega gosta.

IV.

Drugi dan je vladal nemir v hiši. Polkovniku se je med potem pripetila majhna nezgoda. Izstopivši z voza, izpodletelo mu je, da je padel ter si izvil nogo. To je bilo tudi krivo, da je še le drugega dne za rana prišel s svojim gostom domú. Padeč ni bil sicer nevaren, vendar pa je polkovniku

otekla noga, da je čutil močne bolečine. Zdravnik mu je strogo ukazal, da mora najmanj osem dnij ostati v postelji. To je bilo polkovniku neizrečeno neprijetno. Bil je v največej zadregi. Prijatelja je imel za gosta, a on je bil privezan na posteljo. Kaj hoče med tem major početi?! Kdo ga bo vodil okoli? Kdo ga kratkočasil? — In otroci, ki bodo porabili njegovo nenavzočnost ter napravili v hiši celi pekel! In na polju nikdo ne bode delavcev naziral! — Te skrbi so polkovniku prizadevale več neprilike nego bolna noga.

Ko ga v jutro otroci kakor navadno za trenotek obiščejo, da mu želijo dobro jutro, ležal je polkovnik v postelji, a poleg njega je sedel major Grom. Nekako bojzljivo so prihajali otroci v sobo, a ker so nenadoma iz svetlobe prišli v polumrak, niso takoj zapazili majorja.

Še le nekaj trenutkov pozneje upre se vánj dvanajst parov začudjenih očij.

Major ni bil več mlad. To je ovajalo njegovo bradato zarjavelo lice in srebernosvitle niti, ki so se tu pa tam bliščale med gosto rumeno brado in lasmi, a njegova koža je bila še gladka, njegovo čelo brez gub, usta polna in rudeča. Njegove oči pa so bile modre in jasne kot nebo, čiste kot studenčnica in mile kakor jutranji solnčni žarek. Njegovo obličje je bila nasprotna slika polkovnikova. — Ali more rés

očetov tovariš tako drugačen biti od očeta, mislili so si otroci ter ga nekako dvoumno opazovali. Že so hoteli nemo, kakor so prišli, oditi, ko reče oče: «Izvedeli ste že, kaj se je pripetilo. Ganiti se ne smem iz postelje, a na vrtu je treba nazirati ljudi, ki bodo slive in hruške tresli in pobirali. Kdo izmed vas hoče to nalogo prevzeti?»

Polkovnikov glas je bil danes milejši, in njegove oči niso tako neprijazno žarele kakor sicer. V društvu se je znal vselej premagovati ter se kazal ljubeznivega očeta.

«Jaz, jaz!» veselo vsi v zboru odgovoré na očetovo vprašanje.

«Počasi, počasi, vseh ne potrebujem,» pristavi hitro polkovnik in njegovo lice se nehoté zatemni. «Slive so že prodane; niti éne ne sme manjkati, da veste! Dvoje vas bode dovolj, recimo da Silvija in Franček. Fanica pa naj med tem druge pri učenju nazoruje.»

Otroci se skrivno pogledujejo; nató se nemo najprej očetu, poté majorju poklonijo in odidejo iz sobe.

Po stopnjicah gredóč uganjajo šale o prepovedanih slivah in vsak pristavlja svoje opazke o majorjevej zvonanosti, a poté deró smeje po stopnjicah navzdol.

Na enkrat pa stopi nekdo tako silno na Silvijino obleko, da se kos pregube z nje odtrga.

«Osel!» zakliče Silvija, ne da bi se bila ozrla. «Ta teden si mi že tretjikrat stopil na obleko!» — Nató se obrne, da bi pogledala pretrg, a kakor okamenela obstoji.

Major je bil prišel po stopnjicah za njo in njemu je veljal ta naslov. Kakor da bi jej bil plamen švignil čez lice, tako hitro in močno zarudi. Osramočena ne vé, kaj bi rekla.

A na majorjevem obrazu ni bilo znati nevolje, zdelo se je celó, da premaguje posmeh. Obžaluje pa pristavi: «Ne zamerite, gospodična, nisem hoté storil tega.»

«Kako prosto se izgovarja,» misli si Silvija; «vidi se, da je star. Mlad človek bi porabil vso svojo izgovornost, da bi si izprosil odpuščenja.» — Na to se tudi ona ohrabri in reče z nasmehom: «Nisem vas hotela zmerjati, menila sem, da je Gašparek; on je vedno tako neroden.»

«Ali je škoda velika?» poprašuje major skrbno gledajoč na pretrg, ki jej visi do tal.

«Obleko je zdaj treba zavreči,» odvrne dekle poredno; «novo mi morate kupiti.» — Očetov tovariš je bil, misli si Silvija pri tem; lahko se nekoliko z njim pošalim; ko bi bil mlajši, ne storila bi tega.

«Jako rad,» odvrne major vesel.

«Sicer pa vedite, gospod major, odvrne Silvija da v našej hiši ne bodete našli kaj posebne oličnosti in uljudnosti. Prepričali ste se tega malo prej pri meni. Kako bi pa tudi bilo mogoče? Dvanajst nas je, gospod major, dvanajst; eden hujši od drugega in še povrh vsak obdarjen s svojimi posebnimi napakami, s katerimi pohujšuje druge. Oče pravijo, da smo razuzdani, kakor divjaki. Pa saj vas je on gotovo na vse to že pripravil.»

«Nič mi ni povedal,» odgovori major dobre volje ter gleda z zanimivostjo v njeno drobno, živahno dekliško obličje.

«Kaj res, da vam niso oče ničesar pravili o našej nepopoljšljivosti?» začudi se Silvija. «To je čudno; ne vem, kako bi si to tolmačila. Kajti oni navadno o ničem drugem tako radi ne govoré, nego o ničvrednosti svojih otrok. Potém sevéda ni čudo, da ste prejeli ponudbo, naj bi ga obiskali.»

«Vaš oče me niso povabili,» izgovarja se major; «povabil sem se sam.»

«O, potém vas pomilujem, da si niste izbrali gostoljubnejše hiše, da prebijete svoj dopust A zdaj so še oče oboleli! Kaj bodete tú počenjali? — Dolgočasili se boste. Kaj, ko bi se nemudoma vrnil domú?» svetuje deklica odkritosrčno.

«Da bi se dolgočasil?» odvrne major z nasmehom. Znaló se mu je, da mu godi Silvijino odkritosrčno govorjenje. «Saj vas je dvanajst otrok: ni mogoče, da bi se v vaší hiši dolgočasil.»

«Z nami hočete ves čas bivati?» poprašuje Silvija vidno prestrašena. «Z nami? — Ali —»

«Kaj, ali?» vpraša on radovedno, ker je deklica v zadregi nenadoma omolknila.

«Ne smem povedati, sicer bi se spozabila,» odvrne Silvija na tihem. «Vedite, da me v rodbini imajo za silno lahkómiselno v govorjenju, ker sem tako čudno odkritosrčna. Oče so me po materi na to še posebno opozorili. Jaz pa vas tudi na to opominjam, da ako tukaj ostanete, znate se me izogibati, ako vam dovolj modro ne govorim. — Sedaj pa srečno! Pretrg si grem prišivat, sicer še o prvej priliki padem.» — In urno kakor srna zbeži v stransko sobo pri tleh.

V.

Na sadnem vrtu so delavci pobirali slive. Silvija in Franček sta res bila pričujoča, a da bi nazorovala ljudi, jima še na misel ni prišlo. Nekaj sliv več ali manj, to ne bo spravilo očeta na beraško palico, sta menila.

Na lestvici, naslonjenej na najlepšo slivo, stal je Franček pokušajóč ukusno sadje ter metal koščice v sestro.

Silvija pa je bila po lestvici vzlezla na precej visok zid, ki je ločil sadni vrt od zeljnatega. Na njem je zdaj v prijetnej senci slivovih vej sedela bratu nasproti.

«Kako bedasto lice si dave delal, Franček, ko si nenadoma zapazil majorja v mojej družbi! Pa na to zbežati! Ali je to moško? S tem si še le majorjevo pozornost obrnil ná-se.»

Tako zabavlja Silvija bratu, navidezno huda.

«Ti boš mene učila, kako se naj obnašam?» odvrne Franček razžaljen. — «Kako si se pa ti šalila z majorjem, kterega jedva poznaš, in se z njim po domače vedla! Ali se tako obnašanje spodobi izobraženej gospodični?!»

«Ti in tvoja izobraženost pojdiva se solit,» smeje se Silvija. «Ali misliš, da bom stala pred njim néma in trda kakor lesena pupika, da bi se izkazala izobraženo? Misliš li tudi, da si bom dala svojo obleko trgati, ne da bi se hudovala? — Sicer pa me je major rad poslušal, naj sem li olikano ali nerodno govorila. Sploh se mi on vidi domač, prijazen človek,» nadaljuje deklica vedno živahneje; «prijatelj je mladine in veselih obrazov. Čisto dru-

gačen je od očeta. Upam, da se bomo z njim prav dobro sporazumevali.»

«No, no, ne vнемaj se toliko zá-nj,» posvari jo brat porogljivo. «Ko bi bil major mlad, bilo bi to razumljivo, tako pa —.»

«Mlad ali star,» godrnja Silvija, «meni je prijeten in ga rajši imam nego tebe.»

«Tako? tako?» grozi se brat. «Le počakaj, to ne ostane brez kazni!»

Nató stopi hitro z drevesa in vzešči lestvico na ramo reče smeje:

«Glej, kako prideš s svojega visokega prestola; po tej lestvici že ne, zato sem ti porok.» Rekši odide z lestvico vred z vrta.

«Franček, Franček, ali si brez pameti? Prinesi lestvico nazaj! Kako naj pridem z zidú?» kriči Silvija za njim na pol prestrašena na pol huda.

A brata ni bilo več videti. Delavci pa so tudi že bili odšli v drug del vrta hruške pobirat.

Silvija meri visočino zidú, ali bi se dalo z njega skočiti; a prepričala se je, da bi po tem potu s celimi udi ne prišla doli. Še ni utegnila misliti, kaj jej je sedaj storiti, ko jo škripanje po pesku prepriča, da nekdo prihaja po stezi.

Silvija se ozre, a na to zadržuje sapo, da bi ne izdala svoje pričujočnosti. Major je mimo priha-

jal. Da bi me le ne zapazil, misli si ona; kakšne pojme bi potem dobil o meni?

Ali nesreča je hotela, da jej v istem trenutku prileti mušica v nos. Prisiljena je bila kihniti.

Major se ozre na vse strani; a ker nikogar ne vidi, pogleda še na drevo in potem na zid.

«Kako ste prišli tu gor?» popraša major čudeč se z nasmehom ter jo po vojaško prijazno pozdravlja.

Ona veselo odgovori: «Gotovo po istem potu, po katerem se bom morala vrniti.»

«A jaz ne vidim nobene lestvice,» meni major gledaje okoli sebe.

»Franček jo je odnesel, ker sem mu nekaj neljubega povedala,» razloži mu Silvija. «Maščevati se mi je hotel s tem. Pa naj le počaka, da pridem doli!»

»Ne bo tako hudo, mislim,» pristavi major dobre volje. «A zdaj mi povejte, kje naj lestvico dobim, da vas rešim iz tega položaja?»

»O, te danes ne dobite več. Bog si vedi, kam jo je skrnil,» zagotavlja mu deklica.

«Kaj je tedaj storiti?» popraša major začudjen njene hladnokrvnosti.

«Udati se moram v svojo usodo ter na zidu prenočiti,» odvrne ona s šaljivo resnostjo. «Fant ne dá lestvice do jutra, poznam ga predobro.»

«Ko bi dol skočili,» svetuje major nekoliko v zadregi, »moja skrb bode, da vas ulovim.»

Silvija si nekoliko pomišlja. «Dobro!» reče na to odločno; «sprejemem vašo ponudbo, pa s tem pogojem, da dobro ná-me pazite.»

«Tedaj pogum!» navdušuje jo major in raztegne roki, in v tem trenutku mu pade Silvija v naročje.

»Hvala Bogu, zdaj sem rešena,» opomni deklica zadovoljna, ko čuti tla pod nogami.

Kite pa so se jej med skokom odvezale ter jej visele čez rame. Ona diše hitreje, in ljubeznjiva rudečica je razlita po njenem obrazku; njene otroške, vedno smehljajoče oči jej žaré, in njena usta se prijazno nasmehnejo, ko se zdaj s hvaležnim pogledom ozre na svojega rešitelja.

Major jo vidno ginen opazuje. Njena podoba ga jako živo spominja njegovih že davno minolih srečnih let. Ne more se je dovolj nagledati. A pri tem mu srce hipoma močnejše bije v hrabrih vojaških prsih, in temna rudečica kakor blisek obsenči za trenotek sicer kakor marmor belo njegovo čelo.

«Kako ste urni in močni,» pristavi nató Silvija z občudovalnim glasom. «Ko bi me ne bili ulovili, ulomila bi si bila gotovo roko ali nogo.»

Silvijin glas vzdrami majorja iz zamišljenosti. «Ne govorite o tem,» odvrne neprijetno zadet od njenih besed; «jaz se radujem, da vas vidim zdravo in veselo stati pred sebjó.»

«A vi ste si menda izvili roko?» popraša ona s skrbnim glasom.

Major se dobrohotno nasmehne. «Moje roke so me že dvakrat ubranile sovražnika, in potem ne bi prenesle tega vašega životeka?!»

«Vi ste sploh še tako čvrst, tako mladosten videti, dasiravno ste nekdej bili očetov tovariš,» odgovori Silvija, ki je zopet dobila navadno živahnost. «Vaše čelo nima niti jedne same gube, a očetovo je že zloženo v same grbe.»

Major močno zarudi. «Ne smete pozabiti, gospodična,» reče po kratkem premolku, «da imajo vaš oče veliko rodbino in torej mnogo skrbi; čudim se, da so pri tem še tako dobro ohranjeni.»

«Ali niste bili nikdar oženjeni?» popraša Silvija radovedno.

«Nisem še imel te sreče,» odvrne major z negotovim glasom in gleda v stran.

«Jaz še tudi ne,» smeji se deklica. «A najbrž je tudi ne bodem nikdar imela.»

«Kako to?» začudi se on.

«Ker nisem ne lepa, ne bogata, ne duhovita, ne izobražena. Jaz pogrešam vse one lastnosti, ki so tako rekoč mamilo, s katerim devojke privabljajo ženine.»

«Menite?» odvrne major iskreno.

«Sicer pa bodem preveč od svojega ženina zahtevala, da bi se pod belim solncem našel tak, ki bi imel voljo vzeti me.»

«Kaj neki? Radoveden sem,» pravi major navidezno dobre volje, a zna se mu, da si zastonj prizadeva skrivati neko skrb.

«Najprej bi moral biti bogat,» našteva Silvija, «da bi mogel bratom ali sestram one želje izpolniti, katerih oče ali nočejo ali ne morejo. Potém bi imel po zimi stanovati v mestu, ne pa v takej vasi, v kakoršnej mi leto in dan živimo. Tudi bi moral kupiti ložo v gledišču, dajati plese in zabave. Tako bi se utegnile sestre, ktere bi hotela k sebi povabiti, zabavljati in imele bi priliko, najti si primernih ženinov. Na to bi moral imeti nekakov vpliv v družbinskem življenju, da bi bratom do primernih služb pomagal. Oče itak ne bodo zá-nje v tem oziru ničesar storili; fantje se mi tako smilijo! Z éno besedo, kdor mene vzame, dobi nas vseh dvanajst na svojo ramo!»

Major se srčno zasmeji tej čudnej in odkritosrčnej izjavi. «Ali te želje veljajo vašej rodbini,» opomni nató. «Kaj pa vi zá-se zahtevate od svojega ženina?» — To izrekši upre z nekim nemirom svoj pogled v deklico.

«Zá-se?! To je vse tudi za mene,» odvrne Silvija odkritosrčno. «Ako svoje brate in sestre vidim srečne, potém sem tudi jaz srečna.»

Major lahno vzdehne, in njegovo oko se zopet razvedri . . . «Menim, da vam ne bode težko najti takega ženina,» pristavi nekoliko v zadregi in se izogiblje Silvijinemu zvedavemu pogledu, jedva slišno šepetaje: «Ako bi le hoteli, . . . le vi hoteli.»

«Pod temi pogoji seveda bi hotela. — A tam gre Fanica, pojdiva jej nasproti.»

«Čemu?» odvrne hitro major. «Zdi se mi, da naju gospodična Fanica celó ne potrebuje. Vidite, kako je v knjigo zamaknena?»

«A vi še z njo prav govorili niste,» opazi nató Silvija. «Fanica je tako mila, postrežljiva in pa lepa; gotovo se vam bode prikupila.»

A major ni bil istega mnenja. Obrne se od one strani, kjer se je sprehajala Fanica, ter izreče željo ogledati si še nasprotni del vrta. — In tako sta major in Silvija še celo uro hodila po vrtu. Nobeden njiju ni kazal, da bi bil utrujen vzajemnega društva. Predno pa sta se ločila, morala mu je Silvija obljubiti, da mu bode jutre še gaj pokazala. Podati mu je morala tudi roko v slovó, a da je on njeno ročico nekoliko predolgo v svojej obdržal, tega še deklica zapazila ni. Saj je bil nekdanji očetov tovariš, in ona se je še prištevala otrokom! V njenej naivnej duši še ni bilo prostora slutnjam.

VI.

Polkovnikova noga še ni bila popolnoma ozdravela, dasi je že prešlo deset dnij, odkar se mu je bila nezgoda pripetila. Polkovnik ni sicer ležal več v postelji, vendar pa je še moral ostajati v sobi. Bolna noga je le počasi okrevala in polkovnik je mogel le s silo in s pomočjo palice hoditi po sobi, a še to le za malo časa.

Major je veliko prebival v družbi starega prijatelja ter ga vedno zagotavljal, kako srečnega se čuti v njegovej hiši. Polkovnik je bil tega neizmerno vesel, dasi ni mogel razumeti, kako more razumen človek najti veselja v takem babilonskem turnju, kakor je sam svojo hišo imenoval. Menda ga je priroda obdarila z jeklenimi živci, mislil je sam pri sebi ter mu zavidal ta neprecenljivi dar.

Polkovnikovi otroci pa so dobro porabljevali očetovo nenavzočnost, knjige ni nobeden pogledal, odkar je bil oče obolel. Veselili so se svoje svobode ter vso hišo premetavali. Očetova puška je že davno bila strena, cvetlice na vrtu do korena pobrane, in v kolarnici ni bil več cěl niti eden kos mizarskega orodja. Očetove jeze se niso bali. Vedeli so, da predno oče popolnoma ozdravi ter izve vse njih malopridnosti, bode že vsak v varnem zavetju svojega zavoda. Saj je imel v štirinajstih dneh biti konec šolskih počitkov.

Z majorjem niso mnogo občevali. On je bil sicer z njimi jako prijazen ter jim bil celó iz mesta naročil krasnih in dragocenih priprav za telovadbo. Prikupil se jim je s tem zeló. Vendar pa se je navadno prikazoval v njihovem društvu samo tedaj, kadar je vedel, da najde Silvijo med njimi. Silvija je pri njegovem prihodu vselej postajala raztresena ter se potem brez vsakega zanimanja udeleževala igre. Izmed bratov pa je bil vselej kateri najti, ki jej je to brž očitil. In ona, kažoč se razžaljeno, odhajala je vselej od njih. Major se jej je pa tedaj hitro pridružil, kakor da bi se bila na to dogovorila. Napotila sta se potem navadno obadva na sprehod.

Bilo je zopet enkrat v kolarnici zbranih vseh dvanajst otrok. Napravili so si leseno kočijo, da bi se v njej gugali po zraku. Bili so s kladivom, vrtali, pilili, žagali s tako marljivostjo, da so jedva eden drugega slišali.

«Hm, hm, Silvija! Tvojega prijatelja pa danes še ni videti,» opomni porogljivo Gustek, ki je ravno z največim trudom žagal desko, in pot mu je tekel s čela.

«Prehladil se je menda sinoči, ko se je s Silvijo po gaju sprehajal,» méni Franček poredno. «Ubogega starčka trga najbrž vsled tega po udih!»

«Menda si pa barva brado in lase, ker tako dolgo dela toaleta,» opazuje Jurček, ki je imel na-

logo, da stare skrivljene žreblje s kladivom zravna. «Že nekaj dnij opazujem, da njegova brada in lasje niso več tako sivi, kakor prej.»

«Kako lep je moral biti major pred kakimi dvajsetimi leti, ko še ni imel sivih las,» modruje Uršika vsa ognjena v licu. Z vso močjo je držala desko, na kateri je Nandek oglje žagal.

«Da, da! velika škoda je, da se ni major za kakih dvajset let pozneje narodil. Kaj ne, Silvija?» pristavi Franček z nasmehom. «Potém bi sedaj drug duh vladal v naši hiši.»

Silvija je pri teh pogovorih ves čas hlastno s svedrom vrtala luknje v majhno poleno ter se prisiljeno nasmehovala. Po Frančekovej zadnji opazki pa vzdigne hitro glavo in vrže poleno v kot rekôč z razdraženim glasom:

«Ali vi o majorju govorite, kakor o kakšnem osemdesetletnem starčku! Ali ni to nezaslišana drznost?»

»Ali mu še veliko manjka do osemdesetih?» vpraša Gašparek naivno.

«Ravno še enkrat toliko,» odvrne Silvija z mirnejšim glasom, a z žarečim licem. «Major ima še le štirideset let, kakor so mi pravili mati.»

«Še le?» ponavlja jih več izmed njih s porednim glasom in se srčno smeje.

«Naš ded bi lahko bil,» méni Micika nedolžno.

«Ni kaj reči; gospod major je še jako dobro ohranjen in dela izvrsten utis na vsakega,» opazi na to resno Fanica. Hotela je med njimi in Silvijo odstraniti nevihto, ktero je že videla prihajati.

«Izvrsten utis, sevéda izvrsten!» momljajo nekteri.

«Posebno pa, ker ima sto tisoč premoženja, kakor sem čul praviti,» pristavi Gustek. «Škoda, da že pojutrešnjem odide! Kaj počneš potém Silvija, ko prijatelja izgubiš? S kom se boš potém sprehajala?»

«Opozarjam te, Silvija, da že stoji na dvorišču prazno vedro; solze lahko vá-nj pretakaš,» pošali se Franček.

«Vi ste danes drzni in nestrpljivi, kakor že davno ne!» odvrne Silvija navidezno dobre volje, a med tem s silo premaguje solze. «Kar sem delala, predno še majorja ni bilo, to bodem delala, ko njega ne bode. Jaz grem; meni ni več za vašo družbo, dokler se ne poboljšate!»

Rekši vstane in ne da bi ktereга pogledala, hitro odide.

VII.

Bil je predzadnji dan majorjevega odhoda.

Silvija se danes še pokazala ni v družbi svojih sester in bratov. Brž po zajtrku zbeži neopazovana v gaj. Tam usede na klop, ki je stala sredi gostega smrečja popolnoma skrita tujim očem.

Silvija je bila danes videti bleda in vsa zamišljena. Oni srečni otročji nasmehljaj, ki jej je bil lasten in kateri je njenemu obličju vedno navdihoval poseben čar, pogrešal se je danes na njenem obrazu. Njene sicer živahne, samosvestne oči, katerih poredni, a odkritosrčni pogled je vnemal srca ljudem z njo občujočim, bile so danes medle in otožne. Silvija se ni več zdela devojka prejšnjih dni; njena nenavadna resnoba kazala jo je starejšo, razumnejšo.

Na tej klopi je večkrat z majorjem sedela v prijetnem, zaupnem pogovoru. Pojutršnjem on odide! Kako rada bi se bila še enkrat sama pogovarjala z njim! Prav za prav pa sama ni vedela o čem; v njenej družbi je bil major vedno vesel ter je rad govoril, sicer je bil vselej resen in malobeseden. Čutila pa je danes nerazumljivo hrepenenje, videti ga še enkrat zadovoljnega. Upala je torej, da jo pride major tja iskat, ko je ne bode našel nikjer. — Silvija se ni v svojem upu motila; ni dolgo trajalo, ko iz daljave spozna hojo njegovo. Kmalu prikaže se izza drevja njegova visoka, ponosna postava.

Prijazno se nasmehne, ko zagleda Silvijo, in v njegovem očesu zablisči za trenotek skriven up.

«Šte čakali mene, gospodična Silvija?» vpraša potem z negotovim glasom ter usede poleg nje.

«Med zelenjem sedeti je tako prijetno,» odvrne ona v zadregi. «Tudi sem menila — sodila. — upala,

da utegnete morda tudi vi priti sem. Saj je ta ko-
tiček v gaju tudi vam tako priljubljen.»

«Kaj pa vam je danes, gospodična Silvija?»
poprašuje major skrbno in jo pogleda sočutno. «Vi
ste bleda, in vaše oko je nestalno. Vam se je mo-
ralo nekaj neugodnega pripetiti.»

Silvija pripogne nekoliko glavo, povesi oči, a
ne odvrne ničesar.

Major sklonivši se nekoliko, pogleda jej po-
menjivo v oči. Na to pa reče s prijaznim, a odloč-
nim glasom: «Pričakujem odgovora, Silvija!»

«Ne morem ga dati,» šepeta deklica in močno
zarudi.

«Vi, ki ste mene vedno častili s svojim zau-
panjem, vi, vedno tako odkritosrčna, hočete mi zdaj
zamolčati, kaj vas teži? Kajti da vas muči neka skrb,
ne morete mi utajiti.»

«Malenkost, gospod major! Le neka mimogre-
doča bol me je nenadoma presunila,» izgovarja se
Silvija, premagujé svojo ginenost. «V štirih dneh,»
nadaljuje ona, «odidejo bratje in sestre z doma, a
v dveh dneh tudi vi. Kako bode potém v naši hiši
prazno in pusto! Tega se bojim.» — In solze jej
zabliščijo med povešenimi trepalnicami.

«Ali vam je rés žal, da odidem!» popraša
major presunjen.

«Seveda», odgovori ona hitro; «bili ste vedno tako dobri in potrpljivi z menoj. Ah, da niste vi moj oče,» pristavi nató ter vzdehne globoko; «kako bi vas hotela ljubiti!»

«Oče?» popraša major in čelo se mu zmrači.

Ona ga naivno pogleda. «Da bi mi bili brat, ste vendar že prestari,» opazi na to Silvija ter se vsa solzna nasmehne.

Major obledi in pogleda proč.

«Oh, ostanite še nekaj časa pri nas,» govori Silvija iskreno ter se proseče ozre va-nj.

«Ni mogoče,» odgovori on zamišljen, in lice se mu zopet zjasni. «Moj dopust je pri koncu. Ali,» nadaljuje, počasi in po kratkem premolku, kakor, da bi vsako besedico preudarjal, predno jo izreče; «ako želite to, Silvija, in ako me rés le količkaj radi imate, ne bodem vas nikdar zapustil. A vi morate potém svoj dom zapustiti in preseliti se k meni.»

Silvija ga začudjena pogleda. Ni ga razumela.

Major seže po njeno roko in jo srčno stiska med svojimi. «Vi me ne razumejete,» nadaljuje nežno. «Silvija, mater imam domá, ljubeznivo starko, ki vedno toguje, da jej niso nebesa podarila hčeri. Bodite vi njena hči! Jaz in ona bodeva vse storila, kar vam zamore olepšati življenje. Nikdar ne bode imeli vzroka obžalovati, da ste privolili v to. Kako

bi vas ljubil, Silvija, ako bi hoteli postati moja,» končuje major s slovesnim glasom.

«Ah, sam Bog vé, kako rada bi zapustila očetov dom, sedaj ko postane v njem tako dolgočasno,» vzdihne Silvija. «Prepričana sem, da vi in vaša mati ne bi nikdar z menoj tako grdo ravnali, kakor delajo oče. Kaj ne, vi me hočete pohčeriti, ali ne?»

«Pohčeriti?» zakliče major in se nasmeji. «K temu, moja draga, sem pa vendar še za deset let premlad! Ali me rés še vedno ne umejete? Silvija, nedolžnica! Ali vam srcé ne prikazuje drugega pota, po katerem bi lahko obá živela vedno združena?!»

«Potém bi naj postala vaša soproga?!» odgovori deklica raznenadjena. «Vi se šalite z menój!»

«Ali bi to bilo kaj tako strašnega, Silvija?» odvrne major globoko ranjen po njenem nepričakovanem neugodnem odgovoru.

»Ali, vi ste bili nekdam očetov tovariš in imate štirideset let,» izgovarja se Silvija poluglasno. Znalo se jej je, da jo močno boli videti njega pobitega.

«In vi jih imate sedemnajst, to vém,» vzdihne major. «Priznavam, da je razlika velika, vendar pa ne toliko, da bi se najini srca ne zamogli sporazumeti.»

«Jaz, da bi se v svilo oblačila, sprejemala goste in vodila gospodinjstvo?!» pošali se Silvija

dobre volje. «To je celó nemogoče. Jaz sem v tem še tako nevedna kakor novorojenka.»

«Ali so ti vzroki edini, Silvija, ki vas ovirajo, da bi postali moja ženica? Za Boga, bodite odkritosrčni, kakor ste vedno bili; ne prikrivajte mi svojega pravega mnenja, naj mi bode še tako grenko,» prosi major temnega obraza.

«Ne razumem niti ene besede vsega tega, kar mi pravite,» odvrne zdaj Silvija preplašena vsled njegove razburjenosti.

«Potém pa me tudi ne ljubite!» on odgovori s silo. Na tó vstane ter začne hoditi gor in dol po ozkem prostoru z očmi uprtimi v tla. — A na enkrat se ustavi pred Silvijo, rekoč z mirnim glasom, a silno upalega lica: «Odpustite, gospodična, da sem kalil mir vaše duše. Priznavam, da sem nespa-
metno ravnal, menéč, da bode številu mojih let sedemnajstletna devojka prizanašala. A moje srce še tako mladostno čutil! Ono samo me je zapeljalo. Odpustite in pozabite ta zadnji četrť ure . . .»

«O, ne bodite ná-me hudi,» prosi sedaj Silvija s sladkim otročjim glasom, vsa presunena vsled njegovega trpljenja. «Gotovo vas rada imam, sicer bi se tako ne žalostila, ker nas hočete zapustiti. O da bi vas mogla o tem prepričati! Vam na ljubo, čutim, da bi storila vse, česar bi želeli.»

«Silvija! vse? rekli ste vse? Sem li dobro čul?» ponavlja na vso sapo major. «Ali pa tudi veste, kakšen up vzbujate v meni s to besedico?»

«Vém,» odgovori ona odločno in ga milo, a na ravnost pogleda.

«Vi torej hočete . . .?» popraša major radosten, in pri tem mu oko zarosi ter potegne deklico k sebi, iz prsij pa se mu ukrade težek vzdihljaj.

Silvija se ga ne brani. Na prste stopi, da more še roke deti okoli njegovega vratú. Med tem pa zašepeče:

«Naj se zgodi po vašej volji! Vam popolnoma zaupam. Ali, kaj bodo otroci k temu rekli? Ti me bodo dražili!»

On jo s srčnim nasmehom drži nekoliko od sebe, da jo zamore bolje opazovati; potém pa jo ginen poljubi na jasno čelo. — «Silvija, ali je res, ali sanjam, da ste zdaj moja, moja na večno?» reče na to major ves navdušen, in vsa njegova oseba je videti v teh kratkih trenutkih kakor prerोजना. — «Kedaj napraviva svate?»

«O, k temu je še časa dve, tri leta,» méni ona veselo.

«Silvija, a v mojih letih,» — v mojih letih se ne čaka tako dolgo, hotel je reči major, a sredi stavka umolkne. «Ali ni predolgo?» pristavi samó.

«Da, da! predolgo bode,» odvrne Silvija po kratkem pomisleku. «Kaj bi zdaj domá še nekaj let počela, brez bratov in sester in pa brez vas? — K vašej materi si želim, ki nima nobene hčeri. Kako hočem njo in pa vas ljubiti! Pa kaj ne, da mi ne bodeta prepovedala smejati se in biti veselej? Oh, jaz ne morem biti resna. Te čednosti mi Bog ni dal,» pristavi obžalujé.

«Tega tudi ni treba, nevestica moja!» potolaži jo on. «Le smejite se in radujte se življenja, kakor brezskrbna grlica! Kako bodem tega vesel!»

«Kako ste dobri z menoj, gospod major!» odgovori ona s hvaležnim glasom. «Midva se ne bova nikdar spirala, kakor delam vedno z brati; to že vidim naprej.»

«Silvija, ali še ne veste, kako mi je ime? Gospod major! nočem več čuti iz vaših ust,» posvari jo on. «S krstnim imenom Rudolf me morate odslej imenovati.»

«Oh, temu se ne bodem nikdar mogla privaditi,» zagotavlja Silvija sramežljivo.

«Napravite takoj poskušnjo!» svetuje on.

«Ru-Rudolf! kako ste dobri,» ponovi Silvija še enkrat. Potém pa hitro skrije osramočena lice v dlani.

VIII.

Prešlo je leto dnij po zadnjih dogodkih. Polkovnikovi otroci so zopet domá na počitkih in štejejo dneve in ure do Silvijine poroke. Vse priprave obetajo vesel, nenavaden dan. Ženin, ki je med letom šel v pokoj dobivši o tej priliki naslov podpolkovnika ter živel o svojih velikih zasebnih dohodkih, poslal je svojega vrtnarja in mizarja, da nakitita nevestin dom. Naročil je za isti dan tudi godbo, nakanil pogostiti vso mladino istega okraja, prirediti jim ples in drugih narodnih veselíc. Hotel je svojeji mladeji, od njega toliko obožavaneji nevesti v srce utisniti nepozabljiv spomin na dan njune poroke.

Preteklo leto je Silviji hitreje in veseleje minilo, nego si je mislila. Ostala je sicer sama s Fatico v očetoveji hiši, ali oče je bil proti njej kakor izpremenjen, odkar je bila nevesta. On, ki jej je prej pri vsakeji priliki očital, da je prava nesreča, od kar se je narodila, da pohujšuje brate in sestre, častil jo je zdaj kot neko vzvišeno bitje. Saj je vedel, da njena poroka s premožnim, v družbinskem svetu zelo pošтовanim plemičem podpolkovnikom Gromom, bode na čast in korist vseji njegoveji rodbini.

Silvija je tudi kot nevesta ostala ista odkritosrčna, prosta dušica, kakor je bila od nekđaj. Ne

tako njena zvananjost. V prvej mladosti, skoro vedno zaprta v zavod, kjer je pogrešala mladini toliko potrebnega gibanja v prostem zraku, vzrasla je bledolična in slabotna, ali čvrsti zdravi zrak na deželi, notranji mir in zadovoljnost napravili so iz nje, prej cvetlice pod steklom, sedaj krasno mogočno rožo. Njeno od suhobe prej skoro rumeno lice svetilo se je zdaj v najzdravejšej barvi mladosti; nje prej drobni, majhni životek vzrasel je v teku enega leta visok in okrogel. — Podpolkovnik, ki je med letom večkrat obiskoval svojo nevesto, čudil se je odslej nje brzej izpremembi. Skoro, da mu je Silvija postajala prekrasna. Večkrat si je mislil na tihem: Ali ne bode kdaj njena lepota in mladost meni osodepolna? Razlika najnih let je tako velika! — A iz njegove duše izginili so zopet vsi dvomi in strahovi, ko se je o prvej priliki prepričal o njenem iskrenem nagnenju, ko je opazoval nje nepopačeni, odkritosrčni značaj, ko je v njenih jasnih očeh videl odsevati njeno čisto blago dušo.

Dan poroke je prišel, svetel in jasen, jasen, kakor so bile osebne razmére med ženinom in nevesto. Silvija se vzbudi isto jutro, še predno se je jelo daniti. Samo žvrgolenje ptičkov je naznanjalo skoranji prihod jutra. Vstane, poklekne in moli. Na to se tihoma prikrade na vrt, od tam v gaj, kjer

vsako gredico, vsako drevo še enkrat pogleda sočutno. Jemala je od njih slovó.

Vesela in lahkega srca stopala je Silvija po poroki na strani svojega soproga, kakor kedar je z brati igrala «mož in žena». Ni mogla razumeti, zakaj vidi okoli sebe samo otožne obraze. «Saj vas v štirinajstih dneh pripelje poseben vlak vseh ednajst na moj novi dom na obisek,» pošali se ona. «Pri nama ostanete potém do konca počitkov. Oče so že v to privolili. Radovati se hočemo in šaliti po starej navadi; kaj ne, Rudolf?»

Potém objame in poljubi enega za drugim, brate in sestre vse po vrsti: a ko pride do zadnjega, začne z nova pri prvem. Še le ko jo podpolkovnik opominja, da je čas odriniti, loči se od njih. Silvija je imela zdaj solzne oči. Proti svojej volji postala je ginena, dasi je v srcu čutila blaženi mir in zadovoljnost.

Nekaj trenutkov pozneje sedela je poleg soproga na mehkej blazini v kočiji.

«Bog vas čuvaj, otroci!» klicala je iz okna in pozdravljala z roko, ko se je kočija že pomikala naprej. «Na svidenje Franček, Fanica, Gustek, Uršika, Lilika, Jurček, Gašparek . . .!» Ropot kolesni je oglušil nje glas. Bratje in sestre pa gledajo s solznimi očmi za krasno kočijo, ki jim je odpeljala preljub-

ljeno sestrico. Kakor izgubljene ovčice tavajo potém celi dan po hiši, tihi, raztreseni, vedno nekaj iščoč, kar bi jih spominjalo na Silvijo.

Še le nekaj dnij pozneje razvedrilo se jim je srce, in smeh in šala sta zopet zavladata v polkovnikovej hiši.

Pripovednik v sili.

Novelica.

Premoženje, ki je znašalo blizu eden milijon in je bilo lastno nedavno umrlej devetdesetletnej grofici Veroniki, razdelilo se je med dve rodbini ubožanih plemičev, kojih roditelji so bili daljni sorodniki pokojnej grofici. Velečastna stara grajščina, najlepša vseh posestev pokojnice, imela je že nad trideset let jedino, krepko, pa skopo grofico Veroniko za stanovnico in pa njeno tiho družino, obstoječo iz samih starih ljudij. Temnogosti gaji in pa krasni vrtovi, ki so obdajali ponosni grad, bili so brez sprehajalcev in uživalcev. Drobni, skakljajoči ptički so edini uživali prijetni hlad senčnatih bukev in kostanjev, mnogobarvni metuljčki pa so bili jedini občudovalci dišečih žlahtnih cvetic.

Sedaj pa je mahoma bilo drugače. Že mesec dni je stari tihi grad kakor pomlajen novega življenja. Glasno, veselo govorjenje prekričalo je ptičje petje v gaju. Cvetice niso več neobčudovane venele v gredicah, temveč v krasne šopke vezane kitile so z bogatim pohištvom ozaljšane sobane gradu, ali pa služile v kratkočasno zabavo brezskrbnej mladini, ki je skoro celi dan pohajkala na prostem.

Bil je vroč poletni popoldan. Solnce je pripekalo skoz sive oblake, in neprenesljiva soparica je polnila zrak. Tihó je bilo pod drevjem okoli grajščine; kar je živelo, pobegnilo je v hladne prostore grajskega zidovja.

V velikej dvorani pri tléh, ki je imela umetno izdelan kamneni tlak, vladal je prijeten hlad in polmrak. Okna so bila popolnoma z bršljanom in divjo lozo prerasena.

V tej idiličnej dvorani je bila zbrana družba mladih ljudij. Več gospodičen v lahkih oblekah je leno slonelo v naslanjačih, držé knjige ali majhna ročna dela v rokah, a videlo se je, da jih niti delo niti čitanje nič kaj posebno ne veselí.

Več mladenčev različne starosti je bilo med njimi. Ta je sedel na koncu mize in počasi pušil dragoceno smodko, drugi je jahal na stolu ali slonel v naslonjalu, navidezno zamaknen v časopis, oni se je zopet udal vzdehanju in čital iz knjige.

Rejen lovski pes pa je ležal pod mizo z na pol zaprtimi očmi in leno lovil muhe, ki so ga nadlegovale.

Krasni ptičniki z različnimi ptički so stali na okroglih mizicah poleg oken, in njih skakljanje je bilo edino, kar je motilo tihoto. Ptiči pa niso prepevali; saj so tudi oni, kakor mlada družba, čutili klavernost, ki navadno prevzame človeka o velikej vročini.

Gospodične in gospodiči so bili bratje in sestre, bratranci in sestrične, vsi srečni dediči bogate nepoznane pratete grofice Veronike. Uživali so za nekaj dnij v lastnej grajščini poletni hlad in slast brezskrbnega življenja.

«Bodi tako prijazen in obrni se drugam, bratranec Spiridijon; tvoj dim me hoče zadušiti,» ogласi se zdaj ena izmed gospodičen in maha z batistnim prtičem po dimu, da bi ga odgnala.

Besede so veljale mladenču v njenej bližini sedečemu, ki jej je poredno pihal dim v obraz.

«Hvala Bogu, da se je nekdo ogласil,» odgovori omenjeni mladeneč odloživši časopis, ktereга je čital, in odmaknivši se nekoliko od sestrične. «Takó smo tihi, kakor v cerkvi,»

«Ah! kako je vroče,» vzdihne nekdo v druđem kotu dvorane. «Nič ne morem čitati; vročina me muči.»

«Jaz tudi ne morem čitati; tudi mene muči vročina,» odgovarjajo posamezni glasovi.

«Najrajši bi danes céli dan sedel v kopeli,» opazuje drug mladenec in si odpenja zavratnik.

«Koliko je ura?» poprašuje druga gospodična.

«Pol treh,» bil je odgovor.

«Bog! in pred petimi ni danes niti misliti, da se dá iti na prosto,» potoži se nekdo v družbi.

«Še dve in pol uri dolgega časa! Hvala, grem rajši spat,» tarna drugi.

«Vi gospodiči ste pa kaj malo galantni,» opominja gospodična, ki je ves čas čitala neki ilustrovani časopis. «Vas je petero in nas žensk četero, Ali nas rés ne znate dve in pol uri kratkočasiti? Na vsakega pride pol ure, nič več. Med vami so eden jurist, eden teolog, eden častnik, eden doktor pravde —» tú umolkne, a potem poprašuje precej poredno lepega mladenča, o katerem je vedela, da ni nikdar maral za matematiko in za klasike in da se ima samo nepričakovanej dedščini zahvaliti, da ni postal delavec, — «in ti, kaj si pa ti, Evstahij?»

«Kaj sem jaz? — Kaj jaz?» mrmrá Evstahij v zadregi in malo zarudi. «Zdaj imam čast biti to, kar ste vi drugi vsi: solastnik te krasne grajščine in —»

Glasi smeh vseh pričujočih mu pretrga besedo. — — —

«Teodozij, dobri naš stari Teodozij, nebesa sama so vas sèm poslala. Sédite k nam in nam pomagajte prebavljati ta dolgočasni popoldan.»

Takó se nenadoma oglasi iz vseh grl, ko se odpró dveri in v dvorano stopi prileten gospod.

Teodozij, mož kakih petinšestdeset let, dolge sive brade in dolgih sivih las, prijaznega obraza, živahnih očij in gladkega lica, tako da je kazal mnogo let manj, nego jih je imel, bil je že nad štirideset let grajščinski oskrbnik. Njega edinega so obdržali dediči od vse družine pokojne grofice. Njegova dolgoletna zvestoba in udanost do ranjke jako sitne grajščakinje, njegova poštenost, natančnost in razumnost v oskrbljevanju grajščinskih posestev in denarnice, vse to je bila njegova najboljša priporočba. Ostal je tudi pod novimi gospodarji v prejšnji službi.

«Ali je gospodi dolg čas?» poprašuje Teodozij obžalovalno, ko se je kričanje nekoliko poleglo in je prišel do besede. «Se vé,» nadaljeval je dobrohotno, «kdor je navajen mestnega hrupa, privadi se težko tihega, enakomernega življenja na deželi.»

«Za Boga, ne filosofujte, stari Teodozij,» pristavi veselo nekdo iz družbe, «temveč prizadenite si, da nas s čemer si bodi nekoliko kratkočosite.»

«Jaz, priprost samotar, da bi kratkočasil mlado, po zabavah razvajeno gospodo!» odvrne eodTozij.

«Mi ne zahtevamo od vas nič duhovitega,» potolaži ga mlada gospodična, «temveč le nekaj nam pripovedujte, da nam čas hitreje mine. Menda kakšno prigodbo iz svojega lovskega življenja, ali kakšen dogodek iz življenja ranjke grofice,» nadaljuje ona ter si s pihalko dela tako močen veter, da jej lasje okoli čela frlé.

«Moje življenje, gospodična,» odvrne Teodozij, «nima čisto nič mikalnega na sebi. V kratkih besedah bi bil zapopaden ves tek mojega dolgega, a mirnega življenja. In to, odkar sem zagledal luč svetá v onej belej hišici, ki se tam doli blišči v zelenju, — pokazal je z roko proti zarasenim oknom — do današnjega dne, ko imam čast biti vas vseh udani služabnik.»

«Vedno ponižen naš Teodozij!» pošepeta nekdo.

«Moj oče je bil to,» nadaljuje Teodozij, «kar sem jaz zdaj. Želel je sicer, da bi si bil izbral drug poklic od njegovega. Ali ker sem vedno kazal več veselja pohajkovati po gozdih s puško na rami, kakor pa čepeti nad knjigami, obdržal me je po dokončanih petnajstih letih domá. Ko sem bil petindvajset let star, umre mi oče, in jaz prevzamem njegovo službo. Odslej sem se ves udal svojemu poklicu. V zadnjih dvajsetih letih pa, ko je našo grofico vedno bolj zapuščal vid, bil sem jej ob enem tajnik, oskrbljeval jej vse denarstvene opravke, čital

jej pisma in časopise ter jej služil, v čemer je trebalo. S čem drugim pa se nisem v življenju nikdar bavil.»

«Dovolite, Teodozij!» pretrga mu besedo Spiridijon, ki je bil najstarejši izmed družbe. «Ker ste prečitavali, kakor pravite, grofici vsa pisma in bili tudi nje tajnik, povejte nam vendar, zakaj nam ona nikdar ni odgovarjala na pisma, ktera smo jej redovito pošiljali h godovom in o novem letu.»

Na Teodozijevem poštenem obrazu bila je videti zadrega, da ni brzo odgovoril.

«Ne bojte se, da bi nas razžalili, Teodozij,» reče prijazno tanek ženski glas, «ako nam vzrok odkritosrčno razodenete.»

«Ali ga moram res povedati?» popraša z udanostjo Teodozij.

«Morate, morate!» zakličejo glasovi od vseh strani.

«Stara grofica je menila,» začne Teodozij obnavljaje praviti, «da so vse one lepe besede in prilizovanja samó . . . ,»

«No, kaj pa?» silijo vsi vá-nj, vidé, da noče nadaljevati.

«Sama hinavščina!» končuje z bolj tihim glasom Teodozij.

Družba se na glas zasmeji.

«Stara lisica! kako jo je uganila,» opomni Evstahij.

«Pa kako se je pri tem izrazila, še to nam povejte,» prosi nekdo starega služabnika.

«Gotovo jako značilno,» méni drugi.

«Ne, ne! o njej nič več ne povém,» brani se Teodozij. «Ker ste začeli, morate tudi končati,» bil je občni odgovor.

Teodozij vzdihuje, pogleda kvišku, kakor da bi hotel reči: v božjem imenu, bom pa povedal, ter nadaljuje:

«Ko sem grofici čital vaša pisma, ktera so se vsa končala z istim vošilom: da jej želite dolgega življenja in krepkega zdravja, posmehovala se je porogljivo in odločno dejala: Teodozij, na ta pisma ne dam odgovora!

Zakaj pa ne, gospá grofica, popraševal sem naivno, dasi sem dobro vedel za vzrok.

Ker mi ta moj tretji nepoznani zarod v pismih želi veselo, dolgo življenje, a v srcih si misli, da bi le skoro stegnila svoje stare ude stara kragulja, in menda še kaj hujšega! Moje premoženje ni ravno malenkost, je-li-te Teodozij? Ono prav lahko v izkušnjava spravlja moje mlade sorodnike. In tako govoreč migala je z očmi.»

«Izvrstno! šarman!» zadonelo je po dvorani med srčnim smehom navzočih.

«Sedaj pa res ne zinem nobene več,» odvrne Teodozij. Bolelo ga je, da se mladina zabavlja na

račun njegove preminule dolgoletne gospodinje in prijateljice.

«O pač, pač! Le še nam kaj povejte o prateti Obetamo vam, da ostanemo pri vašem pripovedovanju resni kakor svetniki.» Tako ga prosijo vsi.

«Veste kaj, ljubi Teodozij, o njenej skoposti nam še zdaj povejte,» izmisli si drugi. «Kako je namreč odpravljala berače, ki so po sobotah prihajali, izgovarjaje se, da razdeljuje darove samo po nedeljah, a one, ki so prihajali ob nedeljah, rekóč, da nadarjuje ubožce samo ob sobotah.»

«Molči, brezbožnik!» posvari ga sestrična. «Ko bi grofica Veronika ne bila svoje dni skoparila, mi bi se zdaj ne veselili!»

«Živela skopušnost!» zakliče veselo Evstahij in vrže časopis v zrak. «Saj res, prej sem vedno pušil na pol prazne cigaretke, zdaj pa kadim, hvala njenej skoposti, samo milares.»

«In jaz,» pristavi mladi poročnik, «jaz sem prej hodil vedno peš, a zdaj imam dragocenega vranca. Prej sem večidel nosil stare, skrpane rokavice, zdaj pa —»

«In jaz,» hoče drugi povedati —

A Teodozij mu ponižno seže v besedo ter hitro reče: «Vsak človek ima svoje slabosti. Ranjka grofica je bila skopa, to je res, a imela je tudi dobrih lastnostij.»

«Dovolj o tem! pustimo mrtve pri miru!» pravi resno najstarejša izmed gospodičen. «Govorimo o čem drugem: o lovu, ako se vam ljubi; o duhovih, o katerih pravijo, da navadno strašijo po starih gradovih; ali o čemer koli si bodi; samo ne obirajmo največe svoje dobrotnice!»

Teodozij je sprevidel, da ne bodo prej pustili rajnke grofice pri miru, dokler ne bode razgovora na kaj drugega navedel; zató reče počasi, kakor da bi zbiral svoje misli: «Majhno dogodbico bi vedel povedati, ktera se je pred dvajsetimi leti na tem gradu prigodila, ako ne bode gospodi predolgočasna.»

«Le hitro na dan z njo!» silijo mladenči.

«Poleg nas v naslonjač se vsedite!» vabijo gospodične starega oskrbnika.

A predno se še Teodozij zavé, vzdignejo ga krepke roke, in on je nenadoma sedel na mizi sredi sobe.

«Takó!» zakličejo veselo mladenči. «Tú na visokem vas bodedo vsi dobro videli in čuli. Ve gospodične pa se le bliže pomaknite, ako vam se ljubi!»

Gospodične, če tudi nerade, povzdignejo se z mehkih sedežev in se zberejo okoli starega Teodozija.

Teodozij se s prva nekoliko brani svojega miznega prestola, a napósled se je videlo, da mu ni neljuba postrežljivost novih njegovih gospodarjev.

Obriše si potno čelo z veliko pisano ruto, zapne si suknjo, pokašlja in začinja takó-le :

«Nič ni veselega, kar hočem povedati, in tudi nič posebnega. Vsakdanja stvar je, in žalibože, da se ona le prepogostoma ponavlja! A mladostna je vendar, torej za vas, kakor menim, ustvarjena. Dolgo je tudi že od tega, kar se je prigodila; torej odpustite, ako bode pri tem kaj nejasnega. Star postajam, in spomin me že nekoliko zapušča. A za silo, da namreč gospodi za kake pol urice pozornost drugam obrnem in da bi nekoliko manj občutili današnjo neprenosno vročino, bode moja povest menda veljala.

Grofica Veronika, začne na to Teodozij z bolj krepkim glasom pripovedovati, grofica Veronika ni nikdar sprejemala gostov, da bi se delj časa mudili v gradu. Prejšnji čas se je še zdaj pa zdaj na gradu prikazoval neki stari vitez, najbrže njen sorodnik, ostajal po eden ali k večjemu po dva dni pri nas, a potem zopet odpotoval. Ženskih gostov nisem nikdar videl. V zadnjih dvajsetih letih pa so tudi še ti redki moški izostajali, ker so eden za drugim pomrli. Samo grofica Veronika se je še veselila življenja, edina izmed mnogih svojih vrstnikov in vrstnic. Da si mi je grofica vedno zaupala vse svoje zadeve, vendar svojih prednikov nikdar ni niti z najmanjšo besedico omenjala. Jaz pa, da si domač z njo, nisem je tudi nikdar popraševal o tem.

Neki večer, ko sem ravno sedel pri večerji, pokliče me grofica k sebi. To me je nekoliko osupnilo. Z grofico sem se navadno pogovarjal in posve-toval samo po jutrih; o popoldnevih in večerih ni hotela nikogar, tudi domačinov ne sprejemati. Podvizam se torej k njej.

Teodozij! kliče mi ona nasproti, brž ko vstopim. Ali imamo na zadnjem koncu gradú par sobic, v katerih bi se dalo prebivati?

Milostiva grofica, odgovorim jaz in delam velike oči, vidé, da ima ona pred seboj odprto pismo. Bilo je tedaj sklepati, da je pismo sama prečitala, kar že davno ni več običavala. Dve prazni sobi ste še na onem koncu gradú, a potrebovali bi majhnega popravka. Dež kaplja pri oknih v nje, in miši —

Ne govorite mi več o teh sobah, pretrga mi grofica besedo. S tema dvema že vidim, da ne bode nič. Pri meni se ne bode več popravljalo. Morebiti pa veste za ktere druge, kojim ni treba popravkov.

Gospa grofica, ko bi vedel, komu je stanovanje namenjeno, dejal sem bojazljivo, potem bi ložeje našel primernih sobic.

Vaša radovednost mi nič ne ugaja, Teodozij! posvari me grofica. Preskrbite prej dve sobi, kateri ste varni dežja in mišij, potem zveste tudi, komu ste namenjeni.

Nekoliko pomislivši odgovorim: V drugem nadstropju, kjer stanuje družina, ste dve prostorni sobi; jeseni shranjujemo sadje v njih. V teh bi bilo prijetno bivati, ker imate prijeten razgled.

Dobro, pristavi grofica zadovoljna. Glejte, Teodozij, da spravite v vsako sobo po eno postelj, eden stol in — umolknila je in jela premišljevati. Ena omara in ena miza bodele zadostovali obema ženskama, nadaljuje potém govoreč bolj sama za-se. Saj menda ne bodele jemali seboj mnogo potne robe?!

Ah! ženskam ima služiti stanovanje, zakličem začudivši se. Potém pa niste oni dve sobi pripravn! Tla so vsa pirava in luknjasta, in stene so samo prosto pobeljene.

Ba! odgovori brezcutno grofica; komtesa Vanda na tem gradu išče čistega svežega zraka in ga tudi najde, ali ukusnega stanovanja ne išče.

Komtesa Vanda? ponovim jaz zavzét.

Ná-te, čitajte! pravi nevoljno grofica in mi vrže pismo, ktero je preje v rokah obračala. Moj bratranec, general Lišinski, piše mi iz Lvova, — nadaljuje ona, nemirno se gugáje na stolu, dočim sem jaz čital pismo, — da je njegova dvajsetletna hči Vanda nevarno zbolela na plučih. Zdravniki zahtevajo, da nemudoma zapusti prašno mesto in nekaj časa preživi na deželi. General me pri vsem, kar je svetega, prosi, da mu ne bi odrekla te pri-

jaznosti. Kaj čem storiti? V Lvovu sem znana v vsakej plemičkeji hiši. Ako bratrancu prošnjo odrečem, brusili si bodo jezike na moj račun. — Pride pa komtesa sama; samo éna priletna služkinja jo bode spremljala.

Ali grofica, rečem brž nekoliko nevoljen; celo desno krilo prvega nadstropja je prazno. Tú bi lahko izbrali dve sobi za bolno komteso!

Kaj še! odgovori grofica, in pri tem me zadene eden njenih strogih, meni dobro znanih pogledov. Da bi jaz potém céli dan in celo noč poslušala njeno otlo kašljanje! Da bi nekega dne izvedela, da leži v mojej bližini mrlič na odru! — Ali so taki dražljivi prizori mojim letom primerni? Kaj? Vi, kratkoviden Teodozij? — Zdaj pa le idite, nadaljevala je z ukazovalnim glasom — kažóč mi vrata, in izpolnite, kar sem vam ukazala! Vaša skrb pa naj tudi bode, da mi bolnica nikdar ne pride pred oči! Recite jej, da sem bolehná, da sem tumpasta od starosti. Izgovarjajte me, kakor se vam ljubi; samo daleč proč, proč od mene z umirajočimi ljudmi!

«Aha! bala se je smrti,» opazi nekdo v krogu poslušalcev. Slutila je kragulja, da pride tudi ona kmalu na vrsto.

Teodozij na to opazko nič ne odvrne, ampak nadaljuje: «Komtesa Vanda in Liza, njena služkinja, ste prišli.

Komtesa — zdi se mi, da jo še zdaj vidim pred očmi — bila je veličastna prikazen. Visoke rasti, oblečena vedno najokusneje, lahne, a vendar ponosne hoje, ljubeznivega obnašanja, v katerem pa ni bilo nič umetnega, zdela se mi je kot Vila, kedar se je šetala po stezicah sredi cvetóčih vrtnih gredic. Ali Bog! kakó vsa drugačna je bila nje prikazen iz bližine. Upál, suh obraz, voščene barve, z vedno modrastimi ustnicami in udrtimi očmi, gledal je izpod ukusno počesanih zlatih lasij. Glava pa se je od same slabosti nemírno zibala na belem, tankem vratu, na katerem se je poznavala vsaka žilica. Nos, ki je nekdanj moral biti lep, bil je zdaj sama kost in hrustanec, prevlečen s tanko kožico. Mala prozračna ušesa pa so se zdela, da jedva prenašajo težo drobnih brilantnih uhanov. Samo velikim, kakor nebó modrim očém, skritim pod senco gostih trepalnic, ni mogla bolezen kaliti nekdanje lepote. Te oči so imele nekaj čudovitega. Včasih so gledale živahno, ognjeno, neustrašeno, kakor da bi bile v oblasti srečne, samovoljne devoyke, ktera si je svesta, da se jej klanja ves svet, včasih pa so zrle medlo kakor brez življenja, dočim je neka megla zakrivala njih svit! V obéh slučajih pa so bile njene oči nepopisljivo krasne, podobne zvezdam, ki so zdaj večje, zdaj manjše, zdaj zopet izginejo našemu pogledu.

Ko sem komteso prvokrat zagledal, izrekel sem takoj v srcu bridko sodbo, da ona ne bode dolgo naša gostinja. Smrt se jej je brala na licih.

Grofica se ni dala pregovoriti, da bi bila komteso sprejela, in tako se niste one dve nikdar videli. Sicer pa se ni poznalo, da bi to žalilo komteso. Zdelo se mi je, da je bila tega še celo vesela. Sploh se je izogibala vsakoršne družbe in tudi z menoj je le malo govorila, samo kar je bilo neobhodno potreba.

Njena služkinja, stara kakih petinštirideset let, živela je z dušo in telesom za svojo komteso. Pozneje sem izvedel, da je bila nekdanj njena dojka. Takó sem si tolmačil njeno požrtvovalnost in udanost do mlade svoje gospodinje. Večkrat sem hotel z njo pogovor zaplesti, da bi bil kaj izvedel o komtesinem življenju, ali ona se mi je vselej vedela s kakšnim koli izgovorom umakniti.

Komtesa je bila že drugi mesec naš gost, a vedel sem o njej toliko kot tedaj, ko je bila došla. Da se pa njeno zdravje med tem ni vzboljšalo, pričalo mi je hudo njeno kašljanje, katero mi je čeli dan donelo na ušesi in mi pretresalo srce.

Nekaj jako značajnega pa je bilo v njenem obnašanju, in tega si nisem mogel tolmačiti. Prigodilo se je večkrat, da se je po jutrih in večerih sprehajala v lahkih oblekah. Tedaj pa je v skrbeh hitela

Liza za njo, zavijala jo v mehko ogrinjalo očitaje jej z jokajočim glasom: Ali komtesa! ako bodete tako malo pazili na svoje zdravje, bodete shujšali, pa ne okrevali.

Komtesa se pri tem ni branila. Mirno se je pustila zavijati, kakor otrok, ki si ne vé sam pomagati. Le malomarno je odvrnila: Ne boj se, Liza! kdor hoče umreti, temu ne more nič škoditi!

A pri tem, ko je tako brezčutno govorila, zibala se jej je vendar grozna bridkost na ustnih. Drugikrat je Liza prinesla kozarec ravno podojenega mleka, proséč jo, naj bi mleko izpila toplo, češ to jej bo utešilo kašelj.

Vanda pogleda najprej na ponujeno mleko, potem pa se ozre na proséči obraz zveste služkinje, a napósled se obrne v stran in reče z neko škodoželjnostjo: Ravno zato ga nočem toplega izpiti, ker vé, da bi mi hasnilo. Postavi kozarec na ono mizo, Liza! Izpila bodem mleko, kedar se mi zljubi. Ko je Liza to storila in odšla po svojih opravkih, pa seže komtesa hlastno po mleko in je je v énem požirku še toplo izpila.

O mnogih prilikah pa je z nekim hrepenenjem popraševala služkinjo: Kaj ne, Liza, da sem zdaj boljšega lica? da nisem več takó zagrljena? da moj kašelj ni več tako hud? In pri tem upre v njo svoje

velike prestrašene oči, kakor bi se bala, da bi Liza temu ne pritrdila.

Služkinja pa jo je znala vselej z meni nerazumljivo srčnostjo in s tako mirnostjo zagotavljati, da se nje zdravje vedno poboljšuje, da jej je komtesa verjela in se zopet pomirila.

Ko mi prinese Liza enkrat več pisem, da jih izročim pošti, sklenem hitro poizkusiti z nova majhen napad ter jo prisiliti, da mi o komtesi kaj pové.

Ko pa hoče Liza, kakor navadno, takoj oditi, zabranim jej to, sočutno poprašujoč, kakó se komtesa počuti, odkar živi na deželi. Začudjeno me ona pogleda, a ko je videla moj dobrohotni pogled, ustavi se med vrati in žalostno odgovori: Vedno huje, gospod Teodozij, vedno huje!

Komtesa vam dela mnogo preglavice, nadaljujem jaz pomilujoč jo.

Oh, ko bi me le še prav dolgo mučila! vzdihne dobra ženska in jok jo posili; a bojim se, da jo skoro izgubim.

Ali je že dolgo, odkar je komtesa bolna? poprašujem jaz.

Dve leti, odgovori mi ona in pri tem si obriše solzo. — Že dve leti! vzdihnem jaz. Uboga komtesa!

Ali je bila vedno tako sitna — takó čudnega obnašanja, hočem reči. Tako namreč se hitro po

pravim, viděč, da je Liza pri besedi «sitna» nevoljno nagubala čelo.

O ne, zagotavlja me ona. Komtesa Vanda je bila vedno in je tudi še sedaj najboljša ženska, kakor je bila tudi najlepša izmed vseh lvovskih gospodičen, dokler se jej ni izneveril grof Raúl, s katerim je bila zaročena. Še le potěm je zbolela in stoprav zadnji čas je postala tako zdražljiva.

Ah, odvrnem jaz sočutno; komtesa je žrtva nesrečne ljubezni ali prav za prav brezčutnega možá —.

Tiho, prestriže mi Liza vsa prestrašena besedo. Gorjé, ko bi komtesa slišala, da kdo obrekuje grofa Raula.

Pa če jej je on nezvest postal? izgovarjam se čudeč.

Nič ne dé, nadaljuje ona polglasno, plašno se oziraje, ne bi li kdo naju poslušal. Komtesa mu je vse odpustila in ga še vedno ljubi, da si je že leto in dan, odkar se je oženil z drugo.

Na to molčim ves ginen.

Pa da o tem nikomur ne zinete, prosi Liza, a tudi ne rečete nikdar več, da je moja komtesa sitna! Vidite, končala je odhajaje, pod njeno odurnostjo je skrito najblaže srce.

Odslej mi je Liza izkazovala večo zaupnost. Pogovarjala se je z menoj pogošče, in zdelo se mi

je, kakor da jej dobro dé pogovarjati se o nesrečni komtesi s človekom, ki je omiloval njeno usodo.

In pozneje sem izvedel, da se je imela komtesa Vanda ravno poročiti z grofom Raulom, katerega je čez vse ljubila, ali on se je dal zmotiti po lahkomišelnej koketki in jo je potém tudi vzel v zakon. Kakor se pa vsaka krivica maščuje v življenju, tako se je tudi grofu Raulu zgodilo. Trmasta soproga je s svojim razkošnim življenjem zapravila ne samó svoje, temveč tudi moževo premoženje. Grof je živel zavoljo tega v vednem prepiru z njo, a ljubil je itak tudi nikdar ni!

Nekega dne — bilo je soparno kakor danes — vležem se proti večeru v travo poleg neke skrite stezice sredi gaja. Ondi sem počasi pušil, s slastjo uživajoč večerno sapico, po kateri sem že céli dan zelo hrepenel.

Na enkrat me predrami bolesten klic. Prestrašen vstanem hitro ter se napotim tja, od koder je prihajal oni glas. Nisem se zmotil. Zopet začujem obupen klic: Liza, Liza! Za tem klicem pa se zasliši močen kašelj.

Moj Bog, komtesi Vandi se je nekaj pripetilo, mislim si in tečem, kolikor me noge nesejo. V malo minutah sem pretekel drevored. Tú se obrnem v stran in takoj zapazim na klopici sloneti nekaj belega. Bila je Vanda. Približam se jej ves brez sape.

A ker je skrivala dlani in me ni videla priti, zakličem v skrbéh: Za Boga, komtesa, kaj se je pripetilo?

Ona povzdigne obraz, ki je bil moker samih solz, ter vzklikne z groznim pogledom in otlim glasom: Kje je Liza? Hočem, moram z njo govoriti!

Takoj jo grem iskat, komtesa. Ali pa vas smem sólo tukaj puščati? Jako ste prestrašeni!

Rekši se nehoté ozrem, da bi izvedel, kaj bi bilo komteso tako razburilo.

Ah, reče ona in strese glavo, kakor da bi hotela nekaj pozabiti, ali vendar si prizadeva mirno govoriti: Nič ni! Neka budalasta misel me je bila obšla.

Hvala Bogu, vzdihnem vesel, da ste le zopet mirni, komtesa!

A v resnici ni bila mirna. Videl sem predobro, kako so jej trepetale ustnice, oči pa se upirale vsled neke muke.

Povejte mi Teodozij, reče potém zamišljena, kakor da ne bi vedela, kaj bi popraševala: Ali je kdo v tem gradu na smrt bolan?

Zavzet jo pogledam. Čutil sem, da sem bil obledel. Jedva sem jej mogel v zadregi odgovoriti: Ne, kolikor jaz vem, komtesa! — Tako neugodno me je bilo to vprašanje zadelo iz njenih ust.

Vanda obledí. — O čijem pogrebu ste pa oni dve dekli govorili, nadaljuje vsa obupana, ako nimate mrliča v hiši?

Kdo, pravite, je govoril o pogrebu? poprašam ves preplašen.

Sedela sem tú-le, pripoveduje Vanda, ter čitala iz te knjige, ko pridete od drevoreda sèm dve grajščinski dekli. Ena njiju je drugej veselo dejala: Kmalu imamo v gradu lep pogreb, Mica! — O kom mislite, Teodozij, ste se oni dve pogovarjali? izprašuje me dalje z negotovim glasom, a pri tem me tako ostro v oči pogleda, kakor da bi mi hotela iz duše odgovor čitati.

Res ne vem, o kom, odgovorim polglasno.

Ali mi niste nekđaj rekli, Teodozij, nadaljuje na to z bolj krepkim glasom, in neki up jej posije iz medlih očij, da je grofica Veronika težko bolna?

Ah da! se vé, komtesa, grofica utegne vsak dan umreti, hitro vesel pritrdim, Bogu se na tihem zahvaljujúč, da je nesrečnej devojki vdihnil ono misel.

Teodozij, zdaj pa vam bom povedala nekaj prav smešnega, začne zopet komtesa po kratkem neugodnem molčanju in se prisiljeno nasmehne. Veste, na kaj sem zdaj-le mislila? — Da ste se oni dve bedasti dekli veselili mojega pogreba!

V trenutku nisem mogel nič odgovoriti; nekaj mi je tičalo v grlu vsled bolesti in velike osupnenosti.

Zakaj mi nič ne odgovorite, Teodozij? Zakaj se ne smejite mojej budalostej misli? zakliče razdražena s trepetajočim glasom. — O Bog, o Bog, na-

daljuje in obupno sklence roke. Tedaj ni krivična moja slutnja, tedaj moram res umreti?! In na to glasno zaplače.

Ali komtesa, pomirite se, vi se motite, tolažim jo ginen.

Sveti križ božji, kaj se je pripetilo? zakličite nekdo za menoj in me s silo na stran porine.

Bila je Liza, ktera se je vrgla med naju, kakor razdražena tigra.

Komtesa, ljuba komtesa, utolažite se! zakličite potem vsa iz uma in jo objame kakor otroka.

Nočem umreti, Liza, nočem! — O Bog, saj sem še takó mlada in naj bi že umrla?! Še dolgo, dolgo časa hočem živeti, govorila je Vanda ihté in kašljaje.

Kaj ste jej pravili? poprašuje me Liza srdito. A ker hoče komteso kašelj zadušiti, obrne se zopet proti njej in jo ljubkuje vzdihujóč: Komtesa, zlata moja komtesa! —

Teodozij premolkne in vzdehne globoko.

Gospice, ki so si že med Teodozijevim pripovedovanjem večkrat z robci otirale solze, porabile so ta prenehljaj in se hitro ena za drugo pomenljivo pogledale.

Teodozij nadaljuje: «Drugi dan me dá komtesa poklicati. Slonela je v naslonjaču poleg cvetličnega grma pri vrtnem vhodu. Ko jo zagledam,

ustavim se nehote. Z zaprtimi očmi je tú ležala, in prvi trenotek sem menil, da že ni več živa.

Pridite bliže, Teodozij, reče s slabim, a prijaznim glasom, ko spozna moje stopinje. Imam z vami govoriti.

Nemo se jej približam.

Priskrbite mi duhovnika in odpošljite te dve pismi, nadaljuje v prenehljajih.

A kašljala ni več, bila je že preslaba. Oni siloviti prizor prejšnjega dne bil je oslabil njene moči in kakor sem bil takoj spoznal, tudi skrajšal življenje. A za onim razdraženjem in strahom pred smrtjo sledila sta zdaj udanost in mir.

Pismi ste bili namenjeni eno očetu, drugo pa grofu Raulu. Odposlal sem takoj obé in se peljal v bližnje mestece po duhovnika. Bil sem potém štiri dni z doma, ker sem moral neko daljnje posestvo ogledati.

Ko se povrnem v grad, bilo je moje prvo vprašanje po komtesi Vandi. Še le ko sem izvedel, da živi, podam se v svoje stanovanje.

Solnce je že zahajalo, in moja soba je postajala vedno temnejša, ker se je gosto vejevje stare jablane raztezalo čez njo. Imel sem še urediti neke nujne račune, zató se približam oknu, da bolje vidim. Okno je gledalo na vrt, in dasi je bilo vsled vejevja zakrito drugim očém, imel sem vendar dovolj izgleda po vrtu.

Bil je takrat krasen, topel jesenski večer. Zadnji solnčni žarki so zlatili vršiče visocih smrek; nebo se je rudeče žarilo in z ognjenim svitom obsevalo lahne oblačke. Listje je trepetalo o večernej sapi; ptički skakljaje z veje na vejo končavali so dnevno petje; v bližini je šumel potoček, a v trati so na vse grlo čvrčeli veseli črički.

Nekaj trenutkov sem bil zamaknen v krasoto prirode, potem pa primem za pero in začnem poštrevati številke.

Na enkrat vzbudi mojo pozornost človeški glas, ki je prihajal z vrta. Ozrem se na levo, a ne vidim nikogar. Ozrem se na desno, ravno tako. Slušam, gledam, in glej, ravno meni nasproti, nekoliko skrit za veliko vejo, prikaže se mi ljubezniv prizor.

Komtesa Vanda, krita čez nogi do prsij z živobarvno mehko odejo, slonela je v naslonjaču. Ne daleč od nje počivala je Liza s pletenico v roci. Na stoličku pri Vandinih nogah pa je sedel neki gospod.

Takoj se hočem od okna pomakniti, da ne bi čul njih pogovora, a komtesina usoda mi je bila tako pri srcu, prizor je bil tako ginljiv, da sem kakor priklenen ostal na oknu in s trepetajočim srcem zrl na ono trojico.

Kako prav je, da umrem, dejala je Vanda z mirnim, skoro veselim, meni čisto nepoznanim glasom. Vsaj vas še enkrat vidim, Raul. Nesposobno je bilo sicer, da sem vas dala poklicati, ali meni, težkopolnej ženski, sme se odpustčati!

Umolknila je in sklonila glavo nazaj.

Grof Raul se ni ganil; nemo je zrl v tla.

Reklo se mi je, Raul, da niste srečni v zakonu. Je-li to res? poprašuje potém Vanda, in njene oči se z neopisljivo ljubeznijo in s sočutjem upró v grofa.

Grof ne odgovori ničesar, ali iz prsij mu uide težek vzdihljaj.

Ubogi moj prijatelj, nadaljuje pomilovalno komtesa in dene ljubkujé svojo dlan v njegovo roko, rekóč: Jaz bi bila znala storiti vas srečnega!

Na to gróf hitro povzdigne glavo — in pri tem sem videl lep, še mlad obraz —, prime ognjeno za komtesino roko, nese jo spoštljivo k ustom, a takoj jo zopet rahlo izpusti ter povesi glavo.

Komtesa je med tem zaprla oči in takó nekaj časa nemo ležala z blaženim nasmehom.

Kdo vé, pravi ona malko pozneje, vedno še sloneč z zaprtimi očmi, ali pa bi tudi vi, Raul, bili srečni z menój? — Sreča ni tega sveta! — Dobro, da umrem; vsaj vas nisem nikdar užalostila, vsaj nimate nobenega vzroka, da bi me sovražili.

Vanda! zakliče na enkrat Raul z glasom, iz kterega so se razodevali čuti obupa, bolesti in ljubezni; da bi mogel z vami preminuti!

Tiho, zašepeče komtesa, tiho! Jaz sem sama na svetu, vi niste več sami. Soproga in otrok imata zdaj pravico do vašega življenja, ne jaz!

Nje glas, ki je bil do sedaj precej krepek, da sem se čudil, postajal je mahoma negotov in vedno bolj tih.

Raul! nadaljuje ona, jedina želja, koju gojim, je, da ste odslej srečni. To pa se samo zgodi, ako imate mir v rodbini. Raul, s prizadevanjem se mnogo doseže. Prizadevajte si ljubiti svojo soprogo, in mir se vam povrne v srce. — Jelite, da bodete, Raul? — Moj opomin naj vam da k temu moči!

Dalje ni mogla, uspehana omolkne.

Tudi jaz nisem mogel dalje poslušati. Solze mi stopijo v oči.

O ti čudovito ljubeče žensko srce, mislil sem pri sebi; kakó si ti neizmerno v svojem čustvu! Ženska prevarjena, zapuščena, globoko ranjena na časti in ponosu, prigovarja njemu, ki je vzrok njenej smrti, naj bi ljubil žensko, ki je prelestno zasedla njeno mesto. — Da more ženska biti takó blaga, nisem preje veroval!

Teodozij omolkne in si obriše solzo. Nikdo ga ni motil. A ker je njegov premolk trajal predolgo,

oglasil se Evstahij, kteremu ni nikdar manjkalo opazk: «Teodozij, reče on, ne pozabite, da so solze škodljive očém! Le pogumno naprej s svojo pripovedjo!»

«Ničesar nimam več pristaviti,» odgovori Teodozij zamišljen. «Samó da se je zgodilo, kar smo vsi strahoma pričakovali. — Drugi dan komtese Vande ni več bilo med živimi.

Ko je general, nje oče, prišel, našel je že mrliča. Komtesino truplo so prepeljali v Lvov in je položili v rakev grofov Lišinskih.

Raul pa, kakor sem bil pozneje izvedel, živel je potém, če srcčen, ne vem, pa vsaj miren in navidezno zadovoljen s svojo soprogo. Kdo vé, ali ni k temu pripomogla prošnja Vandina?

Gospoda, peta ura je, opominja Teodozij pogledavši na uro.

Vsi vstanejo. «Hvala, hvala Vam, Teodozij za pripovedko,» zahvaljujejo se enoglasno gospice ginene.

«Jaz pa, gospod Teodozij,» pristavi Evstahij, «sem vam pa še posebno hvalo dolžen; zakaj vaša povest me je spreobrnila. Ravno sem imel v mislih, prvej svojej ljubici dati slovó in si poiskati bogatejšo, ali pri duhu Vandinem, ki gotovo hodi po tem gradu, izrekam sedaj slovesno, da ostanem zvest svojej ljubezni. Živela zvestoba»

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000421886

